

PRACOVNÝ ZOŠIT K METODIKE

Rozvíjame sociálno-finančnú gramotnosť

Rozvíjame sociálno-finančnú gramotnosť

Tento pracovný zošit vznikol v roku 2023 v rámci projektu Dobrý štart na podporu finančnej gramotnosti detí a mladých ľudí prevažne z Centier pre deti a rodiny.

Autorkami textov, ktoré v tomto pracovnom zošite nájdete, sú Alena Matušková, Janka Bohušová a Mária Murray Svidroňová.

Tieto aktivity sú financované z Grantových programov Nadácie Národnej banky Slovenska (www.nadacianbs.sk) a spoločnosti Oriflame.

Pár slov na úvod

Naučiť sa narábať s peniazmi nie je ľahké. Ani vtedy, keď máte šťastie na úplnú rodinu, na mamy aj na otcov. Alebo aspoň na jedného z nich. Tak si skúste predstaviť, že ste z detského domova. Z prostredia, akokoľvek láskavé môže byť, no ktoré neodráža rodinný život.

Deťom z detských domovov chýba kontakt aj skúsenosti so základnými produktami aj finančnými tokmi rodiny. Rodičia ich nepošlú do obchodu po rožky a mlieko, nepočujú ich rozprávať sa o finančných rezervách, nepomôžu im založiť si bankový účet či sporenie. Nedostatok týchto pre väčšinu z nás bežných vedomostí výrazne ovplyvňuje ich životné hodnoty aj rozhodovanie sa o ich vlastnej budúcnosti.

Na Slovensku žije v detských domovoch, dnes oficiálne nazývaných centrá pre deti a rodiny, približne 5 000 detí a mladých ľudí. Viac ako 300 z nich musí ročne z týchto centier odísť a postaviť sa na vlastné nohy. V tom čase mnohí a mnohé z nich nemajú viac ako 18 rokov. Pri odchode z detského domova dostanú od štátu jednorazový finančný príspevok – zhruba 900 eur. Peniaze často rýchlo minú, pretože nevedia, ako s nimi narábať. Nevedia efektívne hospodáriť, peniaze začnú míňať neuvážene – jednoducho nemyslia na to, čo bude zajtra.

Každý si zaslúži dobrý štart!

Aj preto sme vytvorili v spolupráci s pracovníkmi centier pre deti a rodiny metodickú príručku na rozvoj sociálno-finančnej gramotnosti detí a mladých ľudí z týchto centier. Prihliadali sme pritom na vek, mentálnu úroveň, prevládajúcu etnicitu aj ich predchádzajúce skúsenosti.

Metodika je dnes dostupná aj vo forme e-learningu, teda v online podobe. Tá obsahuje deväť základných kapitol o sociálno-finančnej gramotnosti už aj s videami s praktickými ukázkami aktivít s rôznymi vekovými skupinami detí priamo v detskom domove.

To, čo držíte v rukách alebo vidíte na monitoroch svojich počítačov, je pomôcka k e-learningu. Sú to pracovné listy so všetkými podrobnosťami o peniazoch a finančných tokoch. Môžete sa k nim kedykoľvek vrátiť, písať si do nich vlastné poznámky, alebo v nich nájsť inšpiráciu v podobe jednej z aktivít. Pár ich nájdete v závere každej kapitoly.

Sme radi, že vám záleží na finančnej gramotnosti detí z detských domovov.

– Tím Nadácie pre deti Slovenska

1. Životné zručnosti

1.1. Čo sú životné zručnosti?

Pojem životné zručnosti je samovysvetľujúci – je to súbor zručností potrebných k životu. Životné zručnosti potrebuje každý človek k tomu, aby mohol viesť kvalitný, uspokojujúci život, vedel rozvíjať sám seba, vytvárať a udržiavať dobré vzťahy, dokázal dosiahnuť ciele, ktoré si v danom životnom období stanoví. Životné zručnosti (ŽZ) sú tie, ktoré pomáhajú človeku efektívne zvládať bežné aj záťažové životné situácie a prispievajú k skvalitneniu jeho života.

1.2. Prečo ich rozvíjať?

Spoločenské zmeny kladú nové nároky na deti a dospievajúcu mládež. Tí v tejto spoločnosti vyrastajú a očakáva sa od nich, že sa do nej budú vedieť zaradiť ako plnohodnotní občania so schopnosťou prispôbiť sa týmto zmenám, budú ich aktívne ovplyvňovať a dokážu ich využiť vo svoj prospech a v prospech spoločnosti.

Rozvíjaním životných zručností sa zvyšuje samostatnosť detí a mladých ľudí pri konštruktívnom zvládaní záťažových situácií a ohrození. Životné zručnosti im pomáhajú skvalitniť život a riešiť efektívnejšie ich aktuálne alebo budúce problémy. Zapojenie rozvoja životných zručností do edukačných činností podporuje rozvíjanie adaptovaných a zodpovedných občanov a občanok našej spoločnosti.

Životné zručnosti sú špeciálne schopnosti, ktoré prispievajú k tomu, že deti sa stávajú nielen múdrymi ale i dobrými ľuďmi. Prostredníctvom ich rozvoja podporujeme také správanie a konanie, ktoré pomáha deťom aj mládeži zvyšovať nielen ich úspešnosť v škole, ale aj v živote mimo školy. Z toho vyplýva, že životné zručnosti:

- zvyšujú kvalitu života,
- sú nevyhnutné pre všetkých,
- podporujú dosiahnutie maxima,
- vyžadujú praktické a zážitkové učenie.

1.3. Ako ich rozvíjať?

Životné zručnosti môžeme rozdeliť do skupín podľa toho, k čomu pri komplexnom rozvoji osobnosti prispievajú, nasledovne:

1. **vytváranie pozitívnych a podporujúcich medziľudských vzťahov**
– aktívne počúvanie, spolupráca, ohľaduplnosť, úcta, empatia, zmysel pre humor, akceptácia, kooperatívne riešenie problémov a konfliktov
2. **posilňovanie integrity osobnosti**
– zodpovednosť, dôveryhodnosť, pravdivosť
3. **podpora zdravého sebaobrazu**
– hrdosť, odvaha
4. **dosiahnutie najlepšieho osobného výkonu**
– organizácia, vytrvalosť, iniciatíva, snaha
5. **efektívne myslenie**
– zdravý rozum, flexibilita, nápaditosť

Pri zavádzaní životných zručností do edukačných činností si musíme uvedomiť, že sa jedná o postupnosť krokov, ktorá pomáha nielen pri zdokonaľovaní sa v daných zručnostiach, ale dáva aj istý rámec hodnoteniu ich rozvoja u detí a mladých ľudí. Rozvíjanie zručností môžeme teda chápať ako zväčšovanie kompetencie dieťaťa/mladého človeka danú zručnosť používať.

Zväčšovanie kompetencie chápeme ako mieru troch premenných:

- adekvátnosť – ako je dieťa schopné používať životnú zručnosť primerane vzhľadom na situáciu, teda či vie odhadnúť, akú zručnosť daná situácia vyžaduje a ako ju použije
- kvalita – ako šikovne a prirodzene je dieťa schopné zručnosť použiť, teda či sa len „tvári“, či používa viaceré prvky danej zručnosti a ako má danú zručnosť internalizovanú (zvnútornenú)
- univerzálnosť – v akom spektre situácií vie dieťa zručnosť použiť.

1.4. Metódy rozvoja životných zručností

Kognitívne metódy

Sú to aktivity, ktoré primárne iniciujú kognitívne (rozmové) procesy – napríklad analýzu a syntézu, súčasne vyžadujú verbalizovanie alebo vnútorný monológ, alebo písanie a vizualizáciu (predstavovanie si). Tieto metódy u detí i mládeže podnecujú aj využívanie predchádzajúcich skúseností alebo vedomostí a vyžadujú od nich

narábanie s nimi v nových kombináciách, súvislostiach. Ide o kognitívne vyhodnocovanie, analyzovanie, hľadanie súvislostí, riešenie problémov napríklad formou diskusie, predložením neznámej témy, imaginatívnymi technikami, kvízmi, hádankami, hlavolamami, doplnovkami či vyhľadávaním informácií na internete.

Zážitkové metódy

Tie sú primárne zamerané na vytváranie zážitku. Smerujú teda k tomu, aby deti a mladí ľudia počas aktivity prežili emócie, zažili niečo nové, zaujímavé, vzrušujúce, aby sa nechali pohltiť samotnou činnosťou. Zážitkové metódy sú typické tým, že sú zvyčajne vnímané ako hra a sú strhujúce, napríklad (plánovanie výletu → príprava logistiky → prezentovanie výsledkov → samotný výlet/ exkurzia a podobne)

Skúsenostné metódy

Tie obsahujú oba komponenty prežívania – zážitkové aj kognitívne procesy. Od detí a mládeže vyžadujú nielen emocionálnu investíciu (vžitie sa do situácie, zaangažovanie sa do akcie, jej reálne prežívanie), ale aj vedomé kognitívne spracovávanie činnosti a vedomú kontrolu správania počas celej aktivity. Skúsenostné metódy bazirujú na tom, aby sa človek pripravil, naplánoval si postup, ujasnil si, aké má vedomosti o danej činnosti, aké má schopnosti a zručnosti na ich zvládnutie. Napríklad: učenie sa v praxi, hranie rolí, rôzne simulácie, experimentovanie s okolím a podobne.

Hoci si to ani neuvedomujeme, životné zručnosti rozvíjame pri každej aktivite s deťmi či s mládežou. Ak sa rozhodneme rozvíjať niektorú ich konkrétnu zručnosť, pri samotnej realizácii aktivity zistíme, že popri nej, samozrejme, rozvíjame viaceré. Je dôležité, aby si to uvedomil najmä ten, kto aktivitu pripravoval, ale i všetci účastníci a účastníčky aktivity. Práve z tohto dôvodu začíname s aktivitami, pri ktorých sa deti naučia pomenovať jednotlivé životné zručnosti a spoznajú ich význam. Veľmi účinnou formou na oboznámenie sa so životnými zručnosťami je využívať pri činnostiach piktogramy životných zručností, ktoré si môžu vymyslieť a vytvoriť samotné deti, alebo používať zaužívané predlohy, ktoré deti vyfarbia podľa vlastných predstáv.

1.5. Naše aktivity, tipy a zdroje

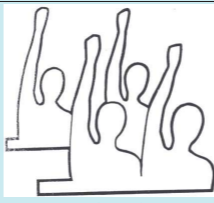
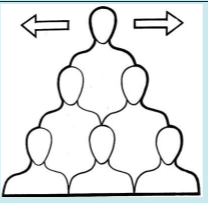
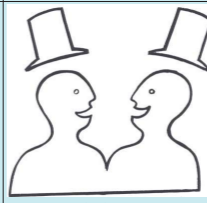

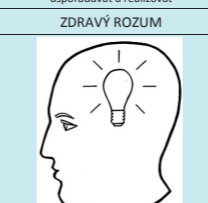
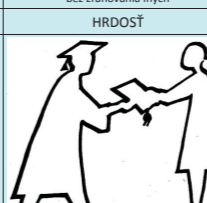

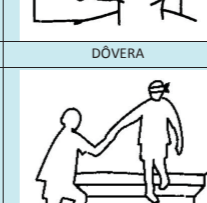
Aktivita: Ako zavádzať životné zručnosti? (s piktogramami ŽZ)

Naše tipy:

- Pri každej aktivite a činnosti s deťmi a mládežou upriamte pozornosť na používanie životných zručností (ŽZ). Cielenu rečou im opíšte, ktorú zručnosť práve použili.
- Rozmnožte si piktogramy a rozstrihajte si ich na kúsky. Pri použití niektorej zo ŽZ počas činnosti, alebo počas dňa, odovzdajte piktogram danej ŽZ dieťaťu.
- Piktogramy vyveste na viditeľné miesto a pravidelne sa k nim vracajte pri použití niektorej zo ŽZ, alebo napríklad pri absencii použitia ŽZ.
- Pri obrázku so životnou zručnosťou by mal byť stručne popísaný aj jej význam. Napríklad takto:

- **FLEXIBILITA:** Viem nájsť nové, lepšie riešenie v meniacej sa situácii.
- **INICIATÍVA:** Dokážem začať. Urobím to teraz.
- **INTEGRITA:** Som úprimný/á, poctivý/á, stojím si za slovom, neklamem.
- **KOMUNIKÁCIA:** Viem citlivo povedať, čo si myslím. Viem si vypočuť druhých a snažím sa im porozumieť.
- **OHĽADUPLNOSŤ:** Záleží mi na druhých. Na tom, čo chcú a čo cítia.
- **ORGANIZÁCIA:** Premyslím si, čo budem robiť a potom to urobím.
- **PARTICIPÁCIA:** Rád/rada sa na niečom zúčastním a niečo urobím.
- **PRIATEĽSTVO:** Môžeš sa na mňa spoľahnúť, pomôžem ti ako len budem môcť.
- **RIEŠENIE PROBLÉMOV:** Dokážem riešiť problém sám/a a ak na to nestačím, viem vyhľadať pomoc iných.
- **SEBADÔVERA:** Som schopný/á, mám na to.
- **SPOLUPRÁCA:** Viem spoločne s ďalšími niečo urobiť.
- **STAROSTLIVOSŤ:** Môžem ti nejako pomôcť?
- **TRPEZLIVOSŤ:** Dokážem počkať. Dokážem dlhšie pracovať.
- **SNAHA:** Viem podať svoj najlepší výkon.
- **VYTRVALOSŤ:** Dokážem vytrvať v začatej práci a dokončiť ju.
- **ZDRAVÝ ROZUM:** Dokážem si vybrať tak, aby to bolo pre mňa aj pre ostatných čo najlepšie.
- **ZMYSEL PRE HUMOR:** Rád/a sa smejem a bavím, ale nie na úkor druhých.
- **ZODPOVEDNOSŤ:** Môžeš sa na mňa spoľahnúť. Správim, čo so sľúbil/a. Môžeš so mnou rátať.
- **ZVEDAVOSŤ:** Chcem vedieť, prečo to tak je? Ako to funguje?
- **ODVAHA:** Konám podľa toho ako to cítim a zvažujem riziká.
- **NÁPADITOSŤ:** Hľadám nové riešenia.
- **HRDOSŤ:** Som hrdý/á na to, čo dokážem.
- **AKCEPTÁCIA:** Inakosť neodsudzujem ako lepšiu, ani ako horšiu. Každý sme originálny a každé sme originálne, môžeme sa navzájom obohatiť.

ZIVOTNE ZRUCNOSTI

INICIATÍVA Schopnosť vykonať niečo, keď vidím, že je to potrebné	ORGANIZÁCIA Vedieť plánovať, usporadúvať a realizovať	ZMYSEL PRE HUMOR Vedieť byť veselý a vtipný bez zraňovania iných
ODVAHA Schopnosť konať v súlade so svojim presvedčením	ZDRAVÝ ROZUM Používať zdravý úsudok, robiť to, čo je správne a dobré	HRDOSŤ Zadosťučinenie za svoj najlepší výkon
AKTÍVNE POČÚVANIE NEVYSMIEVANIE SA, ÚCTA	CELOŽIVOTNÉ PRAVIDLÁ OSOBNÝ NAJLEPŠÍ VÝKON	PRAVDIVOSŤ DÔVERA
		

© Asociácia S. Kovalikovej - Vzdelávanie pre 21. storočie na Slovensku

- Je dobré umiestniť tento materiál na prístupnom a dobre viditeľnom mieste a neustále sa k nemu vracajte. Deti si týmto spôsobom nielen osvojujú a upevňujú dané zručnosti, ale úspešné zvládnutie aktivity alebo zadanej úlohy formuje ich zdravé sebadovedomie.

Použité zdroje:

BAGOVÁ L., BARTOVÁ H., BEDNAŘÍK A. a kol.: Životné zručnosti a ako ich rozvíjať 2, Pre pracovníkov s deťmi a mladými ľuďmi, 2009. Nadácia pre deti Slovenska

CHLEBNIČANOVÁ A., LAŠOVÁ E. a kol.: Životné zručnosti – nástroje výchovy a vzdelávania, 2022. Nadácia pre deti Slovenska

<http://vychovatelka.blogspot.com/2015/01/zivotne-zrucnosti-2-cast.html>

TIP

Publikáciu Životné zručnosti – nástroje výchovy a vzdelávania si môžete v PDF stiahnuť zadarmo v sekcii Dokumenty na webovej stránke Nadácie pre deti Slovenska tu:

<https://www.nds.sk/programy-detail/rozvoj-zivotnych-zrucnosti/> Nájdete v nej aj piktogramy životných zručností, ktoré si môžete vytlačiť a vystrihnúť.

2. Životné hodnoty a peniaze

„Na to, aby bol človek šťastný, nemusí byť bohatý.“

– Warren Buffett, jeden z najbohatších ľudí sveta a jeden z najväčších filantropov

Už šesťročné deti vedia povedať najmenej tri veci, ktoré sú pre ne v živote najdôležitejšie. Životné hodnoty ľudí sa však v čase vyvíjajú, menia – ani nie tak vplyvom veku, ale najmä zmenou životnej situácie.

2.1. Hodnotový rebríček

Uvedomovať a ujasňovať si postoje k rôznym veciam, hodnotám a ľuďom od útleho veku je pre zdravý psychický vývin človeka veľmi dôležité. Aj pre jeho charakter, morálku a formovanie osobnosti ako takej. Niektorí dospeláci sú prekvapení, že už malé deti vedia pomenovať svoje priority a zdôvodniť svoj rebríček hodnôt. V rôznych skupinách ľudí, aj medzi jednotlivcami, však býva poradie priorit odlišné. Väčšinou sa ale ľudia zhodnú v tom, že na zabezpečenie viacerých našich priorit potrebujeme peniaze. Ak máme peniaze, môžeme dosiahnuť oveľa viac, aj pre lepší vývoj ostatných hodnôt.

Niekoľko raz povedal, že peniaze sú šiestym zmyslom a vďaka nim lepšie funguje aj tých zvyšných päť. Peniaze sú prostriedkom na zabezpečenie života, bez nich si človek dnešnej doby len ťažko vie predstaviť svoje bytie. To však neznamená, že majú byť cieľom nášho snaženia a ich hromadenie zmyslom života.

Harmónia v piatich hodnotových okruhoch

Kým sme zdraví, berieme to ako samozrejmosť. No ak zdravie stratíme, často strácame aj chuť do života. Rovnako dôležitá je pre nás práca, náš zdroj obživy a garancia sociálnej istoty pre nás i pre našu rodinu. No práca dnešnej doby, kvalifikovaná práca, sa nezaobíde bez vzdelania. A potom je tu naša rodina – rodičia, deti, partner alebo partnerka – kto by po niečom takom ľudsky netúžil? Čo je najdôležitejšie?

Mnohí úspešní, ale aj vyrovnaní ľudia nehovoria o svojom hodnotovom rebríčku, ale o súlade, akejsi harmónii života v piatich okruhoch:

- zdravie a kondícia
- rodina a vzťahy
- povolanie a kariéra
- sebarozvoj
- peniaze

Dávať rovnakú dôležitosť týmto piatim hodnotám je zárukou šťastia a spokojného života. Sami sme sa už mohli presvedčiť, že ak zanedbáme alebo, naopak, preceníme pozornosť venovanú niektorej z týchto hodnôt, dôjde k narušeniu harmónie. To má za následok reťazovú disharmóniu.

Príklad: Niekoľko je príliš zameraný na svoju prácu (tzv. workoholik). Síce mu to môže priniesť viac peňazí, ale určite si to, skôr či neskôr, odnesie jeho zdravie, vzťahy s najbližšími a s priateľmi. Nemá čas na vzdelávanie (sebarozvoj) v iných oblastiach, sústredí sa len na kariéru a povolanie.

Životné istoty a peniaze

Ekvivalentom životnej istoty je pre našincov zvyčajne dobré a stabilné zamestnanie. Ak nemáme zamestnanie, chýba nám príjem, keď nemáme peniaze, chýbajú nám životné istoty. Na Slovensku žije veľa ľudí, ktorí sú bez práce niekoľko mesiacov i niekoľko rokov. Taktiež tu žije viac ako 20 % dôchodcov a dôchodkyň. Sú to ľudia, ktorí už vzhľadom na svoj vek nepracujú. Ide o takzvaný post-produktívny vek. Alebo pre svoje podlomené zdravie nemôžu pracovať, vtedy hovoríme o invalidných dôchodcoch. Z čoho a ako títo ľudia žijú?

Všetci by mali mať určité finančné zabezpečenie – každá rodina potrebuje pravidelný prísun peňazí na uspokojovanie svojich potrieb. Je to zodpovednosť každého dospelého – vedieť sa o seba a svoju rodinu postarať. Nie každý to dokáže, preto určitú zodpovednosť za finančné zabezpečenie rodiny berie na seba aj štát.

2.2. Finančné zabezpečenie

- a) uvedomelé – dobrovoľné
 - b) povinné
- Uvedomelé – dobrovoľné vytváranie rezerv

Finančné zabezpečenie prináša jednotlivcom i rodine pocit istoty a optimizmu do budúcnosti. Človek, ktorý žije „z ruky do úst“, čiže minie zakaždým celý svoj príjem, žije v neustálom strachu, v obavách. Čo bude, ak prídem o prácu, ak stratím tento príjem? – taký život nestojí za veľa. Preto je lepšie hneď od začiatku, od prvej výplaty, naučiť sa systematicky odložiť si nejakú časť peňazí. Že sa to nedá? Že ten príjem je taký malý, že na sporenie nič nezostane? Skúsenosti z dávnej minulosti, ale aj súčasnosti, hovoria o niečom inom.

Všetko je to o našom postoji. Vec rozhodnutia. Buď chceme, alebo nechceme! Najlepšie je, ak si príjem rozkladám na tri kôpky, do troch pomyselných obálok, na tri rôzne kontá. Podľa určenia a podľa cieľov, na ktoré chceme dané prostriedky použiť, si vytvárame rezervu.

1. Na neviazaných bankových účtoch je rezerva minimálne do výšky trojnásobku pravidelných mesačných výdavkov + rezerva na plánované výdavky v horizonte jedného roka (napríklad na vianočné darčeky, na letnú dovolenku, na výbavu detí do školy na konci prázdnin a pod.).
2. Na termínovaných a sporiacich účtoch, napríklad pri stavebnom sporení, si vytvárame rezervu na ciele v strednodobom horizonte zhruba 2-6 rokov (napríklad na modernizáciu bývania, na kúpu nového auta, na jazykový kurz v zahraničí a pod.).
3. Realizáciu dlhodobých cieľov, ako je štúdium detí, doplnkový príjem na dôchodku a podobne, reálne zabezpečujeme investovaním v podielových fondoch alebo sporením v iných účelových sporiacich programoch. Vyhneme sa riešeniam, ktoré nám v budúcnosti môžu výrazne skomplikovať život. Napríklad nevýhodným úverom či pôžičkami. Ľudia, ktorí nemajú pohotovostnú rezervu na neviazaných bankových účtoch, sú nútení hneď pri prvej väčšej prekážke siahnuť na svoje dlhodobé rezervy. Napríklad zrušiť životné poistenie v piatom roku jeho fungovania je veľmi zlé rozhodnutie. Vyplatená hotovosť je iba zlomkom zaplateného poistného. Alebo výber peňazí z podielového fondu, keď sú hodnoty podielovej jednotky na minime.

Uvedomelé budovanie finančnej istoty si vyžaduje veľkú dávku sebadisciplíny. Jednak v rovine odkladania peňazí, jednak v používaní vytvorených rezerv. Šetrenie nám až taký problém nerobí. Horšie je vydržať a neminúť peniaze na iný cieľ, účel, než sme si na začiatku dali. Neuváženým míňaním a náhlymi rozhodnutiami sa v živote pripravujeme o pocit bezpečia, ktorý nám finančná rezerva prináša. A ten je pre spokojný život veľmi dôležitý.

Povinná tvorba zdrojov

Nie všetci, ktorí majú príjem, si dokážu cielavedome vytvárať finančné rezervy na očakávané i nepredvídané životné situácie. A nie každý ten príjem má. Všetci však potrebujeme k životu peniaze. Jednou z úloh štátu ale je vytvárať priestor pre plnohodnotný život všetkých svojich občanov a občianok. Napríklad sústreďovaním finančných zdrojov a ich prerozdeľovaním podľa aktuálnych potrieb jednotlivcov a skupín obyvateľstva. Štát má na to prostriedky – legislatívu i donucovacie nástroje. Preto zákonmi zaväzuje všetky zárobkovo činné osoby i firmy, aby takéto spoločné verejné zdroje vytvárali.

Využíva na to systém povinných platieb (odvodov) a daní. Je to takzvaná vynútená, povinná solidárnosť pre finančné zabezpečenie obyvateľstva. Používanie týchto zdrojov je účelovo viazané. Peniaze z nich dostane iba ten, kto má nárok, kto spĺňa zákonom stanovené podmienky. Ide tu o poistný vzťah. Verejný poistný systém zahŕňa zdravotné poistenie a sociálne poistenie.

Zdravotné poistenie

Štát zákonom zaväzuje všetkých zamestnancov a zamestnankyne, zamestnávateľov, zamestnávateľky a osoby inak zárobkovo činné k povinným príspevkom na zdravotné poistenie. Zdravotné poistenie majú v rukách zdravotné poisťovne pod dozorom Ministerstva zdravotníctva SR. Aktuálne, v roku 2023, sú na Slovensku jedna verejná zdravotná poisťovňa (Všeobecná zdravotná poisťovňa) a dve súkromné (Union, Dôvera). Za deti, dôchodcov a dôchodkyne, a nezamestnaných platí príspevky štát. Zdravotnú starostlivosť štát poskytuje všetkým občanom a občiankam v rovnakej miere bez ohľadu na vek a predchádzajúcu pracovnú aktivitu.

Zdravotné poisťovne vyzbierané peniaze používajú najmä na:

- úhradu nákladov lekárom,
- úhrady za výkony v zdravotnej starostlivosti nemocniciam a kúpeľom,
- plnú alebo čiastočnú úhradu nákladov na lieky a zdravotnícke pomôcky občanov a i.

Sociálne poistenie

Úlohou sociálneho poistenia je ochrana občanov a občianok v rôznych situáciách. Na princípe zásluhovosti sa štát o občanov a občianky stará napríklad v starobe, chorobe, invalidite, nezamestnanosti a podobne. Podstata poistného systému vychádza z predchádzajúcej ekonomickej aktivity týchto ľudí a z ich príjmov. Výška jednotlivých druhov dávok sociálneho poistenia je odvodená od toho, v akej výške odvádzali odvody do jednotlivých poistných fondov.

Organizačne túto oblasť sociálnej starostlivosti zabezpečuje Sociálna poisťovňa (SP). Táto organizácia vyberá poistné do jednotlivých fondov, rozhoduje o dávkach sociálneho poistenia, aj ich z vybraných prostriedkov vypláca. Jej organizačnými zložkami sú pobočky, ktoré sa nachádzajú v každom okresnom meste a Ústredie sociálnej poisťovne sídliace v Bratislave.

Základne druhy sociálneho poistenia:

- nemocenské poistenie,
- dôchodkové poistenie,
- úrazové poistenie,
- garančné poistenie,
- poistenie v nezamestnanosti.

Potrebné aktuálne informácie o tejto problematike, ako aj odpovede na najčastejšie kladené otázky o sociálnom poistení, nájdete na stránke Sociálnej poisťovne na www.socpoist.sk alebo www.slovensko.sk či na Ústrednom portáli verejnej správy SR na linke Občan – Životné situácie – Všetky životné situácie – Financie a hospodárstvo – Dôchodky, Nemocenské poistenie.

Tabuľka 2.1: Platby poistného do zdravotných a sociálnej poisťovne v roku 2022 – zamestnanec

Poistenie zamestnanec	Sadzba poistného	Maximálny VZ v EUR	Maximálna výška poistného v EUR
Nemocenské p.	1,40 %	7 931,0000 EUR	111,03 EUR
Dôchodkové p. starobné	4,00 %	7 931,00 EUR	317,24 EUR
Dôchodkové p. invalidné	3,00 %	7 931,00 EUR	237,93 EUR
Poistenie v nezamestnanosti	1,00 %	7 931,00 EUR	79,31 EUR
Sociálne poistenie spolu	9,40 %	/	745,51 EUR
Zdravotné poistenie	4,00 % *príp. 2,00 %	nie je určený	nie je určený

Poznámky k tabuľke:

VZ = vymeriavací základ – suma, z ktorej sa počíta výška odvodov K celkovej sume poistného je napríklad pri obecnom/mestskom policajtovi, ktorému pracovný pomer v obecnej/mestskej polícii trvá, pripočítať napríklad aj poistné na osobitné sociálne poistenie vo výške 3 %.

* Výška zdravotného poistenia je bežne stanovená vo výške 4,00 %, v prípade zdravotne postihnutej osoby sa kráti na polovicu, na 2,00 %.

Tabuľka 2.2: Platby poistného do zdravotných a sociálnej poisťovne v roku 2022 – zamestnávateľ

Poistenie zamestnanec	Sadzba poistného	Maximálny VZ v EUR	Maximálna výška poistného v EUR
Nemocenské p.	1,40 %	7 931,00 EUR	111,03 EUR
Dôchodkové p. starobné	14,00 %	7 931,00 EUR	1 110,34 EUR
Dôchodkové p. invalidné	3,00 %	7 931,00 EUR	237,93 EUR
Poistenie v nezamestnanosti	1,00 %	7 931,00 EUR	79,31 EUR
Garančné p.	0,25 %	7 931,00 EUR	19,82 EUR
Úrazové p.	0,80 %	Neobmedzený	neobmedzená
Rezervný fond	4,75 %	7 931,00 EUR	376,72 EUR
Sociálne poistenie spolu	25,20 %	/	1 935,15 EUR
Zdravotné poistenie	10,00 % príp. 5,00 %	nie je určený	nie je určený

Poznámky k tabuľke:

Zamestnávateľ je povinný mesačne platiť odvody za svojich zamestnancov a zamestnankyne. Odvody zamestnávateľa za zamestnancov tvoria spolu 35,2 % z jeho vymeriavacieho základu, čiže z hrubej mzdy. Sadzba odvodov zamestnávateľa za jedného zamestnanca alebo zamestnankyňu do zdravotnej poisťovne je 10,00 %, resp. 5,00 % pri zdravotne postihnutej osobe.

Poistenie zamestnanec	Sadzba poistného	Minimálny VZ v EUR	Suma poistného v EUR	Maximálny VZ v EUR	Suma poistného v EUR
Nemocenské p.	4,40 %	566,50 EUR	24,92 EUR	7 931,00 EUR	348,96 EUR
Dôchodkové p. starobné	18,00 %	566,50 EUR	101,97 EUR	7 931,00 EUR	1 427,58 EUR
Dôchodkové p. invalidné	6,00 %	566,50 EUR	33,99 EUR	7 931,00 EUR	475,86 EUR
Rezervný fond	4,75 %	566,50 EUR	26,90 EUR	7 931,00 EUR	376,72 EUR
Sociálne poistenie spolu	33,15 %	/	187,78 EUR	/	2 629,12 EUR
Zdravotné poistenie	14,00 % príp. 7,00 %	566,50 EUR	79,31 EUR príp. 39,65 EUR	nie je určený	nie je určený

Poznámky k tabuľke:

SZČO platí povinný odvod do Sociálnej poisťovne vo výške 33,15 % z vymeriavacieho základu vypočítaného na základe údajov z podaného daňového priznania za predchádzajúce zdaňovacie obdobie. Minimálny mesačný vymeriavací základ pre platenie sociálneho poistenia v roku 2022 je stanovený vo výške 566,50 € a maximálny vymeriavací základ na účely sociálneho poistenia je pre rok 2022 stanovený vo výške 7 931 €.

Minimálna výška sociálnych odvodov v roku 2022 je 187,78 € a maximálna výška je 2 629,12 €. Minimálne odvody živnostníkov sa od januára 2022 zvýšia o 9,66 € v porovnaní s rokom 2021.

Dôchodkové zabezpečenie

Dôchodkové zabezpečenie má v systéme sociálneho zabezpečenia občanov a občianok najväčšiu váhu. Počet obyvateľov, ktorí sú odkázaní na príjem z tejto časti verejných finančných zdrojov, neustále narastá. Z dôchodkového poistenia sa vyplácajú tieto druhy dôchodkov:

- starobný dôchodok
 - – **riadny**
 - – **predčasný**
- invalidný dôchodok,
- vdovský /vdovecký dôchodok
- sirotsky dôchodok

2.3. Komerčné poistenie

„Poistenie je služba, ktorú si kupujeme, keď ju nepotrebuje. Lebo keď ju budeme potrebovať, nikto nám ju nepredá.“

– neznámy autor

Poistenie je finančná služba. Predmetom tohto obchodu je prenos – postúpenie rizika zo strany poistníka na poisťovňu. Cena tejto služby sa nazýva poistné. Túto službu poskytujú poisťovne podľa platnej legislatívy

(Zákon č. 39/2015 Z. z. o poisťovníctve, Občiansky zákonník a iné). V prípade vzniku poistnej udalosti sa poisťovňa zaväzuje vyplatiť poškodenej strane peňažné plnenie.

Poisťovne ponúkajú desiatky rôznych poistení. Rôznymi kombináciami a doplnkovými poisteniami (tzv. balíčky) sa ich počet znásobuje. Existuje viacero kritérií na členenie poistných druhov a odvetví.

Predmetom poistenia je najčastejšie:

- **majetok (vlastný)** – ochrana pred poškodením prírodnými živlami, odcudzením a úmyselným poškodením inými osobami a podobne
- **majetok (cudzí)** – ochrana pred neúmyselným poškodením (poistenie zodpovednosti za spôsobené škody)
- **zdravie a život** (vlastné alebo iných osôb) – riziko úrazu, choroby, operácie, úmrtia, dožitia, poškodenia zdravia s trvalými následkami (invalidita), poistenie zodpovednosti za spôsobené škody na živote či zdraví
- **príjem** – napríklad príjem poistenej osoby, resp. osôb odkázaných na príjem tejto osoby (všetky dôchodky, tiež poistenie v prípade nezamestnanosti a iné)

1. zákonné poistenie

Toto poistenie je povinné pre určitú skupinu subjektov, patrí sem napríklad sociálne poistenie. Do takéhoto systému sa prihlasuje, so Sociálnou poisťovňou sa neuzatvára zmluva. Rovnako funguje aj poistenie zodpovednosti organizácie za škodu pri pracovnom úraze alebo chorobe z povolania – vzťahuje sa na všetky podnikateľské subjekty, ktoré majú zamestnancov a zamestnankyne. Štát ich zákonom chráni, aj ich rodiny, pre prípad poklesu alebo straty príjmov.

2. zmluvné poistenie

- **povinné** – zákon nám stanovuje povinnosť uzatvoriť si takéto poistenie, no platí, že poisťník si spravidla sám vyberie poisťovňu, v ktorej chce byť poistený a zmluvou si s ňou dohodne konkrétne podmienky, napríklad poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla (povinné zmluvné poistenie /PZP/)
- **dobrovoľné** – to sú všetky ostatné poistenia na poistnom trhu, pretože poistný vzťah vzniká na základe uzatvorenia poistnej zmluvy, napríklad havarijné poistenie motorových vozidiel, úrazové poistenie osôb, poistenie domácnosti a podobne. Teda všetky poistenia komerčných poisťovní, s výnimkou PZP, sú dobrovoľné a vznikajú podpísaním zmluvy.

Poistenia podľa návratnosti vložených peňažných prostriedkov

1. rizikové poistenie

Zaplatené poistné nemá v sebe tzv. sporivú zložku a poistenému nevzniká nárok na vrátenie vložených prostriedkov. Sú to poistenia s podmienenou návratnosťou, t. j. časť alebo všetky vložené prostriedky sa nám vrátia len vtedy, ak vznikne poistná udalosť. Ide napríklad o poistenie majetku proti krádeži, poistenie závažných ochorení, poistenie proti následkom živelných pohrôm, poistenie pohrebných nákladov a podobne. Takéto sú všetky poistenia majetku, zodpovednosti, neživotné poistenia a poistenia podnikateľských rizík.

2. rezervotvorné poistenie

Toto poistenie je orientované na tvorbu peňažnej rezervy, nazývané aj poistenie spojené so sporením. Týka sa len životného poistenia osôb. Podľa spôsobu vytvárania finančnej rezervy rozlišujeme kapitálové a investičné životné poistenie.

• kapitálové životné poistenie (KŽP)

- garantovaná poistná suma pri dožití alebo úmrtí
- garantovaný výnos po celú dobu poistenia (technická úroková miera)
- bezpečnosť uložených peňazí – s peniazmi nakladá poisťovňa (poisťovne podnikajú za veľmi prísnych podmienok, no ak skrachujú, poisťovcov prevezme iná poisťovňa vrátane záväzkov voči nim)
- v zásade nevýhodný produkt, pretože výška technickej úrokovej miery postupne za posledných 20 rokov klesala a hodnotenie vložených financií je veľmi nízke. Mnohé poisťovne ho už vyradili z ponuky

• investičné životné poistenie (IŽP)

- spája v sebe istotu poistenia (garantované poistné krytie pre prípad smrti a v rámci doplnkových poistení) s určitým rizikom investovania do podielových fondov (PF)
- časť zaplateného poistného si poisťovňa ponechá na krytie rizík a na úhradu svojich nákladov a zvyšok (sporivú zložku) sa investuje do klientom vybraných fondov

Výhody IŽP oproti KŽP:

- IŽP ponúka možnosť vyššieho zhodnotenia vkladov, možnosť výberu peňazí počas trvania poistenia (sú v otvorených PF) a širšie možnosti zmien v nastavení poistenia počas jeho trvania ako KŽP
- IŽP ponúka možnosť zvoliť si investičnú stratégiu, prípadne konkrétne fondy
- počas doby poistenia má klient alebo klientka právo toto rozhodnutie meniť, čiže ovplyvňovať výnosnosť svojho sporenia (na rozdiel od KŽP)
- niektoré poisťovne majú vlastné fondy, iné ponúkajú investovanie do fondov domácich a zahraničných správcovských spoločností
- IŽP ponúka možnosť robiť mimoriadne vklady i výbery

Nevýhody IŽP oproti KŽP:

- poistná suma pre prípad dožitia nie je garantovaná, jej výška sa odhaduje výpočtom podľa historickej výkonnosti daných PF
- poplatky súvisiace s poistením a s investovaním môžu prevýšiť reálnu mieru výnosnosti fondov
- ako sporenie je to veľmi drahý produkt, práve kvôli daným poplatkom. Vždy je lepšie oddeľovať poistenie a sporenie²

Poistenia podľa predmetu

1. životné poistenie:

- pre prípad dožitia
- pre prípad úmrtia
- pre prípad dožitia alebo úmrtia
- dôchodkové poistenie
- pripoistenie úrazu alebo choroby

*Existuje aj čosi také ako doplnkové poistenia. Tie tvoria osobitnú kapitolu krytia rôznych rizík k životným poisteniam. Niektoré možno dohodnúť samostatne – napríklad úrazové poistenie (vtedy je chápané ako neživotné poistenie) alebo ako doplnkové poistenie k hlavnému, napríklad rezervotvornému životnému poisteniu. Niektoré riziká majú poisťovne prepojené so životným poistením a vtedy sa nedajú uzatvoriť samostatne. Napríklad pripoistenie kritických (závažných) chorôb alebo oslobodenie od platenia v prípade trvalej invalidity.

2. neživotné poistenie

Zákon o poisťovníctve rozlišuje až 18 odvetví neživotného poistenia, prevažne ide o kompenzáciu škôd na majetku a o riziko zodpovednosti pri určitých činnostiach.

3. poistenie podnikateľských rizík

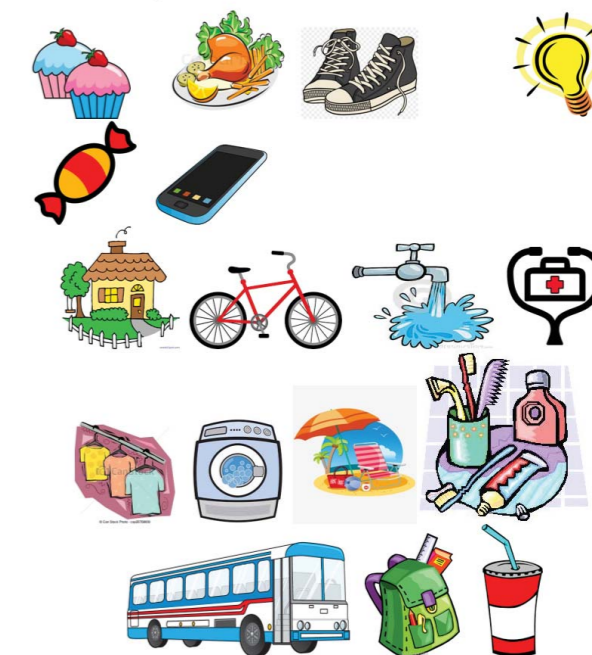
S každou ľudskou činnosťou sa spája určité riziko, s podnikaním je riziko značné. Preto poisťovne ponúkajú firmám rôzne poistenia, ktoré znižujú alebo eliminujú tieto riziká, a tak zvyšujú pravdepodobnosť stabilného a úspešného podnikania.

2.4. Naše aktivity, tipy a zdroje

Aktivity:

1. Vytvorte si plagáty na témy: životné hodnoty, moje sny, moje sny a životné hodnoty či na čo slúžia peniaze.
2. Vytvorte si pracovný list s názvom Potrebujem to – chcem to (ako na obrázku) a rozprávajte sa s deťmi o tom, aké sú ich životné hodnoty, priority a ciele.

Potrebujem to

Chcem to

Naše tipy:

Ani v mladosti nezabúdajte, že väčšina ľudí sa dožíva dôchodku. Čím skôr si naň začnete odkladať, tým lepšie. Od každého z nás závisí, či budeme poslednú tretinu života ŽIŤ alebo ŽIVORIŤ.

1. Na vytváranie finančnej rezervy uplatnite pravidlo: Najmenej 10 percent z každého príjmu si odložím.
2. So sporením neprestávajte ani v čase, keď máte dlhy – keď splácate úver.
3. Ujasnite si svoje životné hodnoty a ciele.
4. Prehodnocujte svoj rebríček v rôznych životných situáciách. Tomu podriadte svoje aktivity.
5. Na väčšinu svojich cieľov budete potrebovať peniaze. Vytvárajte si rezervu na ich splnenie, buďte disciplinovaní a vytrvalí.
6. Dávajte si reálne ciele. Ich dosahovanie vás bude posilňovať, opakované nesplnenie cieľov demotivuje.
7. Nepreceňujte žiadnu z oblastí životnej harmónie. Dôležitá je vyváženosť všetkých piatich. Preferencia jednej (napr. práce) bude na úkor ostatných.
8. Myslite na budúcnosť, aj keď ste mladí. Dôchodok riešte už od prvého zamestnania.
9. Poistný trh sa neustále vyvíja ako každý iný. Konkurencia prichádza s novými ponukami i cenami. Je zbytočné pri poistení majetku zostávať dlhé roky v jednej poisťovni, treba sledovať vývoj a vybrať si z aktuálnej ponuky poisťovacích služieb to, čo je pre nás najvýhodnejšie.
10. Väčšinu poistných zmlúv možno bez sankcií ukončiť k výročiu vzniku poistenia. Nezabúdajte na výpovednú lehotu. Rozhodujúci je deň zaevídovania výpovede v poisťovni, nie dátum odoslania pošty na obálke.
11. Poistenie je o istení – o znížení rizika. Na sporenie sú vhodnejšie iné produkty.
12. Poistnú zmluvu si pozorne prečítajte. Čas, ktorý tomu venujete môže byť v budúcnosti veľmi dobre zaplatený. Prehodnotiť povinné zmluvné poistenie auta sa vždy oplatí. Výpoveď poistnej zmluvy musí byť v poisťovni najneskôr 6 týždňov pred výročím začiatku poistenia.
13. Stratú práce si poistíte lacnejšie, keď ste mladší. Rovnako si môžete poistiť splácanie hypotekárneho úveru.
14. Stratú práce si poistíte lacnejšie, keď ste mladší. Rovnako si môžete poistiť splácanie hypotekárneho úveru.

1 <https://www.finvia.sk/preco-nesporit-cez-kapitalove-zivotne-poistenie-a-aka-je-alternativa>

2 <https://gazduj.etrend.sk/clanky-gazduj/investicne-zivotne-poistenie.html>

Použité (dôležité) zdroje:

www.slovensko.sk – Ústredný portál verejnej správy
www.upsvar.sk – Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR
www.socpoist.sk – Sociálna poisťovňa
www.ineko.sk – Inštitút pre ekonomické a sociálne reformy
www.epi.sk – ekonomické a právne informácie online
www.zbierka.sk – elektronická zbierka zákonov
www.zakon.sk – vzdelávací dom Poradcu podnikateľa
www.financnik.sk – webová stránka o slovenskej a svetovej ekonomike
www.szco.sk – portál pre samostatne zárobkovo činné osoby
<http://tvojepeniaze.pravda.sk> – portál denníka Pravda o financiách
www.financnahitparada.sk – porovnávanie finančných produktov
www.openiazoch.sk – finančné centrum
www.vszp.sk – Všeobecná zdravotná poisťovňa
www.poznaj.sk – vzdelávací program Poznaj svoje peniaze
www.zakonypreludi.sk – Občiansky zákonník
www.zbierka.sk – Zákon o poisťovníctve
www.trend.sk – web týždenníka o ekonomike a podnikaní
<https://jaspis.sk/aktuality/zdravotne-socialne-odvody>

3. Osobný a rodinný rozpočet

„Rozpočet je ako svetlo v jaskyni. Ukazuje nám, kade utekajú peniaze.“

– George S. Clason, úspešný americký podnikateľ na prelome 19. a 20. storočia

Naučiť sa zaobchádzať s peniazmi nie je ľahké. No keďže sú súčasťou nášho života, treba k nim mať rozumný vzťah – nesmú byť pre nás strašiakom. Preto o nich hovorme, čítajme a píšme. A okrem toho, je dôležité, aby sme sa aspoň raz mesačne venovali nášmu účtovníctvu a sledovali, koľko peňazí sme počas neho prijali a naopak, koľko a na čo sme ich minuli. Na základe toho si vytvoríme obraz o svojich peniazoch na nadchádzajúci mesiac. Nie je to žiadna veda – tak sa tvorí osobný alebo rodinný rozpočet.

Osobný rozpočet používajú študenti a študentky alebo dospelí ľudia, ktorí majú vlastný príjem, žijú sami a celý príjem môžu použiť na vlastné potreby.

Rodinný rozpočet obsahuje príjmy rodičov, respektíve všetkých zarábajúcich členov a členiek domácnosti, na výdavky celej rodiny. K zostaveniu rozpočtu nepotrebujeme veľa. Stačí nám papier, pero a kalkulačka. Samozrejme, ak máte k dispozícii počítač, domáce účtovníctvo si môžete viesť v programe MS EXCEL alebo pomocou rôznych na internete voľne dostupných, programov či pomocou aplikácií v mobile.

Rozpočet pomáha jednotlivcom či rodine zvládnuť požiadavky, ktoré na nich kladie život, v ekonomickej oblasti. Jeho podstatou je:

- zhrnúť všetky príjmy a výdavky za určité obdobie – spravidla za mesiac
- vzájomné ich porovnať
- určiť, či plánované príjmy postačia na pokrytie plánovaných výdavkov
- v prípade potreby ich prehodnotiť a výdavky tomu prispôbiť

3.1 Rozpočet – súlad medzi príjmami a výdavkami

Príjmy predstavujú všetky naše peniaze, ktoré do domácnosti v určitom období prídu. Odkiaľ ale peniaze do domácnosti prichádzajú? Poznáme viaceré druhy príjmov.

Ak dospelí členovia domácnosti:

- pracujú (sú zamestnaní), majú pracovné príjmy z pracovného, prípadne zo zamestnanec-kého pomeru
- podnikajú, majú príjmy z podnikania
- prenajímajú nehnuteľnosti (dom, byt, pôdu), majú príjmy z prenájmu
- vlastní cenné papiere (akcie, dlhopisy, podielové listy), majú príjmy z kapitálového majetku
- sú nezamestnaní, poberajú podporu v nezamestnanosti
- sú zdravotne znevýhodnení, poberajú invalidný dôchodok a podobne

Výdavky sú zas všetky peniaze, ktoré z domácnosti v určitom období odídu. Aké výdavky má bežná domácnosť v priebehu mesiaca? Môžeme ich rozdeliť na:

- **fixné** (základné, pravidelné):
 - výdavky na bývanie – nájomné, energie, opravy
 - výdavky na stravu, hygienu, oblečenie
 - výdavky na dopravu
 - výdavky na automobil – pohonné hmoty, opravy
 - splátky dlhov
 - sporenie, poistenie
- **špecifické:**
 - služby (napríklad kaderník, kozmetika, kultúrne či športové podujatie, oslavy, koníčky, výlety, dovolenka a podobne)

Plánovanie výdavkov môže byť:

- **krátkodobé** – tvorba finančnej rezervy na výdavky na najbližších 3-6 mesiacov (kúpa chladničky, kúpa zimného oblečenia, letná dovolenka, ...)
- **strednodobé** – kúpa bytu, nového auta, väčšia oprava domu, kúpa chaty
- **dlhodobé** – zabezpečenie financovania štúdia detí, zabezpečenie vlastného dôchodku a podobne

Dôležité:

Rozpočet má významnú schopnosť – vyrovnáť naše príjmy a výdavky. Ľuďom sa totiž veľmi často stáva, že ich výdavky prevyšujú ich príjmy. Existujú dva spôsoby riešenia tejto situácie. Jedným je zníženie výdavkov, druhým zvýšenie príjmov. Mali by sme sa preto naučiť rozlíšiť nutné výdavky od želaní, teda vedieť určiť, „čo chceme“ a „čo potrebujeme“. Treba si uvedomiť, že ak bude váš odhad príjmov a výdavkov zlý, zlý bude i váš rozpočet. Príjmy a výdavky odhadujte veľmi starostlivo.

Postup pri zostavovaní rozpočtu

Ak chcete zostaviť dobrý rozpočet, dodržte týchto päť krokov:

1. krok – zoznam všetkých čistých príjmov

Vytvorte si zoznam všetkých mesačných príjmov (výplata, miezd, dávok). Po sčítaní všetkých príjmov zistíte príjmovú stránku rozpočtu, ktorá určuje vaše maximálne výdavky – v tom prípade bude rozpočet vyrovnaný.

2. krok – zoznam všetkých výdavkov

Zhrňte všetko, na čo budú peniaze vynaložené. Najprv urobte zoznam všetkých fixných výdavkov – nájomné, platby za elektrinu, vodu, telefóny, rozhlas, televíziu, dopravu, auto, výdavky na nákupy potravín, prípadne liekov, ale aj bankové poplatky, splátky hypoték, spotrebných úverov či pravidelné sporenie. Potom urobte zoznam špecifických výdavkov – výdavky na nákupy oblečenia, časopisov, kníh, na kultúru či rôzne iné služby. Sčítaním všetkých týchto položiek zistíte svoju výdavkovú stránku rozpočtu.

3. krok – vyčíslenie rozdielu medzi príjmami a výdavkami

Teraz porovnajme svoje príjmy a výdavky. V rozpočte platí základné pravidlo a to, že peniaze, ktoré do domácnosti prichádzajú (príjmy), sa musia rovnať peniazom, ktoré z domácnosti odchádzajú (výdavky). Ak sú vaše príjmy vyššie – vytvárate si úspory. Ak sú príjmy nižšie – máte problém. V takom prípade musíte niektoré výdavky vyškrtnúť, znížiť alebo porozmýšľať, ako dosiahnuť vyššie príjmy.

4. krok – prehodnotenie a prispôbenie výdavkov

Ak sú vo vašom rozpočte výdavky vyššie ako príjmy, rozdeľte ich na nevyhnutné položky – nájomné, strava, doprava, energie a na vedľajšie, takzvané luxusné položky – zábava, jedlo v reštaurácii a podobne. Výdavky zahrnuté v druhej skupine znížte alebo úplne vyškrtnite.

5. krok – aktualizácia rozpočtu

Rozpočet, ktorý ste zostavili, nemusí po určitej dobe platiť, preto ho pravidelne prehodnocujte a aktualizujte jeho jednotlivé položky. Prehodnotenie rozpočtu sa odporúča vždy po šiestich mesiacoch a v prípade výraznej zmeny v príjmoch.

Ako by mal rozpočet vyzeráť?

Aby vám rozpočet ukázal skutočný obraz o vašom hospodárení alebo o hospodárení vašej domácnosti, uveďte v ňom okrem plánovaných príjmov a výdavkov aj svoje skutočné príjmy a výdavky. Po uplynutí mesiaca budete môcť v jednotlivých položkách vyčísliť rozdiel, teda zistíte, či boli vaše príjmy a výdavky v skutočnosti vyššie alebo nižšie ako ste plánovali.

Tabuľka 3.1: Ukážka rodinného rozpočtu (v EUR)

Mesačný príjem	Plán	Skutočnosť	Rozdiel
príjem rodiny	829,85	879,64	49,79
osobitné príjmy	165,97	132,77	-33,19
Spolu	995,82	1 012, 41	16,60
Mesačné výdavky	Plán	Skutočnosť	Rozdiel
Potraviny	265,55	315,34	49,79
Nájomné	116,18	116,18	
Elektrika	14,94	14,94	
Benzín	49,79	39,83	-9,96
vodné a stočné	14,94	14,94	
Telefóny	33,19	29	-3,32
údržba a opravy	19,92	33,19	13,27
kuchynské potreby	23,23	16,60	-6,63
doprava (MHD, vlak)	109,54	101,25	-8,29
Časopisy	13,28	17,26	3,98
divadlo, kino	4,98	6,64	1,66
športové podujatia		3,32	3,32
poistenie	49,79	49,79	
Dary	66,39	59,75	-6,64
splátky pôžičiek	165,97	165,97	
Charita	6,64	3,32	-3,32
Úspory	41,49	7,63	-33,86
Spolu	995,82	995,82	0

zdroj: nanicmama.sk

Na príklade vyššie je vidieť, že príjem rodiny bol o 16,60 eur vyšší, ako pôvodne plánovali. Celkovú výšku plánovaných výdavkov síce dodržali (995,82 eur), ale prekročili niektoré sumy plánovaných položiek (potraviny, údržba a opravy, časopisy, kino, divadlo a športové podujatia), takže sa im nepodarilo ušetriť pôvodne plánovanú sumu (41,49 eur), ale len 7,63 eur. Keby si neboli naplánovali také veľké úspory a do domácnosti by im zároveň neprišli neplánované príjmy navyše, musela by si rodina požičať 33,86 eur.¹

Čo si z toho môžeme vziať? Počas daného mesiaca si zaznamenávajú svoje skutočné príjmy a tiež skutočné výdavky denne, na základe výstupov z registračnej pokladnice, potvrdeniek z bankomatu alebo došlých faktúr. Tieto doklady si starostlivo uchovávajú nielen kvôli vlastnej evidencii, ale aj preto, aby ste v prípade potreby mohli nakúpený tovar v budúcnosti reklamovať.

Ak máte inteligentný mobilný telefón (smartfón), môžete si doň nainštalovať aplikácie, ktoré vám sledovanie príjmov a výdavkov podstatne zjednodušia, napríklad **Moje finance**, **Where is my money** či **Easy Home Finance**. Tie sú dostupné aj v češtine. Ponuka týchto aplikácií je, samozrejme, omnoho širšia, väčšinou sú však iba v anglickom jazyku. Niektoré banky vám tiež ponúkajú možnosť sledovania vašich príjmov a výdavkov priamo v internetbankingu, ale tieto zachytávajú len pohyby na účte. To teda znamená, že ak ste niekde platili hotovosťou, nie kartou či z účtu, nebude tento výdavok vo vašom internetbankingu zaznamenaný. Preto vám odporúčame evidenciu všetkých príjmov a výdavkov podľa vyššie spomínaných krokov klasicky perom na papier, v Exceli na počítači alebo cez uvedené aplikácie v mobile.

3.2. Pôžičky

Nepodarilo sa vám vyrovnať rodinný rozpočet? Vaše výdavky sú vyššie ako príjmy a vy nutne potrebujete peniaze? Potrebujete peniaze rýchlo alebo nemáte čas na vybavovačky? Musíte si požičať.

Pozor, v snahe rýchlo získať peniaze však nepodľahnite firmám alebo jednotlivcom, ktorí ponúkajú rýchle pôžičky, no nesprávajú sa seriózne. Vždy si dôsledne preštudujte zmluvu o pôžičke, ktorú sa chystáte podpísať, preverte si a porovnajte systém pravidelných poplatkov a možných sankčných poplatkov – to všetko pre prípad, že by ste sa dostali do problémov so splácaním pôžičky. Oboznámte sa s históriou vybranej spoločnosti na trhu, sledujte jej komunikáciu a prezentáciu. Mnoho ľudí uprednostňuje odporúčanie priateľov alebo známych, ktorí mali s danou spoločnosťou dobré skúsenosti.

Nelicencované spoločnosti poskytujú pôžičky v objeme od niekoľko sto až do 2 000 eur. Buďte opatrní, ich úroková sadzba sa pohybuje väčšinou nad 50 %. Na prvý pohľad sa to síce nemusí tak javiť, tieto spoločnosti sa totiž snažia svoju vysokú sadzbu zamaskovať tým, že uvádzajú sadzbu na mesiac alebo na týždeň. Zodpovedajúce porovnanie získate až po prepočítaní na ročnú úrokovú sadzbu (p. a. – per annum). Môžete to však urobiť aj sami prostredníctvom špeciálnej kalkulačky na www.openiazoch.sk.

Predtým ako sa rozhodnete pre rýchlu pôžičku, skúste zistiť, či sa vám nepodarí získať spotrebný úver v niektorej banke. Tu sa úroky pohybujú v rozpätí 13-15 % p. a. Ak nepotrebujete hotovosť, využite na nákup potrebnej veci služby splátkových spoločností, ktorých úrokové sadzby sú v priemere 20-30 % p. a.

3.3. Úspory

Zo svojich príjmov si odložte aspoň desatinu a určite sa poraďte so skúsenými finančnými sprostredkovateľmi, napríklad v banke, kam máte svoje ušetrené peniaze uložiť a do čoho sa oplatí investovať, aby sa vám peniaze zhodnotili. Aby pracovali za vás a pre vás. Zlatý čas ponožiek, matracov a vkladných knížiek už skončil.

Zaujímavé a cenné informácie a rady nájdete aj na týchto webových stránkach:

- www.banky.sk/produkty
- www.financnahitparada.sk
- <https://openiazoch.zoznam.sk/nastroje/kalk/milionar.asp>

V súčasnosti ľudia využívajú termínované vklady, stavebné sporenie alebo zhodnocujú svoje úspory v podielových fondoch. Slováci a Slovenky považujú za najbezpečnejšie vklady v bankách, pretože sa na ne vzťahuje zákon o ochrane vkladov.

Najčastejšími motívmi, pre ktoré ľudia šetria, a tým obmedzujú svoj mesačný rozpočet, sú:

- zabezpečenie budúcnosti v prípade núdze a slušné dožitie v starobe
- rekonštrukcia bytu alebo domu
- investície do vlastného vzdelania a vzdelania svojich detí

Ľudí pri výbere peňažnej inštitúcie, v ktorej majú najväčšiu časť svojich úspor, najviac ovplyvňujú:

- bezpečnosť vkladov aj za cenu nižších úspor
- dostupnosť finančnej inštitúcie v blízkosti bydliska
- tradícia a meno banky / spoločnosti

*Len veľmi málo ľudí sa nechá ovplyvniť výškou úrokových sadzieb aj za cenu prípadného rizika. (Platí zásada – čím vyšší úrok, tým vyššie riziko).

Naše aktivity, tipy a zdroje

Aktivity:

1. Vypracujte si s deťmi osobný rozpočet na najbližší mesiac podľa vzoru (tabuľka vyššie). Na začiatku ďalšieho mesiaca vyčíslíte rozdiely medzi plánom a skutočnosťou. Rozprávajte sa o tom, či sa vám niečo podarilo usporiť. Ak nie, hľadajte spolu dôvody prečo.
2. Vedia deti a mladí ľudia z vášho CDR, aká sú trhové ceny služieb a tovarov? Vytvorte si pracovné listy s názvom Odhad cien (tabuľka nižšie) a zabavte sa hádaním. Potom, samozrejme, porovnajte ich odhady so skutočnosťou. Priamo v obchode, v letáčkoch alebo na internete.

ODHAD CIEN

Tovar/služba	Odhad ceny	Reálna cena
1kg chlieb		
1l mlieka		
sprchový gél		
detská kniha		
lístok na autobus Zvolen-Bratislava		
1l benzínu		
lístok na predstavenie do divadla		

3. Vedia deti a mladí ľudia, koľko stojí jeden spoločný obed v CDR alebo spoločný výlet na hrad či do ZOO? Vytvorte si spolu jedálny lístok a vydajte sa s deťmi na nákupy potravín do obchodu. Môžete sa zahrať aj na obchod, vyrobiť si cenovky, prípadne sa naučiť správne orientovať v informáciách na pokladničnom bloku. Naplánujte si spoločný výlet do ZOO a zistite spolu s deťmi, koľko vás bude takýto výlet stáť – desiata, cestovné náklady, lístok do ZOO a podobne.

Naše tipy:

1. Do evidencie a tvorby rozpočtu zapojte celú bunku vo vašom CDR.
2. Neberte sa príliš vážne, bavte sa.
3. Vydržte najmenej tri mesiace.

Po troch mesiacoch sa vráťte k svojim dátam. Dosiahli ste jeden z týchto výsledkov?

1. príjmy = výdavky	Dosiahli ste rovnováhu. Nezaspíte na vavrínoch!
2. príjmy > výdavky	Výborne! Usporiť ste. Investujte.
3. príjmy < výdavky	Ako sa vám to podarilo? Siahli ste na rezervy, alebo ste si požičali? Analyzujte podľa toho, čo ste sa naučili v tejto kapitole.

Použité (dôležité) zdroje:

www.openiazoch.sk – finančné centrum
www.mesec.cz – sprievodca svetom financií
www.cfo.sk – daňové aktuality
www.nanicmama.sme.sk – blog o rôznych témach, aj financiách doma
www.financnahitparada.sk4.

¹<https://nanicmama.sme.sk/skola-rodinnych-financii/srf-osobny-a-rodinny-rozpocet>

4. Hlavné zdroje príjmu – z čoho sa dá vyžiť

Pozor, toto bude ťažká kapitola! Zamerajte sa na ňu najmä vy, dospelí a dospelé, aby ste porozumeli detailom finančného fungovania našej spoločnosti. Koľko z pojmov v tejto kapitole ste predtým nepoznali?

S deťmi a mladými ľuďmi hovorte len o tých najdôležitejších veciach, alebo sa ich učte postupne, po podkapitolách. Držíme vám všetky palce!

4.1. Mzda

Pre zamestnávateľov je mzda cenou práce jednotlivých zamestnancov a zamestnankyň, a predstavuje pre nich náklad (peňažné plnenie). Pre zamestnanca alebo zamestnankyňu je mzda odmenou za vykonanú prácu.

Čo je cena práce a ako ju vypočítať?

Inak cenu práce vnímajú zamestnávateľia, inak zamestnanci a zamestnankyne. Zamestnávateľia odvádzajú za svojich zamestnancov a zamestnankyne zdravotné poistenie, starobné a invalidné dôchodkové poistenie, poistenie v nezamestnanosti, úrazové poistenie, garančné poistenie a prispievajú aj do rezervného fondu solidarity.

Okrem toho vykonávajú aj zrážky poistného na jednotlivé druhy poistenia, ktoré sú si povinní platiť práve zamestnanci a zamestnankyne.

Firma platí zo svojich peňazí nad rámec hrubej mzdy zamestnanca na odvodoch až 35,2 %, zamestnanec zas odvádza zo svojho príjmu z hrubej mzdy 13,4 %.

Minimálny vymeriavací základ pre zamestnanca/zamestnankyňu stanovený nie je, pre samostatne zárobkovo činnú osobu (SZČO – živnostník/živnostníčka) však áno. Na rok 2022 bol tento minimálny vymeriavací základ stanovený na 566,50 eur. Maximálny vymeriavací základ je pre rok 2022 stanovený vo výške 7 931 eur pre zamestnanca/zamestnankyňu aj pre SZČO.

Cena práce = hrubá mzda + odvody*

*ktoré za zamestnanca/zamestnankyňu odviezol zamestnávateľ

Názorný príklad:

Pri hrubej mzde 818 eur zaplatí zamestnanec na odvody 109,61 eur a jeho zamestnávateľ 287,94 eur. Cena práce pri tejto hrubej mzde je pre zamestnávateľa 1 105,94 eur.

Dôležité pojmy:

hrubá mzda – zamestnancovi/zamestnankyni sa stanoví podľa odpracovaného času alebo podľa dosiahnutého výkonu

čistá mzda – je suma, ktorú zamestnávateľ vyplatí zamestnancovi/zamestnankyni po odčítaní dane, príspevkov na poistenie a do fondu zamestnanosti

nominálna mzda – je mzda vyjadrená v peniazoch
reálna mzda – vyjadruje množstvo tovarov, ktoré si môže zamestnanec/zamestnankyňa kúpiť za svoju mzdu (výška reálnej mzdy závisí od nominálnej mzdy a cien tovarov)

Čistú mesačnú mzdu si môžete vypočítať aj na internete pomocou kalkulačky čistej mzdy. Nájdete ich napríklad na www.finance.sk, www.openiazoch.sk či na www.banky.sk.

Tab. 4.1 Výpočet čistej mzdy zamestnanca v roku 2022 v porovnaní s rokom 2021 (v EUR)

	minimálna mzda v roku 2022	minimálna mzda v roku 2021
hrubá mzda	646,00	623,00
zdravotné poistenie	25,84	24,92
sociálne poistenie	60,72	58,56
základ dane	559,44	539,52
nezdaniteľná časť základu dane na daňovníka	381,61	375,95
zdaniteľná mzda	177,83	163,57
preddavok na daň	33,79	31,08
čistá mzda	525,65	508,44

zdroj: <https://www.podnikajte.sk/socialne-a-zdravotne-odvody/hruba-cista-minimalna-mzda-2022-dan-odvody>

Tab. 4.2 Cena práce pri minimálnej mzde v roku 2022 v porovnaní s rokom 2021 (v EUR)

	minimálna mzda v roku 2022	minimálna mzda v roku 2021
hrubá mzda	646,00	623,00
zdravotné poistenie	64,60	62,30
sociálne poistenie	162,77	156,98
cena práce	873,37	842,28

zdroj: <https://www.podnikajte.sk/pracovne-pravo-bozp/minimalna-mzda-2022-tabulka>

Zvýšením minimálnej mzdy o 23 eur v roku 2022 v porovnaní s rokom 2021 sa zvýšila cena práce o 31,09 eur.

Formy miezd:

- **časová mzda** – využíva sa na odmeňovanie administratívnych a riadiacich zamestnancov/zamestnankyň, ako aj na ocenenie práce robotníkov/robotníčok, ktorú nie je možné merať (výška časovej mzdy závisí od odpracovaného času a dohodnutej hodinovej sadzby)
- **úkolová mzda** – závisí od dosiahnutého výkonu zamestnancov/zamestnankyň
- **podielová mzda** – je vypočítaná ako určitý podiel z dosiahnutých výkonov
- **zmiešaná mzda** – je kombináciou časovej a úkolovej mzdy, prípadne časovej a podielovej mzdy
- **zmluvná (tzv. manažérska) mzda** – používa sa u vedúcich pracovníkov/pracovníčok, určuje sa na základe dohody medzi zamestnancom/zamestnankyňou a zamestnávateľmi
- **naturálna** – poskytuje sa len výnimočne, aj to spravidla len popri peňažnom plnení a len so súhlasom zamestnanca/zamestnankyne

Mzda býva najčastejšie stanovená v pracovnej alebo v kolektívnej zmluve. Je splatná pozadu za jedno mesačné obdobie, a to najneskôr do konca nasledujúceho kalendárneho mesiaca, ak sa v kolektívnej zmluve alebo v pracovnej zmluve nepíše inak. Vypláca sa vo výplatných termínoch tiež dohodnutých v pracovnej alebo v kolektívnej zmluve. Medzi výplatnými termínmi môžu zamestnávateľia poskytovať zamestnancom/zamestnankyniam preddavok na mzdu v dohodnutých termínoch.

Náhrada mzdy sa poskytuje:

- za dovolenku
- pri výkone občianskej povinnosti (napríklad po darovaní krvi a darovaní ďalších biologických materiálov, pri plnení brannej povinnosti a pri plnení úloh odbornej prípravy v ozbrojených silách a podobne)
- pri dôležitých osobných prekážkach zamestnanca/zamestnankyne v práci (osobné vyšetrenie alebo ošetrenie, sprevádzanie rodinného príslušníka na vyšetrenie alebo ošetrenie, úmrtie rodinného príslušníka, svadba, presťahovanie v záujme zamestnávateľa, vyhľadanie nového pracovného miesta a podobne)
- pri dočasnom prerušení výkonu práce (porucha na strojovom zariadení, nepriaznivé poveternostné vplyvy a podobne)

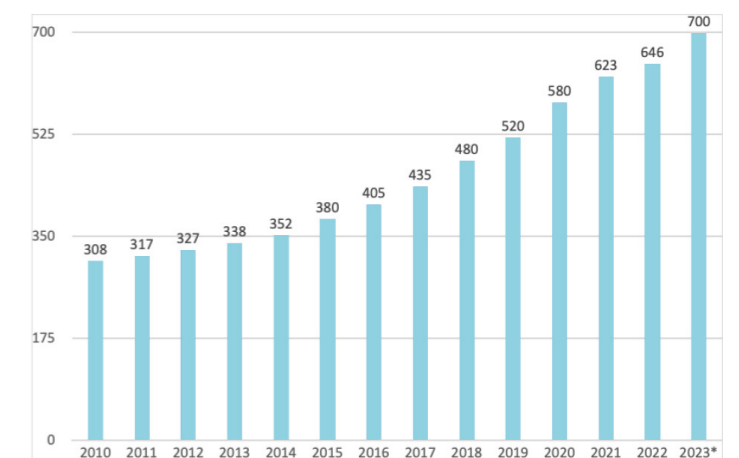
O minimálnej mzde

Mzda nesmie byť nižšia ako minimálna mzda ustanovená v zákone o minimálnej mzde č. 663/2007 v znení neskorších predpisov. Podľa zákona platného od 1. februára 2008 platí, že ak sa na výške štátom garantovaného platu nedohodnú zamestnávateľia s odborármi, minimálna mzda sa zvýši každoročne od 1. januára v závislosti od rastu priemernej mesačnej nominálnej mzdy.

Výška minimálnej mzdy v roku 2022 je stanovená nasledovne:

- mesačná minimálna mzda bola stanovená na 646 eur,
- hodinová minimálna mzda bola stanovená na 3,713 eur za hodinu odpracovanú zamestnancom

Ako ukazuje graf Vývoj minimálnej mzdy na Slovensku 2010-2023 nižšie, oproti roku 2021 vzrástla minimálna mzda mesačne o 23 eur. V porovnaní so sumou minimálnej mzdy v roku 2010 (307,70 eur) sa suma minimálnej mzdy do roku 2022 (646 eur) zvýšila o 338,30 eur. Minimálna mzda, ktorá nadobudne platnosť 1. januára 2023 by mala byť vo výške 700 eur.

zdroj: vlastné spracovanie podľa www.minimalnamzda.sk

Priemerná mzda na Slovensku

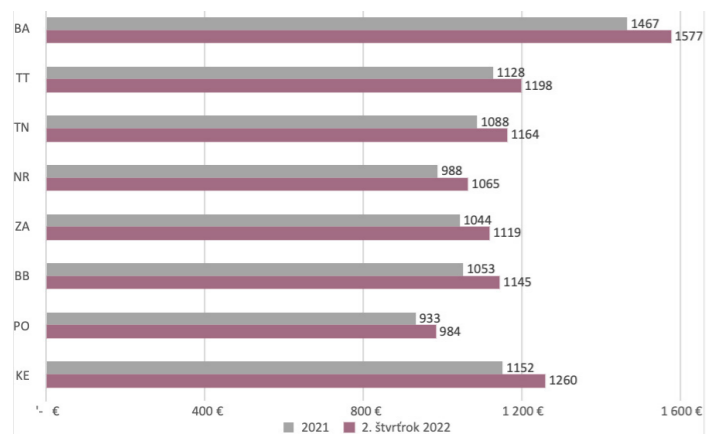
Pod pojmom **priemerná mzda** sa rozumie aritmetický priemer všetkých miezd na Slovensku. V roku 2021 to bola suma 1 211 eur. Väčšinou platí pravidlo, že 70 % ľudí zarobí menej, ako je priemerná mzda v národnom hospodárstve. Výška priemernej mzdy sa však na Slovensku každoročne zvyšuje. Je to dané predovšetkým tým, že peniaze časom strácajú svoju hodnotu. O tom, či vám stúpne alebo klesne životná úroveň, rozhoduje **inflácia**. Pokiaľ váš plat v nasledujúcom roku neporastie a výška inflácie je na úrovni 3 %, reálne budete mať nižší plat o 3 %.

Tab. 4.3 zobrazuje, ako sa vyvíjala priemerná hrubá mzda v národnom hospodárstve vo vzťahu k minimálnej mzde, na základe čoho sa ľuďom počíta dôchodkový koeficient.

rok	priemerná mzda v EUR	minimálna mzda v EUR
2022	1295	646
2021	1 211	623
2020	1 133	580
2019	1 092	520
2018	1 013	480
2017	954	435
2016	912	405
2015	883	380
2014	858	352
2013	824	338
2012	805	327
2011	786	317
2010	769	308
2009	745	296

zdroj: <https://www.minimalnamzda.sk/priemerna-mzda.php>

Priemerná mzda sa na Slovensku líšila v rokoch 2021 a 2022 aj v jednotlivých krajoch.

1 Podľa zákona má na materské dávky nárok každá žena, ktorá bola v posledných dvoch rokoch nemocensky poistená aspoň 270 dní.

zdroj: vlastné spracovanie podľa <https://hnonline.sk/finweb/ekonomika/2312241-velka-sprava-o-slovensku-2020-ake-boli-priemerne-mzdy-podla-krajov-infografika> a podľa údajov zo Štatistického úradu SR

4.2. Štátna sociálna podpora

Na riešení určitých životných a rodinných situácií občanov a občianok sa priamo podieľa aj štát. Ide o takzvané **štátne sociálne dávky** (príspevky), ktoré sú financované zo štátneho rozpočtu. Tieto dávky sa poskytujú podľa zákonom vopred určených podmienok a riešia konkrétne situácie, napríklad narodenie dieťaťa, výchovu a výživu dieťaťa, smrť rodinného príslušníka a podobne. Nárok na takéto dávky nezávisí od platenia príspevkov a odvodov, ani od príjmových pomerov dotknutých osôb.

Všetky štátne sociálne dávky vyplácajú ľuďom úrady práce sociálnych vecí a rodiny. Tieto úrady štátnej správy sídlia vo väčšine okresných miest. Tam sa podávajú aj žiadosti o dávky a tieto úrady zabezpečujú aj ich vyplatenie.

Príklady štátnych príspevkov:
(platné pre rok 2022, podľa UPSVaR)

→ **príspevok pri narodení dieťaťa** – je jednorazová štátna sociálna dávka, ktorou štát prispieva na pokrytie výdavkov spojených so zabezpečením nevyhnutných potrieb novorodenca. Výška príspevku pri narodení dieťaťa je 829,86 eur – ak ide o dieťa narodené z prvého až tretieho pôrodu, ktoré sa dožilo aspoň 28 dní, prípadne 151,37 eur, ak ide o dieťa narodené zo štvrtého a ďalšieho pôrodu, alebo ak ide o dieťa z prvého pôrodu až tretieho pôrodu, ktoré sa nedožilo 28 dní. Výška dávky sa zvyšuje o 75,69 eur, ak sa súčasne narodili dve deti alebo sa súčasne narodilo viac detí a najmenej dve z nich sa dožili 28 dní.

→ **rodičovský príspevok** – je štátna sociálna dávka, ktorou štát prispieva rodičom na zabezpečenie riadnej starostlivosti o dieťa do troch rokov veku dieťaťa. Jeho výška je 280 eur pre jedno dieťa, ak napríklad poberateľka nemala nárok na materskú¹. Táto suma sa zvyšuje o 70 eur, ak sa súčasne narodila dve a viac detí, a to na každé ďalšie súčasne narodené dieťa. Ak poberateľka mala nárok na materskú, je suma rodičovského príspevku 383,30 eur a zvyšuje sa o 95,83 eur, ak sa súčasne narodila dve a viac detí, a to na každé ďalšie súčasne narodené dieťa.

→ **prídavok na dieťa** – je štátna sociálna dávka, ktorou štát prispieva oprávnenej osobe na výchovu a výživu nezaopatreného dieťaťa. Výška prídavku je 30 eur mesačne na každé nezaopatrené dieťa od jeho narodenia, najdlhšie do dovŕšenia 25 rokov života. Táto suma sa zvýši o 106,33 eur za kalendárny mesiac, v ktorom nezaopatrené dieťa prvýkrát nastúpi do prvého ročníka základnej školy.

→ **príspevok na pohreb** – je štátna sociálna dávka, ktorou štát prispieva na úhradu výdavkov spojených so zabezpečením pohrebu blízkej osoby. Jeho výška je 79,67 eur.

*Pehľad štátnych sociálnych dávok od 1.1.2022 je uvedených v prílohe ku kapitole 4, ktorú nájdete na konci týchto pracovných listov.

4.3. Sociálna pomoc

Sociálna pomoc predstavuje celý súbor nástrojov, ktorými štát rieši hmotnú aj sociálnu núdzu svojich občanov a občianok. Ľuďom sa poskytuje vtedy, keď sa vyčerpajú všetky iné možnosti zabezpečenia ich životných potrieb. Najčastejšie sa poskytuje formou:

- finančnej pomoci v podobe dávok v hmotnej núdzi,
- kompenzácie sociálnych dôsledkov zdravotného postihnutia.

Životné minimum je spoločensky uznaná **minimálna hranica príjmov** každej fyzickej osoby, pod ktorou nastáva **stav hmotnej núdze**. Sumy životného minima **sa upravujú vždy k 1. júlu** bežného kalendárneho roka na základe koeficientu rastu čistých peňažných príjmov na osobu alebo koeficientu rastu životných nákladov nízkopríjmových domácností. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky podľa § 5 ods. 7 zákona č. 601/2003 Z. z. o životnom minime **stanovilo výšku životného minima s účinnosťou od 1. júla 2022 na:**

- 234,42 eur pri plnoletej fyzickej osobe
- 165,53 eur pri ďalšej spoločne posudzovanej plnoletej fyzickej osobe
- 107,03 eur pri zaopatrenom nepľnoletom dieťati alebo pri nezaopatrenom dieťati²

Výpočet súm životného minima v modelových situáciách:

Jednotlivec s nezaopatreným dieťaťom:

Životné minimum jednotlivca, t. j. plnoletej fyzickej osoby, s jedným nezaopatreným dieťaťom, sa vypočíta nasledovne: 234,42 eur + 107,03 eur = 341,45 eur mesačne

2<https://www.employment.gov.sk/sk/rodina-socialna-pomoc/hmotna-nudza/zivotne-minimum/vyska-zivotneho-minima-od-1-jula-2022.html>

Životné minimum dvojice bez detí:

234,42 eur + 163,53 eur = 397,95 eur mesačne

Životné minimum dvojice s jedným nezaopatreným dieťaťom:

234,42 eur + 163,53 eur + 107,03 eur = 504,98 eur mesačne

Dvojica s tromi nezaopatrenými deťmi:

234,42 eur + 163,53 eur + 107,03 eur + 107,03 eur + 107,03 eur = 719,04 eur mesačne

Rozhodujúcim obdobím, za ktoré sa zisťuje rast životných nákladov nízkopríjmových domácností, je obdobie od apríla predchádzajúceho kalendárneho roku do apríla bežného kalendárneho roku.

Hmotná núdza

Je stav, keď príjem občana/občianky a fyzických osôb, ktoré sa spoločne posudzujú, **nedosahuje výšku už spomínaného životného minima**. Tento občan/občianka a fyzické osoby si príjem nemôžu, respektíve nedokážu zabezpečiť alebo zvýšiť vlastným pričinením (prácou, užívaním vlastného majetku či uplatnením si zákonných nárokov, napríklad nárokov na dávky nemocenského poistenia, dôchodok, štátne dávky, výživné a podobne).

Za spoločne posudzované osoby pre poskytovanie dávok v hmotnej núdzi sa považujú manžel/ manželka, rodičia a ich nezaopatrené deti, ktoré žijú s nimi v spoločnej domácnosti, rodičia a ich deti do 25 rokov, ktoré nemajú vlastný príjem, okrem tých, ktorým v čase evidencie uchádzačov o zamestnanie vznikol nárok na dávku v nezamestnanosti a deti, ktorým sa vypláca invalidný dôchodok.

Pozor, za príjem na posúdenie nároku sa nepovažujú (podľa zákona o pomoci v hmotnej núdzi):

- jednorazové štátne sociálne dávky poskytnuté podľa osobitných predpisov
- peňažné príspevky občanov a občianok s ťažkým zdravotným postihnutím na kompenzáciu sociálnych dôsledkov ich ťažkého postihnutia
- zvýšenie dôchodku pre bezvládnosť
- jednorazová dávka v hmotnej núdzi
- príspevok na stravu podľa zákona o sociálno-právnej ochrane detí a o sociálnej kuratele
- resocializačný príspevok podľa zákona o sociálno-právnej ochrane detí a o sociálnej kuratele
- 25 % z príjmu zo závislej činnosti osôb, teda zo zárobku
- 25 % zo starobného dôchodku a z predčasného starobného dôchodku
- 25 % z materského (pozor, nie rodičovského)

- príspevku
- 25 % z invalidného dôchodku
- 25 % zo sociálneho dôchodku priznaného z dôvodu invalidity
- 25 % z vdovského alebo vdoveckého dôchodku, ak vdova alebo vdovec dovŕšili dôchodkový vek
- 25 % zo sirotského dôchodku
- štipendium

Výška dávky v hmotnej núdzi je pre rok 2022 nasledovná:

- 68,80 eur mesačne, ak ide o jednotlivca
- 130,90 eur mesačne, ak ide o jednotlivca s dieťaťom alebo najviac so štyrmi deťmi
- 119,60 eur mesačne, ak ide o dvojicu bez detí
- 179 eur mesačne, ak ide o dvojicu s dieťaťom alebo najviac so štyrmi deťmi
- 191,20 eur mesačne, ak ide o jednotlivca s viac ako štyrmi deťmi
- 241,30 eur mesačne, ak ide o dvojicu s viac ako štyrmi deťmi

Členom domácnosti, ktorým sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi, je možné poskytnúť jednorazovú dávku v hmotnej núdzi. Čo to je?

Jednorazová dávka v hmotnej núdzi je určená na čiastočnú úhradu mimoriadnych výdavkov členov a členiek domácnosti, ktorým sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi. Slúži najmä na zabezpečenie nevyhnutného ošatenia, bielizne, obuvi, nevyhnutného vybavenia domácnosti (posteľe, stola, stoličky, chladničky, sporáku, variča, vykurovacieho telesa, paliva, práčky, periny, postelnej bielizne, bežného kuchynského riadu), mimoriadnych liečebných nákladov alebo školských potrieb.

Poskytovanie pomoci v hmotnej núdzi a poskytovanie jednorazovej dávky v hmotnej núdzi sa navzájom nevylučujú. O poskytnutí jednorazovej dávky v hmotnej núdzi rozhoduje obec, v ktorej majú členovia a členky domácnosti, ktorým sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi, trvalý pobyt. **Jednorazová dávka v hmotnej núdzi je financovaná z rozpočtu obce.** Jednorazovú dávku možno priznať jednorazovo do výšky preukázaných skutočných výdavkov, najviac do výšky trojnásobku sumy životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu.

Príspevky k dávke v hmotnej núdzi pre rok 2022 boli takéto:

Ochranný príspevok (ukážka) je určený na zabezpečenie osobných výdavkov člena alebo členky domácnosti, ktorý nemá možnosť zabezpečiť si príjem alebo zvýšiť si príjem vlastnou prácou. Ochranný príspevok za každého člena domácnosti je:

- **70,40 eur mesačne v prípade**, ak ide o člena/členku domácnosti, ktorý:
 - dosiahol vek potrebný na nárok na starobný dôchodok
 - je poberateľom predčasného starobného dôchodku
 - je invalidný z dôvodu poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 70 %
 - je osamelý rodič, ktorý sa osobne, celodenne a riadne stará o dieťa do 31 týždňov veku dieťaťa
 - sa osobne, každodenne a riadne stará o fyzickú osobu s ťažkým zdravotným postihnutím odkázanú na opatrovanie
 - sa zúčastňuje na resocializačných programoch v resocializačnom stredisku pobytovou formou, v rámci ktorých si nemôže zabezpečiť príjem vlastnou prácou
- **38,70 eur mesačne** v prípade, ak ide o člena/členku domácnosti, ktorý:
 - má nepriaznivý zdravotný stav (napríklad chorobu, úraz alebo karanténne opatrenie, pre ktoré je fyzická osoba uznaná ošetrovujúcim lekárom za dočasne práceneschopného na viac ako 30 po sebe nasledujúcich dní)
 - je tehotná žena od začiatku ôsmeho týždňa pred očakávaným dňom pôrodu určeným lekárom

Aktivačný príspevok je zas určený na podporu získania, udržania, prehĺbenia alebo zvýšenia vedomostí, odborných zručností, praktických skúseností či pracovných návykov na účely zvýšenia pracovného uplatnenia na trhu práce. Aktivačný príspevok je **140,80 eur mesačne pre takého člena/členku domácnosti, ktorý má príjem zo závislej činnosti najmenej vo výške mesačnej minimálnej mzdy a 70,40 eur mesačne pre člena/členku domácnosti, ktorý:**

- je v evidencii uchádzačov a uchádzačiek o zamestnanie a zúčastňujú sa rôznych typov vzdelávania
- ktorému sa vypláca rodičovský príspevok, ak študuje na strednej škole alebo na vysokej škole (to neplatí o študentovi/študentke, ak už získal vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa)
- vykonáva dobrovoľnú vojenskú prípravu podľa zákona o dobrovoľnej vojenskej príprave

Príspevok na nezaopatrené dieťa je určený na podporu výchovy, vzdelávania a všestranného rozvoja dieťaťa v domácnosti, ktoré riadne plní povinnú školskú dochádzku. Príspevok na každé nezaopatrené dieťa je **19,30 eur mesačne.**

Príspevok na bývanie (pre jednotlivca 59,40 eur, pre spoločne posudzované osoby 94,80 eur) patrí občanovi/občianke v hmotnej núdzi na úhradu nákladov spojených s bývaním, ak:

- je vlastníkom/ vlastníčkou alebo spoluvlastníkom/ spoluvlastníčkou bytu či rodinného domu a túto domácnosť užíva na bývanie
- je nájomcom/ nájomníčkou bytu či rodinného domu alebo nájomcom/ nájomníčkou obytnej miestnosti v zariadení určenom na trvalé bývanie a túto domácnosť užíva na bývanie
- ak býva v zariadení podporovaného bývania, zariadení pre seniorov, domove sociálnych služieb alebo špecializovanom zariadení, ak sa v nich poskytuje sociálna služba plnoletej fyzickej osobe celoročnou pobytovou formou, v útulku, domove na polceste, zariadení núdzového bývania alebo v krízovom stredisku alebo
- býva v byte alebo v rodinnom dome na základe práva zriadeného vecného bremena doživotného užívania nehnuteľnosti

Príspevok na zdravotnú starostlivosť patrí občanovi/občianke a fyzickým osobám, ktoré sa s občanom/občiankou v hmotnej núdzi spoločne posudzujú, na výdavky spojené s náhradou za služby súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti. Výška príspevku je 2 mesačne mesačne.

Dotácie

Okrem vyššie uvedených príspevkov majú občania nachádzajúci sa v hmotnej núdzi nárok na dva druhy dotácií, konkrétne na:

- **dotáciu na podporu výchovy k plneniu školských povinností dieťaťa ohrozeného sociálnym vylúčením** najviac v sume 33,20 eur na dieťa s tým, že je možné poskytnúť ju v dvoch častiach (do 25. februára a do 25. septembra)
- **dotáciu na podporu výchovy k stravovacím návykom dieťaťa**, ktorá sa poskytuje na dieťa za každý deň na obed najviac v sume 1,20 eur, keď sa dieťa zúčastnilo výchovno-vzdelávacej činnosti v materskej škole alebo vyučovania v základnej škole a malo v danej škole obed alebo iné jedlo

4.4. Naše aktivity, tipy a zdroje

Aktivity:

- **Bankomat a pokladňa** (viac si o nej povieme v e-learningu)
- **Milionárska kalkulačka** (<https://www.platy.sk/millionaire>) - vypočítajte si, za koľko rokov zarobíte svoj milión eur pri súčasnej výške vašej mzdy a vašej schopnosti šetriť. S deťmi sa pritom môžete porozprávať aj o tom, koľko

by v živote chceli zarábať peňazí a porovnajte to s vyššie uvedenými sumami, ako sú dávka v hmotnej núdzi, minimálna mzda a podobne.

Naše tipy:

1. Hľadajte pomoc na konci svojho ramena (vašej ruky), až potom pýtajte pomoc inde.
2. Prácu začnite vykonávať až vtedy, keď si dohodnete cenu svojej práce.
3. Mzda nemusí byť jediným príjmom domácnosti. Hľadajte aj iné zdroje.
4. Nikdy nevykonávajte prácu „načierno“, bez zmluvy alebo dohody.
5. Dôverujte, ale preverujte. Kontrolujte si výplatnú pásku.
6. Nehanbite sa žiadať od štátu dávky, na ktoré máte nárok.
7. Pripomíname vám, že rodičovský príspevok môže poberať aj otec!

Použité (dôležité) zdroje:

<https://www.slovensko.sk>
<http://www.employment.gov.sk/rodinna-a-socialna-politika.html>
www.upsvar.sk – webová stránka Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny SR
www.socpoist.sk – webová stránka Sociálnej poisťovne
www.zbierka.sk – elektronická zbierka zákonov
<http://financnik.sk> – webová stránka o slovenskej a svetovej ekonomike
www.szco.sk – portál pre samostatne zárobkovo činné osoby
www.hnonline.sk
<http://tvojepeniaze.pravda.sk>
www.euroinfo.gov.sk elektronická encyklopédia informácií o Európskej únii
www.finance.sk – informácie z oblastí daní, miezd, podnikania, investovania, bankovníctva či poistenia
www.platy.sk

5. Úvery, pôžičky, splátky

Rozmach života na dlh netreba brať na ľahkú váhu. Aj na Slovensku rastie počet tých, ktorí nevládzu splácať byt, dom a iné veci, na ktoré si požičali. Urobte všetko preto, aby ste sa nezaradili medzi nich.

5.1. Základné pojmy

- **Úrok** je cena požičaných peňazí. Zvyčajne sa udáva v percentách z istiny (požičanej sumy), teda hovoríme, že ide o úrokovú mieru. Z toho logicky vyplýva, že čím je úroková miera vyššia, tým bude úver drahší. Pri väčšine úverov sa najskôr splácajú úroky, potom istina samotná, teda požičaná suma.
- **Ročná percentuálna miera nákladov (RPMN)** vyjadruje celkovú nákladovosť obstarávanej pôžičky. Zahŕňa v sebe nielen úrokovú mieru, ale aj všetky poplatky spojené s otvorením a spravovaním úveru na celé obdobie. Skutočnú výpovednú hodnotu a porovnateľnosť má pri úveroch na kratšie obdobie, kde sa úroková miera nemení. Naopak, pri hypotekárnych úveroch, kde sa počíta s fixáciou úrokovej miery na určité obdobie a potom môže dôjsť k zmene, nie je RPMN pri získaní úveru jednoznačná. Podľa platnej legislatívy na Slovensku musia RPMN uvádzať všetky spoločnosti, ktoré požičiavajú peniaze alebo ponúkajú tovary a služby na splátky.
- **Výška splátky** je veľmi dôležitý údaj pri výbere úveru. Takmer v každej banke vám ihneď vypočítajú, či je váš mesačný príjem dostatočný na to, aby vám úver vôbec poskytli. Životné minimum na krytie nákladov vašej rodiny totiž musí zostať nedotknuté. Ak to nevychádza, máte dve možnosti: predĺžiť obdobie vášho splácania alebo znížiť požadovanú sumu. Z pohľadu bankového softvéru je to jednoduché:

celková hodnota úveru (žiadaná suma) + úroky + poplatky + počet mesiacov

- **Preplatenie kupovanej veci** – Ak pri rozhodovaní sa o pôžičke poznáte všetky vyššie uvedené údaje, ešte by vás mala zaujímať jedna dôležitá vec. O koľko viac za niečo zaplatíme, ak si požičiame, než by sme za to zaplatili bez pôžičky? Nikto si nepožičiava

(nekupuje si úver) pre samotné peniaze – aby ich mal. Účelom tohto rozhodnutia človeka je väčšinou mať k dispozícii statky (kúpiť si dom, auto, nejaké zariadenie), mať zážitky (dôležité rodinné udalosti, svadba, cesta okolo sveta a podobne) alebo mať prostriedky na investovanie – zarábať pomocou peňazí. Človek musí byť stotožnený s cenou, ktorú úverom zaplatí, za okamžité uspokojenie svojich potrieb. Potom aj lepšie znáša budúce finančné zaťaženie a manažuje svoje peniaze tak, aby splátky úveru neohrozili fungovanie jeho osobných, resp. rodinných financií.

- **Úroková miera** alebo úroková sadzba, je cena peňazí (úverov a vkladov) vyjadrená v percentách, napríklad ako pomer úroku a vkladu. Používa sa ako základný ukazovateľ pri rozhodovaní o úvere. Nie je to však najdôležitejší ukazovateľ pre klienta alebo pre klientku, pretože nezohľadňuje ostatné poplatky, ktoré súvisia s vybavením a vedením úveru. Pri rozhodovaní o úvere je oveľa dôležitejším ukazovateľom, ako sme si povedali vyššie, RPMN. Je však dobré vedieť, čo tento pojem znamená.
- **Fixná úroková sadzba** (fixácia) je úroková sadzba pri úveroch, ktorá sa počas doby trvania úveru nemení. Obdobie fixácie vzniká na základe dohody medzi klientom/ klientkou a bankou. Fixná úroková miera sa najčastejšie používa pri hypotékach. Doba fixácie býva zvyčajne od jedného do desiat rokov. Závažné zmeny v úverových podmienkach možno, spravidla bez sankcií,robiť k výročiu fixácie.
- **Predčasné splatenie úveru** – to je pre vás vždy dobrá správa! Úver, samozrejme, môžete splatiť aj predčasne, nemusí to však byť zadarmo, ale za poplatok. Banka vtedy vlastne prichádza o zisk z vašich úrokov, ktoré by ste inak platili ďalej. Žiadosti o predčasné splatenie úveru sú v niektorých bankách posudzované individuálne. Určite si však zistíte dopredu, aké to môže mať konsekvencie.

5.2. Poskytovatelia úverov, pôžičiek

Pri rozhodovaní sa o čerpaní úveru alebo pôžičky zohľadnite okrem iného aj skutočnosť, od koho si požičiavate, teda kto vám tieto peniaze poskytne. Môžu to byť komerčné banky alebo nebankové subjekty. Aký drahý bude váš úver, závisí hlavne od jeho poskytovateľa. Koľko preplatíte, teda záleží od toho, kde si peniaze požičiate. Overte si to na tomto príklade:

ODKIAĽ?	ČO TO BUDE STÁŤ?
rodina, priatelia, známi	0 %, resp. dohodnuté %, ktoré je obvykle veľmi nízke, nižšie ako na trhu s úvermi a pôžičkami
účelový spotrebiteľský úver v banke	4,5 - 11 % p. a.
bezúčelový spotrebiteľský úver v banke	5 - 15 % p. a.
nákup na splátky	20 - 30 % p. a.
hotovostná pôžička	50 % p. a. a viac

5.3. Úvery na bývanie

Štátny fond rozvoja bývania

Úver, konkrétne na bývanie, môžete získať aj od štátu. Štátny fond rozvoja bývania začal svoju činnosť ešte v máji 1996. Úver zo Štátneho fondu rozvoja bývania (ŠFRB) sa riadi Zákonom Národnej rady Slovenskej republiky. Môžu ho dostať len tí, ktorých príjem nepresahuje 5-násobok životného minima. A pozor, neexistuje naň právny nárok – zdroje z tohto fondu sú obmedzené a kritériá pre žiadateľov a žiadateľky pomerne prísne. Podporu vám poskytnú formou úveru do 80 % obstarávacej ceny stavby, napríklad vášho budúceho bytu alebo domu, s lehotou splatnosti do 40 rokov (podľa účelov).

Okrem iného, Štátny fond rozvoja bývania poskytuje aj tzv. **mladomanželskú pôžičku**. Môžu o ňu požiadať manželia, ktorých vek v deň podania žiadosti nepresiahne 35 rokov. Túto podmienku musia spĺňať manželka i manžel. Druhou podmienkou je čas uzavretia manželstva. Aby mali na pôžičku nárok, museli sa vziať najviac 36 mesiacov pred podaním žiadosti. **Dnes ide o najlacnejší úver na bývanie pre mladých do 35 rokov – jeho úroková sadzba je len 2 % ročne.** O úver môžete požiadať na najbližšom mestskom úrade podľa miesta svojho bydliska na oddelení Štátneho fondu rozvoja bývania.

Výhodnejšie podmienky na získanie úveru poskytuje štát mladým ľuďom z centier pre deti a rodiny aj dnes, v roku 2022. Úver môžu použiť na kúpu alebo výstavbu bytu či domu, splácať ho môžu najviac 40 rokov s ročnou úrokovou sadzbou 1 % v rozsahu 100 % z obstarávacej ceny. Najviac však môžu dostať úver 120 tisíc eur na byt.

Bližšie informácie a presné definície aktuálnych podmienok týchto úverov nájdete vždy na stránke Štátneho fondu rozvoja bývania na www.sfrb.sk.

Bankové hypotekárne úvery

V prípade, že potrebujete peniaze na financovanie bývania a nespĺňate podmienky fondu na podporu bývania, sú hypotéky a stavebný úver najvhodnejšími alternatívami. **Hypotekárny úver** je dlhodobý úver s lehotou splatnosti najmenej štyri roky. Je zabezpečený záložným právom k nehnuteľnosti na území Slovenska. To znamená, že ten, kto potrebuje peniaze, dá banke do zálohy svoju nehnuteľnosť, pričom v prípade nesplácania úveru má práve banka vlastnícke právo na túto nehnuteľnosť.

Záujemca či záujemkyňa o úver nemusí mať uvedenú nehnuteľnosť priamo vo svojom vlastníctve – ručiť za úver môžu napríklad rodičia svojím bytom v prospech budúceho bývania svojich detí.

Na čo môžete takýto úver použiť?

- nadobudnutie tuzemskej nehnuteľnosti alebo jej časti
- výstavbu alebo zmenu dokončenej stavby
- údržbu tuzemskej nehnuteľnosti
- splatenie iných úverov
- usporiadanie majetkových pomerov (napr. bezpodielového spoluvlastníctva manželov, dedičstva).

Maximálna dĺžka splácania úveru môže byť stanovená na 20, 30 i viac rokov. Ak si o úver žiadajú viacerí naraz, napríklad manželský pár, lehota splácania sa posudzuje podľa najstaršieho z dvojice. Banky dobu splácania už nefixujú na odchod do dôchodku, ale posúvajú aj do 70. roku veku človeka. Optimálna doba na splácanie hypotekárneho úveru je 15 až 20 rokov. Čím je doba splácania dlhšia, tým je úver drahší.

Minimálna výška úveru je 3 300 eur, maximálna výška je obmedzená výškou ceny nehnuteľnosti. K 1. júlu 2018 sa zrušilo poskytovanie úverov na bývanie nad 90 % hodnoty nehnuteľnosti. Nové hypotéky v súčasnosti (2022) môžu banky poskytovať len do výšky 80 % z hodnoty nehnuteľnosti. To znamená, že ak napríklad budete chcieť získať nehnuteľnosť v hodnote

100 000 eur, budete musieť mať nasparených aspoň 20 percent z ceny. V tomto prípade je to 20 000 eur.¹

Úver zo stavebnej sporiteľne

Stavebný úver je úver určený na financovanie bývania, ktorému predchádza uzatvorenie zmluvy o stavebnom sporení. Stavebný úver sa poskytuje maximálne vo výške tvoriacej rozdiel medzi cieľovou sumou a nasparenou sumou, pričom tento rozdiel by mal byť minimálne 10 % z cieľovej sumy. Na stavebný úver máte ako stavebný sporiteľ právny nárok vyplývajúci zo zákona o stavebnom sporení, musíte ale splniť zmluvne dohodnuté podmienky:

- sporiť určitý čas
- nasporiť určité percento z cieľovej sumy
- dosiahnuť určitú hodnotu tzv. hodnotiaceho čísla

5.4. Spotrebiteľský úver

Spotrebiteľský úver je najvhodnejším úverom na rôzne iné účely než na financovanie bývania. Klient musí navyše preukázať schopnosť splácať úver zo svojho príjmu. Banky tiež často vyžadujú rôzne formy zábezpeky, napríklad ručenie fyzickou osobou, záložné právo na nehnuteľnosť, vinkuláciu vkladov, životné poistenie, prípadne založenie cenných papierov. Banka okrem toho väčšinou vyžaduje, aby mal klient u nej vedený účet.

Podmienkou získania úveru u väčšiny bánk je, aby boli žiadateľ/ žiadateľka občanmi Slovenskej republiky alebo cudzinec/ cudzinka s trvalým pobytom na Slovensku. Ďalšou z nutných podmienok na vybavenie žiadosti je plnoletosť. Väčšina bánk si takisto stanovuje maximálny vek na poskytnutie úveru. Najčastejšou podmienkou býva, že žiadatelia a žiadateľky v dobe splatenia úveru nesmú presiahnuť vek 65 rokov. Ďalej banky požadujú, aby mali žiadatelia trvalý príjem. Na základe spoločných príjmov a výdavkov rodiny banka určí maximálnu výšku potenciálneho úveru. Pozor, zmluva o spotrebiteľskom úvere musí mať písomnú formu. Ak bola uzavretá len ústne, je neplatná.

Účelový úver

Účelový úver je úver poskytnutý za konkrétnym, presne definovaným účelom. Jeho využitie je buď nutné dokladovať, alebo je úver priamo určený na nákup konkrétnych komodít. Tieto úvery sa poskytujú napríklad na kúpu nehnuteľnosti, jej rekonštrukciu, kúpu zariadení do domácnosti, nábytku, automobilov, rôznych spotrebných materiálov, strojov a podobne. Medzi účelové úvery patria najmä:

- hypotekárne úvery
- úvery na kúpu automobilu (auto-úvery)
- úvery na bývanie (na rekonštrukciu a investície do nehnuteľnosti)
- splátkové spotrebné úvery

Bezúčelový úver

Bezúčelový úver je taký, pri ktorom banka nepožaduje od klienta/ klientky dokladovať účel použitia finančných prostriedkov. Požičané peniaze môžete použiť na čokoľvek. Napríklad na svadbu, rekonštrukciu, splatenie starého dlhu či na auto. Bezúčelový úver je však v porovnaní s účelovým spotrebiteľským úverom drahší.

5.5. Iné úvery a pôžičky

Kreditná karta & kontokorentný úver

Banky majú ešte niekoľko ďalších možností, ako klientom a klientkám požičať peniaze. Niektoré vám napríklad povoľujú možnosť prečerpať prostriedky na vašich bežných účtoch do určitej výšky – **teda ísť do mínusu** (do debetu). Tomu sa hovorí mať takzvaný **kontokorentný úver**.

Tento druh úveru má pre klientov a klientky veľký zmysel. Banka im v podstate dáva pocit istoty, že budú ich pravidelné platby z účtu uhradené, aj keď tam, dočasne, nemajú dosť vlastných prostriedkov. Banka si tento dlh vyrovná vždy pri najbližšom doplnení účtu vašimi peniazmi. Úroky sa pri takomto type úveru pohybujú vo výške od 10 do 22 percent a mesačne sa vám automaticky strhávajú z prečerpanej sumy. Samozrejme, strhnú sa vám len za ten mesiac, keď ste ako klient alebo klientka kontokorent využili – teda šli ste na svojom účte do mínusu.

Navyše, úverový limit sa pre kontokorentný úver nemení, po splatení prečerpania sa opäť obnoví. Banka však tento druh úveru poskytuje väčšinou len svojim stálym, overeným klientom.

Na podobnom stále sa obnovujúcom princípe fungujú aj **kreditné karty**. Vtedy hovoríme o takzvanom **revolvingovom úvere**. Cez kreditnú kartu nám banka poskytuje úver, ku ktorému sme prišli ľahko – bez vybavovania a dokladovania. Aj preto sú úroky revolvingového úveru podstatne vyššie ako pri bežnom „spotrebáku“. Pohybujú sa od 17 do 23 %. Výhodou kreditnej karty oproti kontokorentu je, že pri nej máte na splatenie isté bezúročné obdobie, spravidla 40 až 50 dní. To znamená, že ak uhradíte dlh na kreditnej karte v tomto období, nebudete splácať žiadne úroky.

Nákup na splátky

Toto je obľúbený druh spotrebného úveru, ktorý vám poskytnú nebankové špecializované subjekty – **splátkové spoločnosti**. Na rozdiel od bankového úveru je nákup na splátky oveľa dostupnejší aj pre menej solventných, teda menej majetnejších ľudí a podstatne jednoduchší na vybavenie. Cenou za rýchlu dostupnosť je však, samozrejme, výška úrokov, poplatkov, ale najmä sankcie – **úroky z omeškania splátok**.

Väčšina splátkových spoločností poskytuje svojim zákazníkom **úverové karty**, ktorých úročenie je vyššie ako na bankových kreditných kartách. Výhodou môže byť z času na čas nejaká akcia – napríklad žiaden úrok na 50 dní. Úroky z omeškania bývajú osem a viac percent z dlžnej splátky, ak platba mešká viac ako 30 dní. Finančné zaťaženie sa znásobuje, ak niet na splátky tri a viac mesiacov. Dlžníci sa potom často dostávajú do začarovaného kruhu, lebo každou splátkou najskôr splácajú dlžné úroky a splácanie samotnej istiny sa odďaluje. Odložená splatnosť alebo nákup bez hotovosti v tomto prípade zvyčajne nie sú výhodou. Klienti a klientky viac zaplatia na poplatkoch alebo na úrokoch.

Lízing

Lízing je v podstate **prenájom** výrobkov a výrobných prostriedkov na určité obdobie za cenu úhrady lízingových poplatkov formou splátok. Uplatňuje sa najmä pri predmetoch dlhodobej spotreby, ale aj v službách. Lízingom si môžete obstaráť:

- osobné a úžitkové automobily
- nehnuteľnosti
- stroje a zariadenia

V splátkach býva obsiahnutá **amortizácia predmetu lízingu**, teda jeho opotrebovanie, ale aj rôzne poistenia, servisné a ostatné náklady.

• Výhody lízingu:

- rýchlejšie vybavenie než získanie úveru
- riziko inflácie nesie spravidla lízingová spoločnosť
- ak sa daný predmet využíva len počas nejakej sezóny, napríklad v lete, môžete sa po dohode s lízingovou spoločnosťou dohodnúť napríklad na nepravidelných splátkach

• Nevýhody lízingu:

- obmedzené vlastnícke práva počas celej doby prenájmu, predmet lízingu totiž stále patrí lízingovej spoločnosti
- niektoré vlastnícke riziká sa prenášajú na nájomcu/ nájomníčku, teda na vás
- vysoké penále za vypovedanie zmluvy
- v prípade, že by lízingová spoločnosť počas vašej dohody zbankrotovala, musíte jej vrátiť predmet lízingu, napríklad auto, a jednať s ňou o vyrovaní

Hotovostné pôžičky

Tie sú zo všetkých pôžičiek a úverov najdrahšie. Bez ohľadu na to, kto vám ich poskytne. Ak nemôžete v banke získať bezúčelový spotrebný úver (teda peniaze na účet) a nevyhovujú vám ponuky splátkových spoločností, často poslednou možnosťou môže byť pre vás hotovostná pôžička.

Hotovostné, alebo rýchle pôžičky slúžia vo väčšine prípadov pre ľudí, ktorí majú záujem o malé sumy, ktoré je možné získať spravidla veľmi rýchlo, bez ručiteľa, na akýkoľvek účel a bez zbytočnej byrokracie. V prípade, že nemáte možnosť alebo čas vybaviť si spotrebný úver, nechcete obťažovať svojich priateľov či známych, a pritom potrebujete peniaze okamžite, môžete využiť služby spoločností poskytujúcich hotovostné pôžičky.

Najväčšou výhodou týchto pôžičiek je ich jednoduchosť. Veľa alternatívnych spoločností dnes už dokáže poskytnúť ľuďom úver často aj bez dokladovania príjmu. Viaceré nevyhodnocujú ani celkovú finančnú situáciu klienta/ klientky. Tieto spoločnosti však potom musia automaticky počítať s vyšším rizikom nesplácania ich pôžičky. Toto riziko preto premietajú do vysokých úrokov – klienti a klientky tak pôžičku preplácajú.

Je preto veľmi dôležité, hlavne v tejto oblasti, vedieť sa správne rozhodnúť.

Na čo by ste nemali pri rýchlych pôžičkách zabudnúť?

- Ako zákazníci a zákaznice by ste si mali, predovšetkým, poriadne preštudovať samotnú zmluvu o pôžičke. Niektoré spoločnosti ich dokonca majú k nahliadnutiu na svojej webovej stránke.
- Preverte si a porovnajte systém úverových poplatkov a možných sankčných poplatkov v situácii, ak sa dostanete do problémov so splácaním.
- Dôležité je taktiež poznať históriu danej spoločnosti na trhu a sledovať jej komunikáciu a prezentáciu. Mnoho ľudí tiež preferuje osobné odporúčanie známych alebo priateľov, ktorí mali s danou spoločnosťou pozitívnu skúsenosť.
- Osobitnou kapitolou pri rýchlych pôžičkách je vysoká **úroková sadzba**. Tá sa vo väčšine prípadov pohybuje **nad 50 %**. Spoločnosti sa však takto vysokú sadzbu snažia maskovať tým, že uvádzajú sadzbu na mesiac alebo na týždeň. Buďte preto obozretný a obozretné – relevantné porovnanie získate až po prepočítaní na ročnú bázu (p. a.).
- Než sa rozhodnete pre rýchlu pôžičku, skúste zistiť všetky svoje možnosti dostupnosti iných, lacnejších alternatív.

¹ <https://www.etrend.sk/financie/100-percentnu-hypoteku-uz-od-jula-nedostanete.html>

5.6. Naše aktivity, tipy a zdroje

Aktivity:

1. Hra Monopoly

cieľ aktivity: vedieť v rámci hry používať peniaze, vyskladať si presnú sumu a skúsiť si fiktívne obchodovať s nehnuteľnosťami

cieľová skupina/vek: 10-15 rokov

čas: 1-2 hodiny

pomôcky: spoločenská hra Monopoly

postup: Najskôr si s deťmi prečítajte pravidlá – nech ich prečíta jedno z detí. Potom si ich vysvetlite, objasnite si nejasnosti. Rozdeľte si úlohy – určite si, kto bude bankárom. Dobre sa zahrajte – nakupujte a predávajte nehnuteľnosti, no keď prvý hráč príde o všetky peniaze – ukončíte hru. Spočítajte peniaze všetkých hráčov – určite si víťaza.

2. Hra Investor

cieľ aktivity: Hráči, ktorí predstavujú podnikateľov a podnikateľky – investorov a investorky, sa snažia zhodnotiť svoj majetok kúpou alebo prenájmom podnikov.

cieľová skupina/vek: 10-15 rokov, 15+

čas: 90 minút

pomôcky: spoločenská hra Investor

postup: Najskôr si s deťmi prečítajte pravidlá – nech ich prečíta jedno z detí. Potom si ich vysvetlite, objasnite si nejasnosti. Rozdeľte si úlohy – určite si, kto bude bankárom. Zahrajte sa – nakupujte rôzne podniky, platte a vyberajte poplatky, úroky aj pokuty. Sledujte, ako sa majetok hráčov a hráčok zvyšuje alebo znižuje. Hru ukončíte dohodou, alebo víťazstvom jedného z hráčov/ hráčok.

3. Vybavenie úveru – modelové situácie

cieľ aktivity: Vedieť si nájsť úver, porovnať viaceré produkty a vybrať si ten najvýhodnejší. cieľová skupina/vek: 18 rokov

čas: 90-120 minút

pomôcky: modelové situácie, internet, kalkulačka, mobil

postup: Vytlačte si nižšie uvedené modelové situáciu a rozdeľte ich jednotlivcom alebo skupine. Nech na nich chvíľu pracujú samostatne. Potom s nimi prezentujte riešenia modelových situácií a diskutujte o nich.

Modelová situácia 1 – Hypotéka na byt

V práci si úspešný/ úspešná, si s ňou spokojný/ spokojná a rozhodnutý/ rozhodnutá, že sa usadí. Rozmýšľaš o zakúpení jednoizbového bytu. Už vieš pravidelne sporiť a z výplaty si si dokázal/ dokázala vytvoriť finančnú rezervu 3 000 eur, no na kúpu bytu

to stále nestačí. Ten stojí 18 000 eur. Uvažuješ, že si na kúpu nehnuteľnosti vezmeš hypotéku. Na stránke financnykompas.sk alebo financnahitparada.sk si na základe týchto kritérií nájdí pre seba najvýhodnejší hypotekárny úver.

Modelová situácia 2 – Auto úver

Úspešne si zvládol/ zvládla skúšky v autoškole, získal/ získala si vodičský preukaz, no chýba ti auto, na ktorom budeš môcť jazdiť do práce či na výlety. Rozhodol/ rozhodla si sa kúpiť si na začiatok malé ojazdené auto v hodnote 2 000 eur. Tie však nemáš. Máš ale stále zamestnanie a príjem, preto si chceš vziať v banke úver na auto. Na stránke www.financnykompas.sk alebo www.financnahitparada.sk si na základe týchto kritérií nájdí pre seba najvýhodnejší úver na auto – auto úver.

Naše tipy:

1. Ak sa ocitnete vo finančnej tiesni a máte pritom úver v banke, napríklad stratíte zamestnanie či ochoriete, určite nestrkajte hlavu do piesku. Musíte nájsť odvahu a vybrať sa do banky, aby ste sa s nimi dohodli, čo ďalej. Banka vám môže ponúknuť niekoľko riešení – predĺženie doby splatnosti úveru, odklad splátky istiny úveru, odklad splátok úroku aj istiny a iné.
2. Odporúčame vám požičať si od rodiny alebo od priateľov, vyjde vás to najlacnejšie. Najdrahšie sú naopak hotovostné pôžičky.
3. Ak máte kreditnú kartu, využívajte ju s rozumom. Jej používanie nie je zadarmo. Niektoré banky vás však môžu odmeniť percentom z nákupu, ktoré vrátia na vašu kartu.
4. Každá kreditná karta má svoj termín splatnosti. Majte vždy pod kontrolou termíny vašej splatnosti a podľa vašej evidencie uhradte banke celú dlžnú sumu. Používanie kreditnej karty si vyžaduje prísnu finančnú disciplínu.
5. Ak nemáte na svojom účte dostatok prostriedkov na úhradu celej dlžnej sumy za úver či pôžičku, zaplaťte aspoň na výpise uvedenú minimálnu splátku, alebo toľko, koľko môžete. Zvyšok sa vám bude úročiť riadnou, dohodnutou úrokovou sadzbou. Ak to neurobíte, na celú dlžnú sumu sa vzťahujú sankčné úroky 30 i viac percent. Nakoniec vás to vyjde ešte oveľa drahšie.
6. Ak chcete úver z kreditnej karty splatiť formou splátok alebo máte zadaný príkaz na inkaso, je to drahý úver – radšej si vybavte klasický spotrebný. Rozdiel v úrokoch je približne dvojnásobok.

7. Využívajte pri získavaní informácií o bankových produktoch internet a webové stránky, ktoré umožňujú porovnávanie týchto služieb. Aj v bankách bývajú akcie a zľavy. Vtedy „nakupujte“ – vybavte si úver alebo si zoberte pôžičku v zvýhodnenej ponuke.

Tip z webu Finančný kompas:

Dnes má Slovensko historicky najviac dlžníkov a dlžníčok. Tí budú hypotéku splácať ešte po sedemdesiatke. Preto sa netreba zadlžovať, práve naopak, zbavovať sa drahých úverov, hlavne tých spotrebných. Sústreďte sa skôr na dôchodkové sporenie, aby ste mali dôstojnú starobu, a aby ste sa nemuseli trápiť, kde zoberiete peniaze na ďalšiu splátku úveru.

Použitie (dôležité) zdroje:

www.sbaonline.sk

www.finance.sk

www.financnahitparada.sk

(tu nájdete spomínané porovnanie produktov)

www.openiazoch.sk

<http://finanza.sk>

<http://totalmoney.sk>

(aj tu nájdete zaujímavé porovnanie produktov)

<https://www.financnykompas.sk/hypoteka>

Moje poznámky

A series of horizontal dotted lines for writing notes on the left side of the page.

A series of horizontal dotted lines for writing notes on the right side of the page.

6. Ako komunikovať s bankou

Vedeli ste o tom, že prvú „bankovú“ platobnú kartu vydala The Franklin National Bank v New Yorku v roku 1951? Pretože vydávanie kariet bolo dosť nákladné a neprinášalo očakávaný zisk, po krátkom čase ho zastavili. Ďalšia banka, ktorá to s vydávaním platobnej karty skúsila, bola Bank of America v roku 1958. Po roku fungovania túto kartu vlastnilo vyše milióna klientov.

6.1. Ako si zvoliť správny účet v banke

Finančných inštitúcií je na Slovensku viacero a tak má každý z nás možnosť vybrať si produkty tam, kde produkty najlepšie uspokojia naše potreby. Najdôležitejším kritériom pritom môže byť pre každého čosi iné. Pre niekoho rýchlosť, pre inú cena, pre ďalšieho kvalita či servis, ktorý mu poskytnú. Otázkou ale je:

ako a podľa čoho sa rozhodovať, aby ste svoje potreby v oblasti financií uspokojili čo najlepšie a s čo najnižšími nákladmi, respektíve s čo najvyšším ziskom?

Výber banky

Banky pôsobiace na území Slovenska sú členmi veľkých finančných skupín, prípadne majú za sebou silných zahraničných akcionárov. Obzvlášť obozretní záujemcovia a záujemkyne o bankový účet, pozor! Určite vás bude zaujímať:

- môžete nahliadnuť do prístupných správ bánk o výsledkoch ich hospodárenia – tam zistíte, či banka dosahuje zisk, prípadne či si vedie lepšie alebo horšie, než v uplynulých rokoch
- ďalším ukazovateľom stability banky môže byť nízka alebo klesajúca výška klasifikovaných úverov – to sú úvery, ktoré v sebe skrývajú určitý stupeň rizika, že nebudú splatené (niektoré banky totiž registrovali takú výšku zlých úverov, že im musel významne pomôcť štát)
- ak potrebujete občas navštíviť bankovú pobočku, zistite si, koľko sa ich nachádza v miestach vášho najčastejšieho výskytu a aká je ich otváracia doba – dobré je zájsť a pozrieť sa priamo do niektorej z nich, uvidíte, či sú pracovníci a pracovníčky banky ochotní a schopní kvalifikovane vám poradiť

- ak banku takmer nikdy nenavštevujete osobne, možno vás bude zaujímať počet bankomatov a úroveň elektronického bankovníctva banky, v ktorej si chcete založiť účet

Výber účtu

Aj v rámci jednej banky nájdete často ponuku niekoľkých bežných účtov. Líšiť sa budú úrovňou služieb aj cenou. Predovšetkým by ste si mali uvedomiť:

- ako často budete účet v banke využívať a aké služby sú pre vás kľúčové
- ak vyberáte peniaze často z bankomatu, potom dajte prednosť banke s vysokým pokrytím bankomatov na území Slovenska
- ak chcete čo najviac operácií riešiť online z pohodlia domova, vyberte si banku s kvalitným elektronickým bankovníctvom a budete môcť z účtu platiť napríklad SIPO (sústredené inkaso platieb obyvateľstva), stavebné sporenie, poistenie, hypotekárne splátky, leasing a iné pravidelné platby
- dôležitým faktorom sú aj poplatky – stačí vám účet pre zaslanie výplaty raz mesačne a následný výber hotovosti? Potom rozhodne neuzatvárajte ponúkané balíčky služieb a neplatte viac, než je potrebné! Jediným poplatkom, ktorému sa ťažko vyhnete (až na niektoré internetové banky), je poplatok za vedenie účtu – náklady však možno stlačiť aj na 2-3 eurá za mesiac
- ak uskutočnite v jednom mesiaci množstvo bezhotovostných transakcií, poobzerajte sa po banke, ktorá poskytuje tieto služby výhodnejšie v rámci jedného poplatku
- základnou službou k bežnému účtu je vydanie platobnej karty – veď vyberanie hotovosti pri bankových priehradkách je už prežitkom a väčšina bánk ho aj finančne znevýhodňuje

6.2. Spôsoby komunikácie

Pri komunikácii s finančnou inštitúciou môžete v zásade použiť hneď niekoľko spôsobov:

- osobný styk na pobočke inštitúcie je možno zdĺhavejší a nákladnejší, ale pri poskytovaní citlivých informácií banke ho rozhodne odpo-

- rúčame ako prvú voľbu
- pohodlným spôsobom komunikácie, pri ktorom netreba cestovať, je využiť služby obchodného zástupcu, zástupkyne alebo agenta/ agentky (tento spôsob komunikácie uprednostňujú poisťovne aj poskytovatelia alternatívnych úverových produktov)
- spoľahlivý, ale zdĺhavý spôsob vhodný najmä na riešenie oficiálnych vážnych sťažností a podnetov je písomný alebo elektronický kontakt
- bežný spôsob na získanie krátkych a jednoduchých informácií je telefonický kontakt (väčšina serióznych a veľkých spoločností má dnes zriadené tzv. call centrá, kam sa dá volať zadarmo, no personál na linke obyčajne nie je schopný riešiť problém okamžite, skôr ho zaznamená a posunie na vybavenie odborným pracovníkom/ pracovníčkam)

! Pri komunikácii s finančnou inštitúciou ide vždy o peniaze, a preto je potrebné s ňou komunikovať o akýchkoľvek zmenách bydliska, rodinného či zdravotného stavu alebo zamestnania. Každú takúto zmenu je dobré oznámiť im, aby si inštitúcia vedela vo svojich databázach zmeny zaviesť a zohľadniť ich pri ďalšej komunikácii s vami.

To platí aj v prípade, ak sa dostávate do problémov so splácaním úverov. Nečakajte na zázraky, ale dajte im vedieť. Je takmer stopercentne pravdepodobné, že inštitúcia vám vyjde v ústrety a prehodnotí vaše splátky tak, aby ste mohli prekonať problémové obdobie vo vašom živote alebo v rodine.

Pamätajte: Kto nekomunikuje, spôsobuje si problémy do budúcnosti. Kto komunikuje, dáva inštitúcii najavo svoju serióznosť a zodpovednosť a to sa mu zúročí. Všetku komunikáciu s finančnou inštitúciou si dôsledne odkladajte a archivujte. Nikdy nevieste, kedy ju budete potrebovať, či už pri sťažnosti, reklamácií alebo pri overovaní toho, či spoločnosť plní podmienky, ktoré vám slúbila na úvod. Pre každú inštitúciu a každý produkt si urobte osobitný zľadač. Uložte si doňho zmluvu, dodatky k zmluve, potvrdzenia o zaplatení, výpisy, ktoré o stave produktu budete pravidelne dostávať, kontakty na spoločnosť alebo jej pracovníka, ktorý s vami komunikuje, aj všetku korešpondenciu.

6.3. Bankové služby

Hoci mať účet v banke je dnes už úplnou nutnosťou pre takmer každého človeka, tento bankový produkt – účet – je pre mnohých zahalený rúskom tajomstva. Prispievajú k tomu hlavne netransparentné bankové sadzobníky obsahujúce často desiatky strán so stovkami položiek s pre laika nič nehovoriacimi názvami.

Nasledujúce informácie o bežných a sporiacich účtoch vám preto môžu pomôcť sa v tejto problematike lepšie orientovať.

Čo je to bežný účet v banke?

Bežný účet v banke je základným bankovým nástrojom pre správu financií ľudí. Jeho prvotným účelom je umožniť nám hospodárenie s finančnými prostriedkami prostredníctvom niektorej z finančných inštitúcií, teda **bezhotovostne**. Nemal by slúžiť len k obyčajnému skladovaniu peňazí, ale skôr prispieť k ľahšej manipulácii s peniazmi. Bez bankového účtu sa ľudia v modernom svete len ťažko zaobídu – už samotní zamestnávateľia vyžadujú číslo bankového účtu na zasielanie výplat. Samozrejme, aj vy môžete vkladať na bankový účet svoje financie a zaisťovať tak ich väčšiu bezpečnosť.

Bežný účet však v dnešnej dobe vnímame najmä ako odrazový mostík pre ďalšie bankové služby. Počnúc elektronickým bankovníctvom, lepším prístupom k ďalším produktom bánk a končiac napríklad platobnými kartami, ktoré k účtu dostaneme. **Je veľmi dôležité vybrať si vhodnú banku a vhodný účet, pretože jeho následná zmena nemusí byť úplne jednoduchá.**

Praktické využitie bežného účtu

Peniaze môžete na účet vkladať buď v hotovosti v banke, na pošte alebo prevodom z iného účtu. Prostriedky sa dajú obdobne z účtu získať aj späť. Existujú tri základné spôsoby použitia:

- výber hotovosti z bankomatu alebo v banke
- platba kartou pri nákupe
- bezhotovostný prevod na iný účet (sporiaci účet, účet dôchodkového pripoistenia, účet podielového fondu, alebo napríklad účet firmy, u ktorej nakupujete cez internet)

Samostatné bežné účty v bankách sú dnes takmer na ústupe. Väčšina bánk vám ponúkne balíčky služieb, v rámci ktorých získate rôzne nadštandardné služby bez ďalších poplatkov alebo minimálne služby s cenovým zvýhodnením (napríklad kreditnú kartu, zvýhodnené úročenie, výbery z bankomatu zdarma a podobne). Štandardom všetkých účtov je niektorá služba elektronického bankovníctva, vďaka ktorému môžete svoj účet spravovať 24 hodín denne sedem dní v týždni. Peniaze na bežnom účte sú však úročené minimálne. Na vyššie zhodnotenie sú určené iné druhy bankových produktov, najmä sporiace a tzv. inteligentné účty.

Ako si založiť účet v banke?

Trendom je čo najjednoduchší a najrýchlejší priebeh založenia vášho účtu. Aj napriek tomu, že kľúčovým

miestom zostávajú jednotlivé bankové pobočky, časť administratívy sa pomaly presúva na internet. K podpisu zmluvy a ku kontrole dokladov však stále dochádza na pobočke. **Základnou podmienkou pre založenie účtu je dosiahnutie veku 18 rokov, teda ak sa nejedná o špecifické produkty pre deti alebo pre študentov.**

Doklady potrebné na založenie účtu:

- **fyzické osoby** predkladajú občiansky preukaz a kartičku poistenca, rodný list, cestovný pas alebo vodičský preukaz (v prípade občanov Slovenskej republiky)
- **právnické osoby** skladajú minimálny vklad a predkladajú nasledujúce doklady - výpis z Obchodného registra a občiansky preukaz (v prípade firmy), osvedčenie o živnostenskom podnikaní alebo žiadosť o pridelenie IČO a občiansky preukaz (v prípade fyzickej osoby-podnikateľa)
- **študenti** predkladajú občiansky preukaz a druhý doklad, v prípade veku nad 19 rokov aj potvrdenie o štúdiu

Založenie účtu online

Mnohé banky dnes ponúkajú založenie účtu online. Prvé „lastovičky“ boli v tomto prípade banky ako mBank či 365.bank. Počas pandémie COVID-19, keď ľudia nemohli prísť do banky fyzicky, pristúpili k tomuto kroku aj ďalšie banky a dnes sa dá otvoriť si účet na diaľku, z pohodlia domova napríklad aj v tradičných bankách ako Slovenská sporiteľňa, Všeobecná úverová banka či Tatra banka.

Navyše, za otvorenie účtu online ponúkajú banky aj odmeny vo forme vedenia účtu na jeden rok bezplatne či výhodnejšie balíčky služieb. K založeniu vám stačí počítač alebo mobil a pripojenie na internet. Banka si od vás vyžiada naskenované dokumenty (občiansky preukaz, pas, prípadne vodičský preukaz) a zmluvu s vami uzatvorí odkliknutím odkazov, ktoré vám prídu na email spolu so zadaním kódov, ktoré vám zašlú formou SMS. Debetnú kartu vám doručia poštou a vy si ju aktivujete v internetbankingu alebo v mobilnej aplikácii. Návšteva banky tak vôbec nie je nutná.

Môže si klient alebo klientka založiť účet v zahraničí?

Áno, v Európskej únii (EÚ) môže. Všeobecne sa dá povedať, že podmienky založenia účtu v EÚ sú veľmi podobné ako u nás. Predovšetkým sa však v takom prípade oboznámte so zákonmi v jednotlivých štátoch a dajte si pozor, aby ste žiaden neporušovali.

6.4. Moderné nástroje platenia

V súčasnej dobe využívania najnovších výtvarných moderných informačných a komunikačných technológií sa čoraz častejšie stretávame s bezhotovostným platobným stykom, najmä prostredníctvom platobných kariet a elektronického bankovníctva. Podme si tieto možnosti rozobrať na drobné.

Platobné karty

Platobná karta je platobný nástroj v oblasti bezhotovostného platobného styku. Držiteľ a držiteľka karty ju môžu využiť pri **bezhotovostných platbách** v obchodoch prostredníctvom terminálov POS (z angličtiny: point of sale) alebo prostredníctvom **bezkontaktných platby, na internete** alebo **pri výbere hotovosti z bankomatu**, či na vybraných obchodných miestach **prostredníctvom služby cash back**.

Vydavateľom vašej platobnej karty je banka, respektíve iná finančná inštitúcia. Vždy ide o plastovú kartu štandardizovanej veľkosti vybavenú magnetickým páskom alebo čipom. Platobné karty sa obvykle vyrábajú z troch vrstiev netoxického odolného plastu s rozmermi 85,6 x 54 x 0,76 mm.

Na lícnej strane platobnej karty je vždy uvedené logo a názov platobného systému, ku ktorému daná karta patrí. Ďalej tam nájdete logo banky, ktorá kartu vystavila, číslo karty, jej platnosť a meno držiteľa/ držiteľky karty. Na prednej strane sa dnes už bežne nachádza aj čip, v ktorom sú uvedené identifikačné údaje karty. Na rozdiel od magnetického prúžku sú dáta v čipe menej náchylné na poškodenie.

Na rube je potom miesto pre podpis držiteľa/ držiteľky karty na podpisovom prúžku a magnetický prúžok, v ktorom sú uvedené identifikačné údaje karty. V prípade, že vydavateľ karty umožňuje jej použitie pri platbách cez internet, nachádza sa na zadnej strane na podpisovom poli aj kontrolné číslo, takzvaný **CVC kód** (z angličtiny: Card Verification Code), respektíve **CVV kód** (z angličtiny: Card Verification Value). Posledné trojčíslenie slúži ako dodatočný ochranný prvok pred zneužitím karty pri internetovej platbe.

Podľa technológie záznamu údajov a systému overenia platby sa platobné karty delia na:

- elektronické
- embosované
- internetové
- čipové
- s magnetickým prúžkom

Ako delíme platobné karty?

- **debetné** - ak je na účte, ku ktorému bola karta vydaná, dostatok peňazí, debetnou kartou

môžete platiť alebo vyberať peniaze z bankomatu (k zúčtovaniu prichádza po vykonaní transakcie)

- **kreditné** - prostredníctvom kreditiek môžete nakupovať tovar alebo služby na úver (k zúčtovaniu príde až po určitej bankou stanovenej dobe)

*V predchádzajúcej kapitole (5) sme si hovorili, že takýto úver sa čerpá prostredníctvom revolvingového (opakujúceho sa) úverového limitu, ktorý sa obnovuje automaticky po splatení dlžnej čiastky.

- **charge** - je druh úverového produktu naviazaného na platobnú kartu pri zúčtovaní, ktoré je stanovené k určitému dátumu (obvykle 14-30 dní), keď musíte splatiť celú dlžnú sumu

Kreditná karta je pôžička!

- Kreditná karta je na prvý pohľad rovnaká ako klasická debetná karta. Je k nej však pridelený úverový limit, ktorý vám umožňuje platiť ňou, alebo vyberať hotovosť z nej v bankomate. Kreditná karta tak predstavuje formu úveru. Keď čerpáte prostriedky z kreditnej karty, či už pri výbere z bankomatu alebo pri platení, je to čerpanie pôžičky, ktorú neskôr ako držiteľ/ držiteľka kreditnej karty musíte splácať. Čerpaný úver je takzvaný revolvingový (teda opakujúci sa), s každou uskutočnenou splátkou úveru sa váš úverový limit automaticky obnovuje.

Výhody kreditných kariet:

- jednoduché a rýchle použitie - kreditnou kartou sa dá platiť v obchodoch aj vyberať hotovosť z bankomatu
- bezúročné obdobie - pokiaľ celú požičanú čiastku splatíte v stanovenom čase (väčšinou 40-50 dní), neplatíte žiadne úroky
- doplnkové služby - ku karte dostanete zadarmo rôzne druhy poistenia (cestovné, úrazové, proti strate karty a podobne)
- neustály prístup k finančnej rezerve na plánované i neplánované finančné výdavky

Nevýhody kreditných kariet:

- vysoké úroky z úveru - pokiaľ čiastku nesplátate v bezúročnom období, má kreditná karta jeden z najvyšších úrokov na finančnom trhu vôbec
- nevýhodné výbery hotovosti - bezúročné obdobie sa väčšinou nevzťahuje na výber hotovosti, respektíve váš výber z bankomatu je spoplatnený vyššou sumou
- ľahká dostupnosť - ponúkajú ich všetky banky i nebankové subjekty

- banky majú často vyššie požiadavky na bonitu klientov najmä na vydanie embosovanej karty

Platba kartou v zahraničí

Výhodou platobných kariet od globálnych spoločností, napríklad MasterCard, VISA, American Express či Diners Club je, že sú medzinárodne akceptovateľné. To znamená, že s nimi môžete platiť aj v zahraničí.

Okrem toho, platiť kartou v zahraničí sa stáva výhodnejšie, než platba v hotovosti. Za platbu v zahraničí obvykle neplatíte žiadny poplatok navyše. Za zaplatený tovar vám bude z účtu zúčtovaná čiastka, ktorú banka prepočítava devízovým kurzom. **Devízový kurz** je výhodnejší než **valutový kurz**, ktorý sa počíta pri výmene hotovosti. Okrem toho, na niektorých výmenných miestach musíte za menu hotovosti platiť poplatok.

Ďalšou výhodou, prečo platiť v zahraničí kartou, je **bezpečnosť**. V prípade straty či odcudzenia vašej platobnej karty ju môžete ľahko zablokovať. Majte preto so sebou v zahraničí telefónne číslo do vašej banky, na ktorom môžete kartu v prípade potreby bez problému rýchlo zablokovať.

Bezkontaktné technológie

- MasterCard, PayPass alebo VISA PayWave sú systémy pre bezkontaktné platby. Nie je nutné, aby zákazník/ zákazníčka alebo obchodník/ obchodníčka dnes ešte vkladali pri platbe za nákup platobnej karty do čítacieho zariadenia. Pri nákupoch nižších ako 50 eur sa nevyžaduje ani podpis držiteľa karty či PIN (z angličtiny: personal identification number). Jednoducho kartu priložíte k čítaciemu zariadeniu a peniaze sa vám odúčtujú. Pri platbe nad 50 eur je potrebné po priložení karty zadať PIN, je to však stále rýchlejšie ako klasická platba kartou.
- Táto technológia je preto výhodná na miestach, kde je dôležitá rýchlosť, napríklad v potravinách, v trafikách, na parkoviskách či v mestskej hromadnej doprave. V dobe pandémie ochorenia Covid-19 bol tento druh platby preferovaný najmä pre minimalizovanie šírenia vírusu.

Platba mobilom alebo mobilná peňaženka

- Toto sú najnovšie výtvarné technológie! Aby ste v obchode nemuseli vyťahovať svoju peňaženku ani platobnú kartu, stačí vám vlastniť smartfón, ktorý obsahuje čip NFC (Near Field Communication). Následne je potrebné, aby ste si stiahli aplikáciu vhodnú pre daný operačný systém. V prípade Androidu je to Google Pay alebo G Pay, iOS využíva Apple Pay v aplikácii Wallet (v slovenčine: Peňaženka).

→ V nich si potom zaregistrujete svoju platobnú kartu. Budete na to potrebovať zadať všetky dôležité údaje – číslo karty, dátum expirácie aj trojčíslicie zo zadnej strany (CVC). Následne si vyberiete spôsob overenia, napríklad telefonát od banky alebo kód zaslaný formou SMS. Po verifikácii budete mať všetko správne nastavené a svoju kartu v mobile môžete začať používať. Rovnako ako v prípade bezkontaktných karty, telefón so zapnutým NFC stačí priložiť k terminálu v obchode a počkať na schválenie platby.

Rady, ako zabrániť zneužitiu platobnej karty:

1. **S platobnou kartou zaobchádzajte rovnako obozretne ako s finančnou hotovosťou** – pri platení ju nikdy nespúšťajte z dohľadu a pri prevzatí novej karty ju hneď na zadnej strane podpíšte.
2. **Kartu nikomu nepožičiavajte** – platobná karta je obvykle neprenosná a platiť s ňou môže len jej držiteľ/ držiteľka, ktorého alebo ktorej meno je na karte uvedené.
3. **Chráňte si svoj PIN** – po prevzatí PIN-u od banky si ho dobre zapamätajte! Doklad, na ktorom je váš PIN uvedený, zničte. NIKDY si nezapisujte PIN na platobnú kartu alebo do peňaženky, v ktorej platobnú kartu nosíte. Svoj PIN nikomu nehovorte, nedávajte ho ani svojim rodinným príslušníkom, zástupcom finančných inštitúcií ani policii či obchodníkom.
4. **Chráňte svoju kartu pred poškodením** – magnetický prúžok, ktorý je súčasťou platobnej karty, je náchylný na poškrabanie alebo zmagnetizovanie. K zmagnetizovaniu karty môže dôjsť napríklad pôsobením mobilného telefónu alebo počítača, alebo tiež magnetickým zapínaním kabeliek či peňaženiek.
5. **Pri platení kartou buďte pozorní** – pri platbe kartou buďte opatrní zvlášť pri embosovaných platobných kartách, personál predajne či reštaurácie by nemal s vašou kartou nikam odchádzať a ak áno, máte právo požadovať realizáciu transakcie pod vašim dohľadom. Pri platobných kartách si vždy skontrolujte správnosť údajov a výšku čiastky na potvrdenke. Po platbe tiež skontrolujte, či vám obchodník vrátil vašu kartu.
6. **Nákupy cez internet alebo cez telefón** – tie realizujte iba cez webové stránky, ktoré využívajú zabezpečenie komunikácie (napríklad protokolom SSL). O zabezpečení webovej stránky sa môžete presvedčiť na spodnej lište internetového prehliadača.

Pri platení platobnou kartou cez internet alebo po telefóne buďte veľmi opatrní, ak by niekto nepovoláný zistil číslo vašej karty, meno, dobu platnosti a CVV/CVC kód, nič mu nebráni v jej zneužití.

7. Sledujte svoje výpisy z účtu – pravidelne kontrolujte svoje výpisy z účtu, ak zistíte akúkoľvek nezrovnalosť, ihneď informujte svoju banku a spornú transakciu reklamujte.
8. Strata alebo odcudzenie platobnej karty – pravidelne kontrolujte, či svoju kartu máte stále pri sebe. Stratu karty nahláste čo najrýchlejšie vašej banke, tá kartu ihneď zablokuje a zabráni tým jej zneužitiu.

Odporúčania pri používaní bankomatov:

- pred každým výberom dôkladne skontrolujte bankomat
- buďte opatrní, keď zadávate do bankomatu svoj PIN, obzvlášť si dávajte pozor na neželaných pozorovateľov
- klávesnicu si pri zadávaní PIN prekryte druhou rukou
- zásadne si pri bankomate nenechávajte od nikoho radiť a riadte sa iba pokynmi, ktoré sú uvedené na obrazovke bankomatu
- nikto nemá právo vašu transakciu prerušiť, ani ochranka alebo iný personál banky či obchodného centra
- ak nie je v noci bankomat dostatočne osvetlený, radšej ho nepoužívajte a vyberte si iný alebo zoberte niekoho so sebou
- vybranú hotovosť i kartu si ihneď schovajte
- po ukončení transakcie si nezabudnite vziať späť svoju platobnú kartu, účtenku o vykonanej transakcii si starostlivo uschovajte alebo ju znehodnoťte

Elektronické bankovníctvo

Elektronické bankovníctvo predstavuje modernú formu platobného styku. Klient tu neprichádza do osobného kontaktu so zamestnanectvom banky pri vybavovaní bankových záležitostí, ale komunikuje s bankou **prostredníctvom moderných telekomunikačných technológií ako je mobilný telefón alebo počítač/ tablet s pripojením na internet**. Na identifikáciu klienta slúži napríklad PIN, prihlasovacie meno, heslo, GRID karta (plastová karta s číselnými kódmi pre potvrdenie transakcií – slúži ako elektronický podpis klienta), SMS notifikácia alebo čítačka platobných kariet.

K výhodám elektronického bankovníctva patria:

- možnosť komunikovať s bankou 24 hodín denne 7 dní v týždni, teda aj v čase, keď je reálne

banka zatvorená

- pohodlnejšia komunikácia, možnosť komunikovať s bankou prakticky z celého sveta
- možnosť vykonávať aktívne operácie, napríklad zadávať príkazy k platbe, ale aj pasívne operácie, napríklad prijímať výpisy z účtu a informácie o ponúkaných produktoch
- ovládať účet cez mobil, internet, e-mail, telefón a podobne
- nižšie poplatky ako za služby v banke

Bankovníctvo má elektronickú budúcnosť. Elektronické bankovníctvo znamená poskytovanie produktov a služieb malých hodnôt drobnej klientele prostredníctvom elektronických ciest. Hlavnými faktormi, ktoré stimulujú vývoj elektronických bankových služieb, sú konkurencia, globalizácia, informačné technológie a digitalizácia, sociálna evolúcia a zvyšovanie vzdelanosti populácie.

Jednotlivé formy elektronického bankovníctva:

Internet banking

- Prostredníctvom internetu máte možnosť komunikovať s bankou bez ohľadu na obmedzený prevádzkový čas banky. Je to pohodlná forma prístupu k informáciám o účtoch, o pohyboch na účtoch a k ďalším bankovým informáciám 24 hodín denne po celý rok. O zriadenie tejto služby je potrebné požiadať na pobočke banky.

ePay

- Je to služba, ktorá umožňuje kupujúcemu platiť za objednaný tovar alebo služby od internetového obchodníka prostredníctvom služby internetbankingu. Výhodou produktu ePay je jeho rýchlosť a jednoduchosť. Po vykonaní objednávky sa peniaze z účtu presunú na účet obchodníka, odpadá mu tak nutnosť zaslať vám tovar na dobierku.

Mailbanking

- Táto služba, ako aj tie predošlé, využíva verejnú komunikačnú sieť – internet. Jej cieľom je poskytnúť klientovi/ klientke promptné informácie o operáciách zrealizovaných na jeho/ jej účte v elektronickej forme. Služba sa používa na zasielanie výpisov z vášho účtu na váš e-mail, nie na vašu adresu poštou. Využívanie tejto služby šetrí čas aj peniaze.

Banka v mobile – mobil banking

- Banky ponúkajú rôzne aplikácie, ktoré vám umožňujú mať jej služby neustále po ruke. Takáto „banka v mobile“ vám umožňuje reali-

zovať rôzne aktivity, napríklad prehľad účtov (vrátane zostatkov a detailov), prehľad obrátov, kreditných kariet, úhrad dlžnej sumy za kreditnú kartu, realizáciu tuzemských platieb, ale aj šablóny platobných príkazov či prehľad došlých správ od banky. Mobil banking predstavuje rýchlu aplikáciu s vysokou úrovňou bezpečnosti a uľahčuje vám hospodárenie s financiami.

Zásady bezpečného používania internet bankingu

- Pri každodennom používaní internetu pridete skôr či neskôr na výhody používania elektronických služieb, medzi ktoré určite patrí aj internetové bankovníctvo (internet banking). Je to veľmi pohodlná a rýchla forma práce s vašimi osobnými alebo firemnými financiami.
- Pri využívaní elektronického bankovníctva dodržiavajte týchto

10 zásad bezpečného používania internet bankingu:

9. **Nepoužívajte internet banking** na verejne zdieľaných počítačoch, napríklad v internetových kaviarňach a vo verejných študovniach, ani počas pripojenia na verejných WiFi sieťach.
10. **Nepoužívajte jednoduché a ľahko uhádnuteľné heslá**, snažte sa vyhnúť používaniu rovnakého hesla do rôznych systémov. Pri výbere vhodného hesla nepoužívajte také, ktoré je možné ľahko uhádnuť, napríklad mená detí či dátumy narodenia. Nikdy si ich nezapisujte na dostupné miesto.
11. **Skontrolujte, či máte na svojom počítači najnovšie bezpečnostné aktualizácie a takzvané záplaty** – z času na čas sa v programoch na vašom počítači odhalia zraniteľné miesta, ktoré bežne využívajú tvorcovia vírusov a hackeri na získanie neautorizovaného prístupu do počítačov, ktoré neobsahujú záplatu.
12. **Nainštalujte si antivírusový softvér** – možno už používate antivírusový softvér, ale aby bol účinný, je potrebné ho pravidelne aktualizovať.
13. **Používajte osobné firewally** (bezpečnostné clony) – osobný firewall je ďalším malým programom, ktorý vám pomáha chrániť váš počítač a jeho obsah pred narušiteľmi z internetu. Po jeho nainštalovaní zablokuje neautorizovaný pohyb dát do a z vášho počítača.
14. **Používajte anti-spyware program** – spyware predstavuje programy, ktoré bežia na vašom počítači a majú za úlohu sledovať a zapisovať spôsob, akým si prehlídate internet a internetové stránky, ktoré navštevujete. Môže sa použiť aj na získanie osobných údajov, ktoré ste zadali. Proti spyware je potrebné stiahnuť

- a spustiť si špeciálny anti-spyware program.
15. **Nespúšťajte pripojené programy v e-mailoch** od ľudí, ktorých nepoznáte.
 16. **Pri realizácii platieb si overte, že sa nachádzate naozaj na správnej stránke patriacej banke** – adresa internet bankingu vždy začína formou https://. Niektorí podvodníci sa totiž snažia získať informácie prostredníctvom napodobňovania dizajnu a funkčnosti pôvodných stránok. Overte si tiež, či je pripojenie na server zabezpečené (v priestore prehliadača je zobrazený napríklad symbol kľúčika) a či je certifikát k tomuto verejnému kľúču platný. Takisto je dôležité používať na zabezpečenie prístupu k Internet bankingu najnovšie technologické riešenia.
 17. **Sledujte fungovanie svojho počítača** a pri akýchkoľvek podozrivých aktivitách skontrolujte jeho zabezpečenie.
 18. **Venujte pozornosť bezpečnostným informáciám** zverejneným bankou.

Nedajte sa oklamať podvodníkmi!

Jedným z najväčších rizík elektronického bankovníctva je krádež totožnosti. Podvodníci posielajú ľuďom emaily, ktoré vyzerajú, ako keby prišli z banky (alebo z iných dôveryhodných organizácií) a ktoré obsahujú linky na falošné webové stránky, ktoré tiež pripomínajú tie skutočné. **Phishing** podvody sú ako falošné bankomaty, ktoré vyzerajú ako skutočné.

Pamätajte si...

- Vždy si buďte istí, že na pripojenie k vašej banke používate bezpečné internetové pripojenie. Hľadajte **https** na začiatkoch adries a symbol zámku.
- Žiadna **banka vám nikdy nepošle e-mail**, v ktorom by od vás žiadala, aby ste jej zaslali svoj PIN, heslá alebo iné osobné informácie. Taktiež si dávajte pozor na e-maily, ktoré obsahujú odkaz na stránku, ktorá sa vás pýta na takýto druh informácií. Ak v elektronickej pošte kliknete na odkaz, ktorý vás pošle na stránku, kde od vás žiadajú heslo alebo osobné informácie, je to veľmi pravdepodobne podvod.
- **Zatvorte pochybné „vyskakovacie“ okná (pop-ups)**. Vyskakovacie okná sú malé okná s odkazom povzbudzujúcim kliknúť naň. Ak sa takéto okno objaví na vašom monitore, najbezpečnejšie, čo môžete urobiť, je zavrieť ho. Nikdy si nemôžete byť istí, čo taký program vo vašom počítači urobí, aj keď trebárs kliknete na text „Nie“.
- Hoci veľa dôveryhodných organizácií posiela e-maily, ktoré obsahujú bezpečné odkazy,

vždy buďte opatrní, ak na nejaký z týchto odkazov klikáte. **Lepšie je vpísať adresu banky do vášho webového prehliadača** priamo alebo použiť záložku, ktorú ste so v prehliadači vytvorili s použitím správnej adresy.

- **Nedajte sa oklamať.** Ukrývanie identity na internete je jednoduché. Je dobré skontrolovať si identitu človeka, s ktorým komunikujete. Navyše, nikdy by ste nemali odhaliť svoje osobné informácie cez internet, jedine ľuďom, ktorých naozaj poznáte aj osobne, nielen cez internet a dôverujete im.
- Ak si myslíte, že vaše údaje mohli byť nejakým spôsobom zneužitú, ihneď **kontaktuje vašu banku**.

Nakupovanie cez internet

Nakupovanie cez internet sa stáva čoraz obľúbenejším. Okrem toho, že človek môže nakupovať z tepla domova, môže si požadovaný tovar dôkladne preštudovať, porovnať. Okrem toho býva nakupovanie v internetových predajniach veľakrát o dosť lacnejšie ako v obchodoch kamenných.

Aj takýto druh nákupov však v sebe skrýva **riziká**:

- nákup tovaru, ktorý vám nedoručia
- prijatý tovar, ktorý nesúhlasí s popisom
- zdržanie a nepríjemnosti s elektronickým nákupom
- zlé služby po predaji tovaru
- zneužitie údajov z vašej kreditnej alebo debetnej karty

Vyberajte si preto **správnych a spoľahlivých internetových predajcov**:

- Vyberte si dobrých predajcov, najmä keď nakupujete od súkromných osôb.
- Vyhľadajte si dôkazy o fyzickej adrese a telefónne údaje predajcu.
- Nehodnoťte osoby alebo spoločnosti iba na základe ich webovej stránky.
- Buďte obzvlášť opatrní, keď nakupujete od zámorských spoločností.
- Zistite si o predajcovi jeho spôsoby ochrany vášho súkromia a postupy pri vracaní tovaru.
- Použite vhodný a bezpečný spôsob platby za objednaný tovar, aby ste získali ochranu proti nedoručeniu tovaru. Prvé objednávky berte na dobierku a až po dobrých skúsenostiach s predajcom prejdite na nákup formou internet bankingu.
- Pri platbe cez internet používajte zabezpečenú webovú stránku.

6.5. Naše aktivity, tipy a zdroje

Aktivity:

1. Peniaze na adresu

cieľ aktivity: vedieť vypísať šek a zaslať peniaze na adresáta

cieľová skupina/vek: do 10 rokov

čas: 90 minút

pomôcky: šeky

postup: S deťmi najskôr diskutujeme na tému, kto každý môže posilať peniaze a aké sú formy zasielania peňazí. S deťmi potom vypíšete šek o zaslání financií na konkrétneho adresáta (dostanú od vás adresu a IBAN prijímateľa). Oboznámia sa pritom s rôznymi časťami šeku, jeho správnym vypisovaním vrátane správnej adresy a čísla účtu. Väčšie deti môžu pracovať samostatne, menšie v skupinke. Cieľom je, aby sa pokúsili bezchybne a samostatne vypísať celý šek.

2. Založenie účtu – modelové situácie

cieľ aktivity: vedieť sa orientovať v ponuke bežných či sporiacich účtov v bankách, zhodnotiť výhodnosť či nevýhodnosť produktov pre vlastné potreby

cieľová skupina/vek: 18 rokov

čas: 90-120 minút

pomôcky: modelové situácie, internet, kalkulačka, mobil

postup: Mladým dospelým rozdajte nižšie uvedené modelové situácie. Zadaní nech vypracujú jednotlivo alebo v skupinkách. Potom si vzájomne odprezentujú výsledky svojho vyhľadávania a navrhnutých riešení. Diskutujte s nimi o tom.

Modelová situácia 1 – Založenie bežného účtu

V novej práci pracuješ viac ako mesiac a z ekonomického úseku ťa vyzvali, aby si im doplnil/ doplnila číslo účtu, na ktorý ti zašlú výplatu. V starej práci si dostával/ dostávala peniaze v hotovosti a nemáš založený bežný účet. Rozhodol/ rozhodla si sa preto, že si konečne účet v banke založíš. Neboj sa, je to jednoduché, stačí zájsť do banky a oni sa o to postarajú. Ale pre ktorú banku sa rozhodnúť? Na stránke www.financnykompas.sk alebo www.financnahitparada.sk si na základe týchto kritérií najdi pre seba najvýhodnejší bežný účet v banke.

Modelová situácia 2 – Založenie sporiaceho účtu

V práci sa ti darí, pravidelne dostávaš výplatu a rozhodol/ rozhodla si sa vytvoriť si finančnú rezervu, ktorú neskôr použiješ na nákup nového zariadenia – nábytku v byte. Každý mesiac dokážeš ušetriť 50 eur a preto si sa rozhodol / rozhodla otvoriť si sporenie v banke, kde budeš každý mesiac pravidelne odkla-

dať túto čiastku. Na stránke www.financnykompas.sk alebo www.financnahitparada.sk si na základe týchto kritérií najdi pre seba najvýhodnejší sporiaci účet.

Naše tipy:

1. Platobné karty sú vašimi pomocníkmi. Používajú sa už viac ako 100 rokov!
2. Platenie bez hotovosti neznamena platenie bez peňazí. Pri malých nákupoch do 50 eur využívajte bezkontaktnú platobnú kartu.
3. Pri výbere peňazí z bankomatu uprednostnite bankomaty vlastnej banky. Ušetríte na poplatkoch.
4. Kreditnú kartu používajte na platenie, nie na výber v hotovosti.
5. Banka je váš partner. Určite s ňou komunikujte v prípade zmeny osobných údajov, ale najmä pri problémoch so splácaním úverov.
6. Dodržiavajte zásady bezpečného používania platobných kariet a elektronického bankovníctva.

Použité (dôležité) zdroje:

www.banky-na-slovensku.sk
www.banky.sk
www.finance.sk
www.financnahitparada.sk
www.openiazoch.sk
www.sbaonline.sk
www.bankovnictvo.com
www.podnikajte.sk
www.bezpecnenainternete.sk

7. Vieme efektívne sporiť

Sporenie je jednoducho proces, pri ktorom si ukladáme finančné prostriedky z časti našich príjmov. Príjmy teda neutrácame, ale vznikajú nám z nich úspory. Každý majiteľ a každá majiteľka úspor sa tak môže rozhodnúť, na čo ich neskôr použije. Pri vytváraní úspor je však vždy potrebné zvážiť viaceré faktory:

- likviditu (teda dobu, za ktorú budú naše peniaze opäť k dispozícii)
- mieru výnosnosti (teda výšku úrokovej miery, ktorou sú naše peniaze zhodnocované)
- istotu návratnosti finančných prostriedkov (bezpečnosť našich peňazí)

Existujú tri horizonty sporenia: krátkodobé, strednodobé a dlhodobé. Každý z nás by mal mať pokryté všetky tieto časové úseky.

Kde všade vlastne môžeme sporiť svoje peniaze? Pozrime sa na to.

6.1. Bankové produkty

Osobné účty

Krátkodobé sporenie predstavuje vytváranie finančnej rezervy pre prípad nečakanej udalosti, ako sú strata zamestnania, výdavky na opravu auta a podobne. Odborníci a odborníčky na financie nám odporúčajú vytvoriť si takúto finančnú rezervu vo výške aspoň troch mesačných plátov. **Na krátkodobé sporenie slúžia najmä osobné účty.** Konkurencia bánk na našom trhu je veľká. Naozaj je z čoho vyberať. Zamestnávateľa uprednostňujú bezhotovostné výplaty miezd, a preto sú zamestnanci a zamestnankyne viac či menej donútení mať svoje osobné účty. Ani podnikatelia, podnikateľky, živnostníci a živnostníčky sa bez bežného účtu nezaobídu. Výhody osobného alebo bežného účtu vedia oceniť aj študenti, študentky či dôchodcovia. Keďže peniaze na týchto účtoch sú ich vlastníkom stále k dispozícii – majú vysokú likviditu, no zákonite majú nízke zhodnotenie, teda úroky. **Na týchto účtoch je potrebné ponechať len toľko peňazí, koľko potrebujeme na aktuálnu potrebu a úhradu stálych platieb.**

K osobnému, bežnému účtu nám v banke vydajú platobnú kartu, ktorou môžeme platiť za nákupy. Niektoré banky nás za túto činnosť odmeňujú – napríklad tak, že za každú platbu kartou nám pripíšu určité percento z platby na účet.

Sporiace účty

Viaceré banky nám ponúkajú službu sporiacich účtov. To znamená, že si s bankou dohodneme určitú pravidelnú sumu, ktorá nám bude automaticky presunutá na sporiaci účet z bežného účtu každý mesiac. Je to buď samostatný účet v tej istej banke alebo podúčet k bežnému účtu. Výhodou sporiaceho účtu je vyššie zhodnotenie našich úspor, t. j., je úročený vyššou úrokovou sadzbou.

Osobné, bežné ani sporiace účty však nemajú garantovaný úrok – banky ho prispôsobujú aktuálnej situácii na trhu a svojej podnikateľskej stratégii.

Inteligentné účty

Ak máte pravidelne na bežnom účte väčšie množstvo peňazí, môžete využiť aj inteligentné účty. Ich princíp spočíva v tom, že sa vaše peniaze automaticky prevedú na viac úročené účty alebo tiež do niektorých podielových fondov. Je samozrejmosťou, že k automatickému prevodu dôjde až po prekročení limitu, ktorý si stanovíte na svojom bežnom účte.

Zaujímavosť: Ako fungujú automatické prevody na inteligentných účtoch?

Na bežnom účte si nastavíte horný limit napríklad 1 000 eur. Pokiaľ je váš zostatok vyšší, tak banka čiastku, ktorá tento limit presahuje, automaticky prevedie na sporiaci účet. Podobne je možné nastaviť si i dolný limit. Pokiaľ zostatok na vašom bežnom účte klesne pod túto hranicu, automaticky sa na ňu prevedú peniaze zo sporiaceho účtu. Založenie týchto automatických prevodov ponúkajú banky väčšinou zdarma.

Vyššie zhodnotenie úspor ale dosiahnete investovaním, napríklad do podielových fondov. Dôležité je vedieť, že úspory na bežných a termínovaných účtoch v bankách sú istené Fondom na ochranu vkladov, zatiaľ

čo investície do podielových fondov nie. Ľudia s vysokými príjmami investujú skôr do podielových fondov (sú zvyknutí viac riskovať), ľudia s nižším príjmom budú mať záujem skôr o prevody nadlimitných čiastok na termínovaný vklad (je to istejšie, riziko je nižšie).

Termínované účty

O strednodobom sporení hovoríme v horizonte niekoľkých mesiacov či rokov. Väčšinou je spojené s tvorbou úspor za konkrétnym účelom, napríklad ide o sporenie na dovolenku, na kúpu nového auta či na rekonštrukciu bytu. Pre tento typ sporenia sú vhodné termínované účty. **Ide o jednorazový alebo opakovaný vklad na bankový účet, na ktorom sa počas dohodnutej doby úročia peniaze vopred stanovenou úrokovou sadzbou.** Výhodou termínovaného vkladu je garancia úrokovej sadzby. Úroky sa zdaňujú podľa platného zákona o dani z príjmov.

Nevýhodou je nižšia likvidita peňazí. V prípade, že by ste chceli finančné prostriedky čerpať skôr, ako ste si stanovili, strhne vám za to banka sankčný poplatok. Navyše, v posledných rokoch nedosahujú úrokové sadzby termínovaných vkladov (najmä tých na kratší časový úsek) výšku úrokových sadzieb sporiacich účtov. Je teda vždy na dôkladnom individuálnom zvažovaní, ktorý produkt si vyberiete.

Termínované účty pritom nie sú určené na bežný platobný styk. Nedá sa naň poslať výplata, či dať trvalý alebo jednorazový príkaz na úhradu. Tieto účty môžu byť s jednorazovou splatnosťou, kde je vklad úročený do dňa splatnosti a nie je obnoviteľný, alebo revolvinové, teda s automatickým obnovením. Sú určené pre vkladateľov a vkladateľky bez vekového obmedzenia. Majiteľ alebo majiteľka účtu má možnosť definovať osoby oprávnené disponovať prostriedkami na danom účte (voláme ich spoludisponujúce osoby) a o stave prostriedkov na účte dostáva informácie prostredníctvom výpisov z účtu.

Vkladné knižky

Dlhodobú tradíciu u nás majú vkladné knižky. Vkladná knižka je v podstate cenný papier, ktorý potvrdzuje existenciu vkladu a jeho výšky a zároveň vzťah medzi vkladateľom/ vkladateľkou a bankou. Vkladná knižka má fyzickú podobu a jej predloženie je nevyhnutné pri výbere z vkladnej knižky (na rozdiel napríklad od termínovaného vkladu). Číslo vkladnej knižky je číslom vkladového účtu. Vkladná knižka je vedená bezplatne, na jej otvorenie sa však vyžaduje minimálny vklad. Minimálny vklad stanovuje banka a je bežne vo výške 5 až 20 eur. Túto sumu si banka obvykle ponechá po zrušení vkladnej knižky, ako poplatok. Peniaze na vkladnú knižku možno vkladať v hotovosti alebo bezhotovostným prevodom (z bežného účtu, zrážkou zo mzdy a podobne). Úročenie vkladných knižiek pritom závisí

od dĺžky výpovednej lehoty (alebo viazanosti). Čím je výpovedná lehota dlhšia, tým je úrok na vkladnej knižke vyšší. Pri nedodržaní výpovednej lehoty a predčasnom výbere z vkladnej knižky dochádza k zrážke z úroku v zmysle platného cenníka banky.

6.2. Stavebné sporenie

Stavebné sporenie vzniklo prvýkrát v Nemecku po prvej svetovej vojne. Za jeho zakladateľa sa považuje Georg Krapp. Ten v roku 1921 inicioval vznik združenia, ktoré začalo z príspevkov od svojich členov a členiek stavať rodinné domy a byty. Pre nedostatok peňazí prideliovali ľuďom byty v združení spočiatku losovanim. Banky začali ponúkať toto sporenie v podobe, v akej ho poznáme dnes, oveľa neskôr. Potom ho začal podporovať i štát.

Stavebné sporenie možno využiť na sporenie alebo čerpanie výhodného stavebného úveru. Uzatvára sa na dobu neurčitú, no odporúčaná doba sporenia je 72 mesiacov (6 rokov). Výpoveď možno podať hocikedy, ale pozor, podmienky sú nasledovné:

- Pri výpovedi **do 2 rokov** pridete o zálohy štátnej podpory pripísané na účet vášho stavebného sporenia. Stavebná sporiteľňa vtedy musí zo zákona vrátiť štátnu prémie naspäť do štátneho rozpočtu. Za predčasné zrušenie zmluvy môže požadovať sankciu aj sporiteľňa (až 0,5 % z cieľovej sumy). Výpoveď zmluvy do 2 rokov je vhodné vždy dobre zvážiť, pretože pre vás nie je výhodná.
- Pri výpovedi medzi **2 a 6 rokmi** vám stavebná sporiteľňa vyplatí štátnu prémie až po predložení dokladov, ktoré potvrdzujú, že všetky nasporené prostriedky zo stavebného sporenia ste použili na bývanie.
- Pri výpovedi zmluvy **po 6 rokoch** máte ako klient/ klientka nárok na výplatu pripísaných záloh štátnej podpory bez účelového dokladovania využitia stavebného sporenia a niekedy aj zvýhodnenie i pri nečerpaní úveru.

Pre najväčší efekt sporenia a zhodnocovania finančných prostriedkov v stavebnom sporení sa odporúča vložiť doň takú sumu finančných prostriedkov, aby ste ako sporiteľ/ sporiteľka získali plnú štátnu prémie. Štátna prémie sa poskytuje fyzickým osobám alebo spoločnostiam vlastníkov bytov (SVB). Nárok na štátnu prémie pre stavebného sporiteľa či sporiteľku uplatňuje voči štátnemu rozpočtu stavebná sporiteľňa. Štátna prémie sa poskytuje každoročne počas trvania sporenia na jednu zmluvu o stavebnom sporení. Výška štátnej prémie sa vyhlasuje každoročne a môže sa meniť. Najväčšou výhodou štátnej prémie je fakt, že nepodlieha zdaneniu. Okrem štátnej prémie vám budú pripísané k vašim vkladom (a k štátnej

prémii) každý rok aj úroky. Získate ich z vkladov aj zo štátnej prémie a ich výška môže byť až 2 % ročne a sú garantované po celú dobu existencie zmluvy. Úroky už ale podliehajú zdaneniu.

Na slovenskom trhu sú tri stavebné sporiteľne. Aj keď je konkurencia menšia, každá z nich má niečo iné navyše oproti zvyšným dvom. To nám dáva právo porovnať si ich a vybrať si podľa vlastných potrieb.

6.3. Iné formy sporenia

Ešte donedávna boli ľudia zvyknutí sporiť si predovšetkým v bankových produktoch. Dnes sa nám však ponúkajú aj iné formy sporenia.

Kapitálové a investičné životné poistenie

Niektoré poisťovne ponúkajú svojim klientom možnosť vložiť si na účet zmluvy svojho životného poistenia i mimoriadne poistné. Minimálna výška tohto typu poistného je obvykle určená na 100 eur. Množstvo vkladov je však neobmedzené, výbery sú bez výpovednej lehoty alebo s výpovednou lehotou 6 týždňov. Financie sa zhodnocujú ako rezerva z bežného poistného – pri kapitálových životných produktoch vyhlásenou úrokovou mierou a pri investičných produktoch tou istou stratégiou ako pri bežnom poistnom.

Podielové fondy

Otvorené podielové fondy patria do kategórie dlhodobého sporenia. Ponúkajú nám veľmi zaujímavú kombináciu výnosu, rizika a likvidity. Vďaka širokej ponuke si tu môže nájsť pravý fond snáď každý. Otvorené podielové fondy svojim podielnikom výmenou za vložené peniaze vydávajú tzv. podielové listy, ktorých hodnota zodpovedá podielu investovaných prostriedkov na vlastnom imaní fondu. Kurz podielového listu tak vždy dáva presnú informáciu o tom, ako sa mení zhodnotenie portfólia fondu. Pri predaji podielových listov investor získava svoj podiel na majetku fondu podľa aktuálnej ceny podielu. Najväčšou výhodou je rýchla dostupnosť vložených peňažných prostriedkov a možnosť nízkych vkladov už od 20 eur mesačne.

Dôchodkové sporenie

Zaraďujeme ho medzi dlhodobé sporiace produkty. Rozlišujeme pritom tieto druhy:

a.) Doplnkové dôchodkové sporenie

Zmluva sa uzatvára v doplnkovej dôchodkovej spoločnosti (DDS). Je to dobrovoľné sporenie na dôchodok s možným príspevkom od zamestnávateľa. Určíte si výšku mesačného príspevku, ktorý

sa vám automaticky odvádza zo mzdy na sporiaci účet do doplnkovej dôchodkovej spoločnosti. Ak vám zamestnávateľ prispieva, tak je to väčšinou taká istá suma ako váš vlastný príspevok. Napríklad 15 eur si sporíte vy a 15 eur prispieva zamestnávateľ. Sporenie prebieha vo vybraných podielových fondoch formou investovania sporivej zložky do vybraných podielových fondov, ktoré spravuje DDS. Zhodnotenie nie je garantované a vždy závisí od zhodnotenia fondov, do ktorých budete počas doby sporenia investovať. Je to jediná forma sporenia na dôchodok regulovaná štátom a je daňovo zvýhodnená.

b.) Starobné dôchodkové sporenie

Takáto zmluva sa uzatvára v dôchodkovej správcovskej spoločnosti (DSS). Ide o sporenie na dôchodok, kde je výška mesačnej sporivej splátky závislá od vášho príjmu. Z príjmu sa potom odvádzajú odvody do Sociálnej poisťovne, kde práve najvyššia odvodová časť ide na dôchodkové zabezpečenie (18 % z hrubej mzdy). Ak ste sporiteľom v 2. dôchodkovom pilieri, z výšky vášho odvodu na dôchodok Sociálna poisťovňa pošle na váš osobný dôchodkový účet do dôchodkovej správcovskej spoločnosti 5,5 %, tzn. v Sociálnej poisťovni ostane len 12,5 % (Bolo to tak v roku 2022). Sadzba týchto príspevkov sa od roku 2017 každoročne zvyšuje o 0,25 % a bude stúpať až do roku 2024, keď dosiahne hranicu 6 %.

Takéto sporenie prebieha formou investovania sporivej zložky do vybraných podielových fondov DSS-ky. Zhodnotenie nie je garantované, vždy závisí od výkonnosti fondov, do ktorých DSS investuje. Medzi najväčšie výhody sporenia v DSS patria: úspory sú vo vlastníctve sporiteľa, sú dedičné a sporiteľ môže ovplyvňovať smerovanie jeho úspor.

Nezabudnite, že z každého príjmu by ste si mali nejakú časť odložiť. Teda zaplatiť najprv sebe, až potom ostatným a to bez ohľadu na výšku vášho príjmu. Úspory je vhodné rozdeliť tak, aby pokryli všetky spomínané horizonty (krátkodobý, strednodobý i dlhodobý).

6.4. Keď ušetrim, môžem nasporiť viac

Čo znamená sporiť a čo znamená šetriť?

Sporenie je pravidelné odkladanie a zhromažďovanie nateraz nadbytočných finančných prostriedkov, ktorého cieľom je nadobudnutie úspor. Sporenie môže byť individuálne – keď si dobrovoľne ukladáme peniaze doma, napríklad do pokladničky, alebo cielené – keď si peniaze zhodnocujeme vo finančných inštitúciách. Pravidelne si odkladáme ľubovoľnú čiastku do banky

a za určité časové obdobie získame späť naše prostriedky zhodnotené o úroky z banky.

Šetrenie je proces, ktorý nám pri zavedení do nášho spôsobu života a dlhodobom zaužívaní a fungovaní, môže pomôcť uchovať v našom osobnom alebo rodinnom rozpočte významné finančné prostriedky. **Zatiaľ čo cieľom sporenia je navrhovať kôpku čo najrýchlejšie a aby bola čo najväčšia, cieľom šetrenia je z kôpky odobrať čo najpomalšie, aby vydržala čo najdlhšie.**

6.5. Rady ako ušetriť

Je dôležité si uvedomiť, že správnym šetrením v domácnosti sa dá ročne ušetriť niekoľko stoviek eur z rodinného rozpočtu. Nezabúdajte, že ceny energií sa neustále zvyšujú, a to ovplyvniť nevieme. Vieme však obmedziť ich zbytočnú spotrebu, čím dokážeme ušetriť nemalé finančné prostriedky z nášho rozpočtu.

Raz ročne býva koncoročné vyúčtovanie spotrebovanej energie v domácnosti, ktoré nás môže nemilo prekvapiť, ak sme nezodpovedne plytvali energiami. Závisí najmä na našom správaní, či nám nájomca vystaví nedoplatok za energie, ktorý budeme musieť zaplatiť, respektíve či nás vďaka nášmu šetreniu čaká bonus vo forme preplatku. Rovnako sa dá množstvo financií ušetriť pri nakupovaní potravín, šatstva, obuvi, spotrebného tovaru, zábave a voľnom čase, ale aj pri výbere vhodného operátora či správnom výbere banky, cestovaní a podobne.

Tu je pár tipov, ako ušetriť.

Potraviny a nakupovanie

- Kupujte len toľko potravín, koľko naozaj potrebujete. Preto sa oplatí chodiť do obchodu so zostaveným zoznamom, ktorý si doma vopred pripravíte. V supermarkete už potom nekúpte nič navyše, čo vám tam „náhle padne do oka“.
- Pred nakupovaním sa inšpirujte v akciových letákoch zo schránky, respektíve si akcie vyhľadajte na internete a porovnajte ceny rovnakého tovaru v rôznych supermarketoch. **Kupujte len to, čo potrebujete a využite výhodnú akciu. Nikdy nekupujte veci len preto, že sú v akcii.**
- Pri nakupovaní používajte vlastnú nákupnú tašku, ušetríte a budete sa správať ekologicky.
- Na nákupy potravín nikdy nechodievajte hladní, pocit hladu vás núti nakúpiť čo najviac a často zbytočných vecí.
- Nakupujte raz týždenne. Čím častejšie nakupujeme, tým viac míňame.

- Robte menšie nákupy, vyhnete sa tomu, aby potravínám, ktoré zakúpite, doma v chladničke skončila záruka.
- **Nakupujte sezónne. Lokálna zelenina a ovocie, ktoré sú práve dostupné, sú lacnejšie.**
- Majte prehľad o potravinách v chladničke a ich končiacей záruke.
- Kupujte základné potraviny, vyhýbajte sa polotovarom. Tie sú nielen drahšie, ale často aj plné konzervantov, farbív či pridaných cukrov.
- Nekupujte zbytočne drahé limonády a ochutené vody. Rovnako posluži aj studený ovocný čaj. Pre väčšinu z nás je aj zdravší, pretože neobsahuje ochucovadlá a cukor.
- Nekupujte balenú pitnú vodu, takmer na celom území Slovenska je kvalitná voda z vodovodného kohútika.
- Kupujte potraviny vo veľkom balení. Týmto spôsobom ušetríte na jednotku váhy alebo po prepočítaní na kus.
- Potraviny s predĺženou trvanlivosťou, ktoré sú v obchode za akciovú cenu a často ich konzumujete (múka, cestoviny, strukoviny a podobne) si nakúpte aj do zásoby.
- Kupujte privátne, vlastné produkty supermarketov. Tie sú často úplne identické so značkovým tovarom. Ich produkty sa často líšia len obalom a v niektorých spotrebiteľských testoch dopadli lepšie ako známe značky. Porovnajte si ich zloženia a výrobcov.
- Zistite, či nemáte nárok na rôzne zľavy. Ak ste členom nejakých organizácií alebo zákazníkom istých firiem, oprávňuje vás to na niektoré zľavy u tých istých, či dokonca u úplne iných organizácií.
- **Zadovážte si v rôznych sieťach supermarketov vernostné karty, budete môcť nakupovať tovar za zvýhodnenú cenu.**
- Pri nákupoch využívajte zľavové kupóny, ale nekupujte danú vec, len preto, že na ňu máte zľavový kupón.
- Niektoré obchody zľavujú potraviny aj po určitej hodine a tak si môžete nákupy naplánovať na večer.
- Majte prehľad o cenách tovarov, ktoré najčastejšie kupujete.
- Predtým než kúpite niečo, o čom si nie ste istý,

vrátte to späť do regálu. Kým budete nakupovať ostatné veci, pouvažujte, či to naozaj potrebujete.

→ **Každá sieť potravín má špeciálny regál, v ktorom ponúka potraviny s končiacou zárukou za veľmi zvýhodnenú cenu. Oplatí sa doň nazrieť.**

→ Plánujte jedálny lístok aj na základe nákupu takto zvýhodnených potravín.

→ Varte jedlo vo väčšom množstve na viacero dní. To vám ušetrí peniaze, pretože s oveľa menšou pravdepodobnosťou budete vyhadzovať nespotrebované ingrediencie. Tiež to šetrí energie (plyn, elektrinu), lebo budete variť menej často.

→ **Jedlo si varte doma, nenavštevujte často reštaurácie.**

→ Ak vám zamestnávateľ pripláca na stravovanie, využite túto možnosť stravovať sa v závodnej jedálni a mať plnohodnotnú kvalitnú stravu za zlomok ceny, za ktorú by ste doma takýto obed nikdy nenavariť.

→ **Desiatu a olovranť si pripravte doma.** To je najlacnejšie riešenie, ako sa stravovať.

Oblečenie a obuv

→ Oblečenie a obuv kupujte len vtedy, keď je v akcii, najlepšie v sezónnych výpredajoch. Kupujte však len to, čo potrebujete, nie preto, že je to v akcii.

→ Nestráňte sa bazárov. Dokonca aj mnohé second-hand obchody predávajú najnovšiu módu.

→ Dobré sa starajte o svoje oblečenie a najmä o obuv. Jeho nesprávne pranie a údržba vás môže stať peniaze, pretože ak ho zničíte, budete si musieť kúpiť nové.

Domácnosť

→ Sprchujte sa namiesto kúpania, sprcha je trikrát úspornejšia ako kúpeľ.

→ Skrátením času sprchovania o desať minút a nákupom šetriacej hlavice sa dá tiež ušetriť veľa vody. Tieto úspory predstavujú ročne desiatky eur.

→ **Pri umývaní zubov nenechávajte zbytočne tiecť vodu a odstavte ju, keď ju práve nepotrebujete používať.**

→ Nenechávajte kvapkať kohútiky, 10 kvapiek teplej vody za minútu znamená asi 40 litrov za týždeň.

→ Dohliadnite na to, aby nepretekalo splachovanie na záchode. Ročne vám tak „zmiznú“ v záchodovej mise desiatky eur.

→ Šampón používajte až do poslednej kvapky. V zdanlivo prázdnej fľaštičke zostáva niekedy až 5 % obsahu. Stačí doplniť trochu vody, obsah zriediť a máte šampón ešte minimálne na jedno použitie.

→ **Plňte práčku efektívne a vždy maximálne využívajte jej kapacitu.**

→ Bielizeň perte radšej pri nižších teplotách. Vďaka moderným práškom a kvalitnému programu stačí prať na 30-40 °C.

→ **Neumývajte riady pod trvale tečúcou vodou.**

→ Nevarte bez pokrievky, s ňou je to rýchlejšie a šetrnejšie.

→ Aby ste neplytvali energiou, využívajte správnu veľkosť varnej zóny podľa veľkosti hrnca. Takisto, ak máte elektrickú alebo indukčnú rúru, chvíľu pred dovarením varnú dosku vypnite a využijete zvyškové teplo.

→ Pokiaľ pečiete v trúbe, počas pečenia ju neotvárajte. Zbytočne by ste vypustili horúci vzduch, ktorý by trúba dohrievala zvýšením spotreby.

→ Vodu na cestoviny nechajte zovrieť v rýchlovarnej kanvici. Ak varíte na sporáku, nechajte najprv vodu zovrieť v kanvici a potom ju vlejete do hrnca.

→ **Do rýchlovarnej kanvice dávajte iba potrebné množstvo vody, napr. pri varení kávy pre 2 osoby, nemusí byť kanvica plná, odmerajte potrebné množstvo vody na 2 šálky a uvaríte len to.**

→ Pravidelne rozmrazujte mrazničku, pretože ak sa už vytvorí vrstva ľadu, začne silno stúpať spotreba elektriny.

→ **Ukladajte do chladničky len vychladnuté potraviny. Ak je jedlo teplejšie ako teplota v miestnosti, nechajte ho najprv vychladnúť.**

→ Namiesto klasických žiaroviek používajte kvalitné kompaktné žiarivky alebo LED žiarivky. Majú 5x menšiu spotrebu a 15x dlhšiu životnosť!

→ Naučte sa za sebou zhasínať zbytočne svietiace (a to aj šetriace) žiarivky či žiarivky.

→ Pri nákupe nových elektrospotrebičov vždy vyberte taký, ktorý má na energetickom štítku označenie A alebo A+.

→ Vypínajte zo zásuvky aj všetky nabíjačky od mobilného telefónu, baterky či od počítača.

→ Vypínajte pohotovostný režim / STAND BY/ televízora, videa alebo satelitnej súpravy.

→ Využívajte režim spánku na počítači. Aj keď na ňom práve nepracujete, stále pohlcuje až 70 % energie. I cez kratšie prestávky je lepšie ho uspať.

→ Začnite používať nabíjateľné batérie. Z dlhodobého hľadiska sú nabíjateľné batérie výhodnejšie ako klasické.

→ **V zime vetrajte krátko a intenzívne. Pri vetraní najprv vypnite kúrenie (radiátor) a dokorán otvorte okná. Vzduch sa tak rýchlo vymení a steny zostanú teplé. Vetranie cez pootvorené okno a súčasné kúrenie predstavujú obrovské plytvanie.**

→ Neprekurujte miestnosti. Každý stupeň nad 20 °C zvýši spotrebu energie o 6 %.

→ **Využite reflexnú fóliu (stojí pár eur) a dajte ju za radiátor alebo kachle. Fólia odrazí späť do miestnosti až 90 % tepla.**

Zábava a voľný čas

→ Hľadajte vo vašom okolí festivaly a kultúrne akcie zdarma. V mnohých mestách je ich najmä počas leta a víkendov neúrekom. Sú rôzne dni otvorených dverí, noci múzeí, divadiel a iných kultúrnych stánkov.

→ Niektoré kiná, galérie či iné zariadenia majú dni, keď sa vstupné neplatí. Vždy sa o tom vopred informujte.

→ Ak navštevujete nejaké zariadenia (plavárne, posilňovne a podobne) pravidelne, kúpte si radšej sezónnu permanentku než individuálne vstupy. Áno, na začiatok zaplatíte pomerne veľa, no časom aj veľa ušetríte.

→ Cvičiť sa dá aj zadarmo. Športové aktivity ako cvičenie s vlastnou váhou, beh alebo turistika sú bezplatné a mnohokrát si ich vychutnáte viac, než potenie sa v posilňovni.

Knihu nemusíte vlastniť, prihláste sa do mestskej knižnice, ročný poplatok vás vyjde menej ako cena jednej knihy.

Financie a osobný rozpočet

→ Predtým, než si niečo kúpite, vypočítajte si, ako dlho na to musíte pracovať. Sú tie šaty za 100 eur hodné niekoľkých dní vašej práce?

→ Vyhnite sa plateniu šekov na pošte. Zriadte si trvalé príkazy z účtu alebo cez počítač. V priemere dáte za jeden šek 0,66 eur.

→ **Neplaťte zbytočne na úrokoch a pokutách za oneskorené platby. Nezabúdajte platiť účty načas.**

→ Zistite si, koľko výberov z bankomatu máte zadarmo, a pokúste sa ich naplánovať tak, aby ste nemuseli platiť nič navyše.

→ **Vyberajte peniaze len zo svojho bankomatu.** Poplatky za výbery z bankomatov cudzích bánk sú príliš vysoké. Prejdite sa radšej tých sto metrov k svojmu vlastnému bankomatu navyše - urobíte niečo pre svoje zdravie aj peňaženku.

Špeciálne tipy

→ **Pri závažných životných rozhodnutiach sa vždy poraďte so skúsenou osobou, nedajte na radu iného odchovanca či odchovankyne. Oni a ony sú rovnako neskúsení.**

→ Aj pri kúpe drahšieho tovaru sa poraďte so skúsenou osobou. Zvážte, či daný tovar skutočne potrebujete, alebo len chcete. Nerozvážnym nákupom sa pripravíte o financie určené na dôležitejšie veci.

→ Svoje peniaze nikdy nepožičiavajte iným, pretože neviete, kedy ich budete potrebovať a či vám ich niekedy vrátia.

→ **Rovnako sa snažte žiť tak, aby ste si nikdy peniaze od iných nemuseli požičiavať a zadlžovať sa.**

→ Nikdy nevkladajte svoj príjem na cudzí bankový účet - môžete prísť o svoje peniaze.

→ Nezdôverujte sa iným ľuďom ani známym, koľko máte na účte peňazí. Je to vaša osobná vec.

→ **Pokúste sa obmedziť vaše zlozvyky, napríklad fajčenie či alkohol. Povedzme, že vaša krabička cigariet stojí okolo 3,30 eur. Ak vyfajčíte krabičku denne, za rok je to viac ako 1 200 eur.**

→ **Vyhnite sa akémukoľvek hazardu.** Športka, loto, stávky na šport - nič z toho z dlhodobého hľadiska nefunguje a vo výraznej miere ukrájuje

z vášho osobného rozpočtu, v horšom prípade sa to môže stať vašou závislosťou.

- Nepodliehajte unáhlene reklame na rôzne produkty, tovar, či služby. Dôkladne zvážte každý nákup, a to najmä pri investovaní do drahšieho tovaru, či zaviazaní sa k paušálu u operátora, či pri získaní finančných produktov z bánk ako je napríklad spotrebný úver. Na rozmyslenie si ponechajte isté časové obdobie, kým sa definitívne rozhodnete niečo si zakúpiť, zaviazať sa k niečomu na niekoľko mesiacov či rokov.

6.6. Vplyv reklamy na spotrebiteľa

Reklama na nás útočí z každej strany – z rádia, televízie, billboardov v meste či popri cestách, na internete. Reklamné slogany bývajú často ľahko zapamätateľné, neustále si ich omieľajú už aj malé deti v škôlke. A práve takúto má reklama úlohu. **Jej cieľom je komercializovať a spropagovať produkt tak, aby ho poznalo čo najviac používateľov a aby si ho v obchode kúpili aj tí, čo ho vôbec nepotrebujú.** Sila reklamy je často príliš silná a núti nás nakupovať aj veci, ktoré vlastne ani nechceme. Snaží sa nás presvedčiť, že zakúpením daného produktu kráčame s dobou, sme moderní, “IN” a naopak, ak nevlastníme daný predmet či službu, sme pozadu, nemoderní a zaostali. Je však len na nás, či takémuto vplyvu podľahneme alebo nie.

Najmä banky či rôzne nebankové spoločnosti nás neustále presvedčujú, aké jednoduché a rýchle je vziať si spotrebný úver a čo všetko si zaň môžeme kúpiť. V reklame sa však už nedozvieme, aké kritéria pri získaní úveru musíme splňať a o koľko takzvaný výhodný úver preplatíme. Mladí ľudia často túžia získať vysnívanú vec ako telefón, tablet, hraciu konzolu alebo auto ihneď a bezpráčne. Nechcú čakať, kým si na to nasporia, veď aj jeden z reklamných sloganov klamivo tvrdí že: „splácať je jednoduchšie ako šetriť“.

Jednou z možností, ako si narýchlo splniť svoj sen, je vziať si bezhlavo spotrebný úver a neskôr po vytriezvení a po prvej splátke či upomienke človek zistí a pochopí, za akých nevýhodných podmienok si vybavil úver a na ako draho ho jeho vysnívaný tovar skutočne vyšiel. No vtedy je už zvyčajne neskoro. Banka či nebanková spoločnosť sa hlási každý mesiac o svoju splátku a z rozpočtu mladého a finančne negramotného človeka uberá splátka nemalé prostriedky, ktoré by potreboval na omnoho dôležitejšie veci.

Preto je potrebné starostlivo zvážiť kúpu každého finančne nákladnejšieho tovaru či služby (najmodernejšieho telefónu, dovolenky, auta), na ktoré v skutočnosti nemáme dostatok vlastných prostriedkov. Svojím nezodpovedným konaním sa môžeme prepadnúť do dlhovej špirály a skončiť v dlžobách s exekučným príkazom.

6.7. Naše aktivity, tipy a zdroje

Aktivity:

1. Pokladničky

cieľ aktivity: Motivovať deti, aby si tvorili drobné úspory z vreckového.

cieľová skupina/vek: deti nad 10 rokov

čas: 90 minút

pomôcky: malé zaväzacie fľašky s uzávermi, polystyrénové gule, umelé oči, farebné uzávery z PET fliaš, farebné samolepiace papiere, výkres, tavná pištoľ (lepidlo)

postup: Najprv sa s deťmi porozprávajte o tom, čo si z vreckového kupujú, ako dlho im vydrží, či túžia po niečom, čo by si chceli kúpiť z vlastných peňazí, keby ich mali viac a ako by sa to dalo zariadiť. Každý nech si stanoví jednu vec, ktorú by si chcel/ chcela kúpiť. Zistite, koľko by to stálo – akú sumu a ako dlho by museli šetriť. Zahajte plánované sporenie! Aby mali deti kam svoje úspory ukladať, zhotovte sme si spoločne pekné jednoduché pokladničky z pohárikov. Deti si do nich môžu hneď vložiť nejaké svoje peniaze, ak ich majú. Keď príde čas na nové vreckové, pripomeňte im ich ciele.

2. Oslava narodenín s tortou

cieľ aktivity: Naučiť sa plánovať nákup, urobiť jeho zoznam a kalkuláciu, ísť na nákup do obchodu a vedieť vypočítať ceny spotrebovaných surovín.

cieľová skupina/vek: deti nad 10 rokov

čas: 3 dni

pomôcky: letáky z obchodov, internet, recepty, suroviny na tortu a kuchynské náradie na pečenie

postup: 1. Na prvom stretnutí sa s deťmi porozprávajte o ich predstave o narodeninovej oslave. Pokojne túto aktivitu naplánujte na čas, keď má za sebou v rade narodeniny viac detí. V kuchárskej knihe alebo na internete potom vyhľadajte chutný recept, na ktorom sa v skupine zhodnete. Urobte si nákupný zoznam a pomocou letákov z obchodov aj predbežnú kalkuláciu. Ďalší deň sa s deťmi vyberte na nákup podľa zoznamu a neskôr si porovnajte skutočnú sumu nákupu s predpokladanou. Zanalyzujte to. Pečenie torty a oslavu si nechajte na tretí deň. Vtedy sa vám podarí vypočítať aj skutočnú cenu torty – podľa množstva spotrebovaných surovín na jej pečenie. Dobré sa najedzte aj zabavte.

3. Sporenie na bicykel / sporenie v banke – modelová situácia

cieľ aktivity: Motivovať, aby si deti tvorili drobné úspory z vreckového.

cieľová skupina/vek: deti nad 15 rokov a mladí dospelí

čas: 90 minút

pomôcky: modelové situácie, internet, papier, fixky

postup: Deťom a mladým dospelým rozdajte nižšie uvedené modelové situácie. Zadania nech vypracujú jednotlivo alebo v skupinkách. Potom si vzájomne odprezentujú výsledky svojho vyhľadávania a navrhnutých riešení. Diskutujte s nimi o tom.

Modelová situácia 1 – Sporenie na bicykel

Začínaš pracovať v novej práci. Z miesta bydliska do práce to máš 5 km, no chceš byť flexibilný/ flexibilná, nečakať a nespoliehať sa na autobusovú prepravu, udržať sa v kondičke a zároveň športovať a, samozrejme, niečo ušetriť. Preto si sa rozhodol/ rozhodla, tak ako mnohí tvoji kolegovia a kolegyně z práce, že do zamestnania budeš dochádzať na bicykli, ktorý využiješ aj na voľno-časové aktivity. Rozhodol/ rozhodla si sa pre kúpu bicykla v hodnote 350 eur. Zo svojej výplaty ho zvládneš splácať, ale nechceš ho platiť viac ako rok. Na stránke www.financnykompas.sk alebo www.financnahitparada.sk si na základe týchto kritérií nájdite pre seba tie najvýhodnejšie úvery.

Modelová situácia 2 – Sporenie z vreckového v banke

V súčasnej dobe si ešte študent/ študentka strednej školy a poberáš mesačné vreckové vo výške 28 eur. Rozhodol/ rozhodla si sa, že si začneš šetriť mesačne sumu 15 eur. Peniaze plánuješ použiť na nákup mobilného telefónu. Doteraz si peniaze šetрил/ šetřila u svojej vychovávateľky, no rozhodol/ rozhodla si sa byť zodpovedný/ zodpovedná a šetriť si ich v banke. Chceš sa predsa naučiť byť finančne disciplinovaný/ disciplinovaná. Na stránke www.financnykompas.sk alebo www.financnahitparada.sk si na základe týchto kritérií nájdite pre seba to najvýhodnejšie sporenie.

Naše tipy:

1. Asi 31 % vkladov v bankách držíme na našich bežných účtoch. Ide o nerozumné rozmiestnenie peňazí. Zmeňte to.
2. Odložte si aspoň 10 % z každého príjmu. Sportujte akokoľvek, len športujte!
3. Na osobnom účte udržiavajte len nevyhnutnú čiastku na plánované výdavky.
4. Využívajte inteligentné účty. Je to kombinácia osobného a sporiaceho účtu.

Použité (dôležité) zdroje:

KRÁLIL, J., JAKUBOVIČ, D.: Slovník finančného práva, Vydavateľstvo SAV, Bratislava 2004, ISBN 80-224-0814-X
<http://totalmoney.sk/viaco/co-je-stavebny-uver>
<http://openiazoch.zoznam.sk/podielove-fondy>
www.adds.sk – portál Asociácie doplnkových dôchodkových spoločností
www.webnoviny.sk

8. Hľadáme si prácu

Každý človek má o svojej budúcnosti rôzne predstavy. Mladý človek možno túži získať vzdelanie, cestovať po celom svete, alebo si založiť rodinu a vychovať múdre, vzdelané deti. Iní si chcú moderne zariadiť domácnosť. Každý sa chceme časom dožiť pokojnej staroby. Tieto predstavy však niečo stoja – námahu a nemalé finančné náklady. Peniaze sú však len prostriedkom na splnenie predstáv a dosiahnutie cieľov.

8.1. Ako zarobiť peniaze?

Poznáme hneď niekoľko spôsobov, ako si zarobiť peniaze – **zamestnanie, podnikanie, brigády, dedičstvo, výhry**. Určite aspoň niekomu z vás už niekedy napadlo, že si kúpi výherný žreb, vyplní tiket niektorej z výherných lotérií, prihlási sa do vedomostnej súťaže s finančnými výhrami, či zapojí sa do rôznych súťaží v novinách a časopisoch. Čo z toho ste už vyskúšali? Koľko ste vyhrali?

Viacerí finanční odborníci a odborníčky krúčia nechápavo hlavami nad množstvom ľudí, ktorí týždeň čo týždeň vytrvalo skúšajú svoje šťastie. Niekedy aj za posledné peniaze. Čo keď práve teraz?! Pritom málokto si uvedomuje, že pravdepodobnosť výhry je úplne mizivá. V žiadnom prípade vám nikto nezaručí, že získate naspäť aspoň to, čo ste do hry vložili. Naopak. Ekonomické pravidlá hazardných hier sú neúprosné a svedčia len o prospechu prevádzkovateľov, nie hráčov.

Takže – vzdajte sa možnosti získať peniaze výhrou. Skúste svoju pozornosť zamerať na najspolahlivejší zdroj príjmov človeka v treťom tisícročí, na prácu. Určite ste už počuli vetu – kto chce, ten si prácu nájde. Aj keď to môže byť niekedy veľmi, veľmi ťažké. Opäť máte aspoň dve možnosti. **Pustite sa do podnikania, alebo si hľadajte prácu ako zamestnanec či zamestnankyňa**. Ak chcete podnikáť, potrebujete dobrý nápad a k tomu financie, vlastné alebo cudzie (napríklad z úveru). No ak sa nechcete zadlžiť a nápady tiež akosi neprichádzajú, zostáva vám nájsť si prácu.

Vaše vedomosti, zručnosti, vzdelanie a skúsenosti majú najväčší vplyv na vaše budúce príjmy. Podobne ako firmy investujú do svojho podnikania, zamestnanci a zamestnankyne by mali investovať do svojich vedomostí a zručností. Čiže mali by zvyšovať svoju hodnotu a kvalitu svojej práce, čím porastie aj ich šanca na lepšie platené zamestnanie. Nemalo by byť žiadnym prekvapením, že vplyvom ponuky a dopytu

na trhu práce sú mzdy v rôznych povolaniach rôzne. Právnicki, právničky, informatici a informatičky zarábajú viac než učitelia a učiteľky. Vrcholoví športovci a športovkyne či známi umelci a umelkyne zas zarábajú viac než už spomínaní ľudia z prostredia IT a práva. V skutočnosti existuje niekoľko dôvodov, prečo ľudia zarábajú rôzne sumy peňazí. Jedným z nich je legislatíva. V Slovenskej republike platia zákony, ktoré určujú napríklad **minimálnu mzdu** a zamestnávateľa i zamestnankyňa ju musia povinne svojim pracovníkom a pracovníčkam vyplácať.

Kde si hľadať prácu ako zamestnanec/ zamestnankyňa?

Potrebujete si nájsť prácu a nevíete ako na to? Máte niekoľko možností:

- **internet** – je ľahko dostupný, ponúka špecializované webové stránky s ponukou práce (napríklad profesia.sk alebo kariera.sk), je časovo neobmedzený, počet a obsah ponúk je skutočne z rôznych oblastí na pracovnom trhu, môžete tam zverejniť vlastný životopis, nájdete tam zaujímavé tipy a informácie o procese hľadania si práce
- **úradu práce** – ich hlavným cieľom je sprostredkovanie zamestnania (po registrácii na ÚPSVR – Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny vám poskytnú informačné a poradenské služby), zabezpečujú obsadzovanie voľných pracovných miest v regióne, poskytujú časť náhrady cestovných výdavkov, vypočítavajú a tiež poskytujú niektoré dávky o zamestnanie počas nezamestnanosti, sprostredkovávajú absolventskú prax, zabezpečujú vzdelávanie a rekvalifikáciu
- **personálne agentúry** – tie obsadzujú voľné pracovné miesta svojich konkrétnych klientov, ponuka práce agentúr je však závislá od dopytu zamestnávateľov po práci
- **agentúry dočasného zamestnávania** – tie priamo zamestnávajú uchádzačov a uchádzačky o zamestnanie a potom ich “požičiavajú” firmám na krátkodobé práce (služby poskytujú bezplatne), ale ak sa agentúre nepodarí umiestniť vás v stanovenom čase na trhu práce, môže

s vami rozviazať pracovný pomer a vy sa vrátite do evidencie nezamestnaných na úrade práce

- **inzeráty v tlači** – tie sa uverejňujú hlavne na špecifické pozície (zameranie profesie, regionálny záber), dajte si však pri nich pozor na neseriózne inzeráty bez doplňujúcich informácií (napríklad na popis ponuky či kontakty)
- **výstavy a (veľ)trhy práce** – organizujú ich úradu práce, ale aj zamestnávateľa a oboznamujú verejnosť s voľnými pracovnými pozíciami
- **Odborníci a odborníčky v personálnej oblasti ľuďom radia využívať súbežne viaceré formy hľadania práce, kombinovať ich.** Tým sa pokryje väčší priestor na pracovnom trhu a vzrastie aj vaša šanca na získanie práce, ktorú chcete vykonávať.

Sezónne práce

Začiatok leta je vždy spojený s odchodom tisícok našich občanov a občianok za **sezónnou prácou do zahraničia**. Mnohým z nich sa podarí nájsť si prácu prostredníctvom seriózných sprostredkovateľských agentúr a agentúr dočasného zamestnávania. Niektorí sa však namiesto vopred dohodnutej práce dočkajú len sklamania. Stáva sa, že ich sprostredkovatelia jednoducho podvedú.

Na čo si treba dávať pozor?

- overte si dôveryhodnosť a serióznosť agentúry, ktorá takúto prácu ponúka
- agentúru si overte v zozname agentúr na stránke www.upsvar.sk
- ak nemáte prístup k internetu, skutočnosť, či vybraná sprostredkovateľská agentúra má platné povolenie, si môžete overiť aj na najbližšom ÚPSVR nahliadnutím do zoznamu sprostredkovateľov

Dôležité informácie o zamestnávaní ľudí v zahraničí nájdete na portáli EURES. Jeho cieľom je poskytnúť pomoc a podporu tým ľuďom, ktorí uvažujú o presťahovaní sa do inej krajiny alebo o zamestnávaní pracovníkov z inej krajiny: https://eures.ec.europa.eu/index_sk

Životopis

Na pracovnú ponuku treba obvykle zareagovať zaslaním životopisu (alebo CV – z latinčiny curriculum vitae). Ten by mal byť pravdivý a mal by zaujať. Životopis je vašim prvým kontaktom so spoločnosťou, v ktorej chcete pracovať. Jeho úlohou je predstaviť

vás, vaše vzdelanie, doterajšiu kariéru a skúsenosti. Vaše šance na nové miesto dokáže pozdvihnúť, ale aj potopiť. Čo napísať do jednotlivých častí?

1. Osobné údaje

Správne uvedené základné údaje firme pomôžu, aby si vás jej personalista alebo personalistka zapamätali už po prvom prečítaní životopisu a aby sa s vami mohli spojiť. Uvádzajte ich vždy na prvú stranu a dostatočne viditeľne.

Neuvádzajte nepotrebné údaje ako sú rodinný stav, národnosť, politická príslušnosť či osobné údaje príbuzných. Personalistov a personalistky nezaujímajú, nemajú ani právo sa vás na ne pýtať. (Okrem niektorých výnimočných prípadov.) Nebojte sa vekovej diskriminácie a uveďte aj svoj dátum narodenia. Ak ide o pozíciu určenú pre starších či seniorov, vek môže skôr výhodou, iné spoločnosti zase hľadajú práve čerstvých absolventov a absolventky, ktorí nemajú návyky z inej práce.

2. Kontakt

Skontrolujte si správnosť svojich kontaktných údajov, najmä presne uvedené telefónne číslo a e-mailovú adresu. Nepoužívajte e-mail, ktorý má v názve prezývku, napríklad lienka36@azet.com. Ak nemáte, vytvorte si e-mail s vašim menom a priezviskom, napríklad mrkvicka@gmail.com, pôsobí to profesionálnejšie.

3. Fotografia

Nebojte sa pridať do životopisu svoju fotografiu, personalisti/ personalistky vás budú vnímať osobnejšie. Vyberte si však profilový portrét, ktorý je vhodný do formálneho dokumentu, a kde sa na seba skutočne podobáte. Nedávajte si tam fotku zo súkromného života či skupinové zábery.

4. Vzdelanie

Pri písaní o vzdelaní začnite najvyšším dosiahnutým stupňom vzdelania. Vypíšte celý názov školy, nepíšte tam len skratky. Spomeňte aj odbor, ktorý ste študovali, získaný titul aj rok ukončenia vášho vzdelávania. Do vášho životopisu patrí aj informácia o externom štúdiu či o nedokončení uvedeného štúdia. Ak ste ešte na škole, uveďte predpokladanú dobu ukončenia štúdia.

Základnú školu uvádzajte iba v prípade, že je to (zatiaľ) vaše najvyššie ukončené vzdelanie.

5. Doplňujúce vzdelanie

Kurzy, rekvalifikácie či školenia, ktoré sú aktuálne v súvislosti s pozíciou, na ktorú sa hlásite vo výberovom procese, zdvihnú vaše šance na prijatie. Uveďte organizáciu, ktorá vzdelávanie poskytla, dobu jeho trvania, prípadne čím bolo štúdium zakončené (cer-

tifikáty, oprávnenia a podobne). Vyberte však iba tie kurzy, ktoré sa týkajú danej pozície, ostatné môžete spomenúť na pohovore.

6. Pracovné skúsenosti

Zoradte svoju pracovnú históriu chronologicky – od najaktuálnejšej smerom do minulosti. Pri každom zamestnaní uveďte názov firmy a pracovnej pozície, ktorú ste zastávali, rok nástupu a odchodu, aj stručný popis vašej pracovnej náplne. Nekopírujte doslovne pracovnú náplň, ktorú vám dal zamestnávateľ, a nepoužívajte interné skratky, môžu byť nezrozumiteľné. K výstižnému popisu pracovnej náplne sa môžete inšpirovať na webe www.pozicie.sk.

Pokiaľ ide o neznámu, menšiu spoločnosť, kde ste pracovali, je dobré spomenúť, čím sa zaoberá (napríklad IT spoločnosť, výrobná spoločnosť nábytku a podobne). Ak si hľadáte zamestnanie v inej krajine, vaša firma tam nemusí byť známa, popíšte ju preto so zvýšenou pozornosťou.

Ak naopak ešte nemáte mnoho pracovných skúseností, môžete uviesť aj to, ak ste niekde pomáhali ako dobrovoľník/ dobrovoľníčka alebo spomeňte brigády, kde môžete popísať úlohy, za ktoré ste boli zodpovední a čo ste sa pri nich naučili. Napríklad – organizovanie oslavy pre 30 ľudí, vybavenie miestnosti (rozvoj komunikačných zručností), nákup občerstvenia (finančná gramotnosť, zodpovednosť), výroba pozvánok (IT zručnosti).

7. Znalosti

Ohodnoťte, ako ovládáte špecifické poznatky a zručnosti, ktoré si vyžaduje daná pracovná pozícia. Vyberte najmä to, čo môže potenciálny zamestnávateľ považovať za prínosné a výnimočné. Uveďte aj výrazné pracovné projekty či úspechy, ktoré ste dosiahli.

- Jazykové znalosti – napíšte konkrétne jazyky a úrovne, ktoré ovládáte, vyberte si niektorú zo štandardizovaných úrovní: úplný začiatok (A1) / začiatok (A2) / mierne pokročilý (B1) / stredne pokročilý (B2) / pokročilý (C1) / expert (C2). Ak navštevujete jazykovú školu, uveďte to v životopise. Zamestnávateľia oceňujú každú aktivitu navyše. Tu sa neodporúča zavádzať a klamať, personalisti si vaše znalosti môžu otestovať priamo na pohovore.
- Počítačové znalosti – ohodnoťte, ako zvládáte programy potrebné pre výkon daného povolania. Vyberte si niektorú z úrovní: základy / pokročilý / expert.

8. Vodičský preukaz

Uvádajte ho iba v prípade, ak máte vodičský preukaz a ste aktívny šofér alebo šoférka. Presne špecifikujte skupinu či informáciu o najazdených kilometroch.

9. Vlastnosti

Opíšte svoju osobnosť, buďte originálni a nevymenúvajte všeobecné prídavné mená ako komunikatívny, samostatný, kreatívny. Vystihnite svoje kladné stránky, nikdy nespomínajte tie záporné.

10. Zájmy

Hobby a voľnočasové aktivity vypovedajú o vašich kvalitách či talente. Spomeňte, čo vás baví a čomu sa venujete dlhodobo. Môžete uviesť aj úspechy, ktoré sa vám podarilo dosiahnuť, napríklad že ste úspešne dokončili maratón, alebo ak vaše výtvary verejne vystavujete a podobne.

11. Referencie

Referencie od iných ľudí sú žiadanou súčasťou životopisu. Kontaktné osoby vopred poprosť o súhlas a informujte ich, na akú pracovnú pozíciu reagujete. Môže ísť o kontakty vašich predošlých zamestnávateľov či vychovávateľov a vychovávateľky. Tí vás poznajú a môžu potvrdiť vašu usilovnosť, pracovitost, čestnosť a podobne.

Pred odoslaním skontrolujte, či je všetko v životopise gramaticky a fakticky správne a bez preklepov. Aktualizujte dátum a miesto, v závere životopisu doplňte svoj podpis. Pozrite si príklady a šablóny životopisov na internete. Berte ich však ako inšpiráciu, nekopírujte ich.

Pracovný pohovor

Keď ste sa už rozhodli pre prácu, ktorú chcete robiť, zaslali ste im svoj životopis, prípadne **motivačný list**, a daná firma či organizácia už prejavila svoj záujem o vás, zostáva vám už len posledný krok – dať organizácii vedieť, že ste to práve vy, kto má všetky predpoklady pre danú prácu. Túto príležitosť dostanete, keď si vás pozvú na osobný **pracovný pohovor**.

Prvý dojem je dôležitý, preto si na pohovor oblečte slušné, formálne oblečenie. Nemeškajte. V prípade akéhokoľvek meškania zatelefonojte kontaktnej osobe a ospravedlňte sa zaň. Pri zvitani podáva prvý ruku personalista alebo personalistka.

Nezabudnite, ešte pred samotným pracovným pohovorom si zistíte všetko, čo sa o danej spoločnosti/ firme zistiť dá – čo robí a čím sa zaoberá, aké je jej postavenie na trhu, jej aktuálne úspechy a podobne. Môžu sa vás totiž na to pýtať na pohovore. A čo sa budú pýtať?

- Čo viete o ich spoločnosti, o ich produktoch?
- Prečo chcete pracovať práve pre nich?
- Prečo odchádzate zo súčasného zamestnania?
- Ak ste predtým nepracovali, čomu ste sa venovali?
- Aké sú vaše silné a slabé stránky?

- Aké sú vaše záujmy a mimopracovné aktivity?
- Pracujete radšej v kolektíve alebo sám?
- Aké máte plány do budúcnosti?
- Ako riešite konflikty?
- Čo považujete za svoj najvýznamnejší úspech?
- Aký plat očakávate?

Na poslednú otázku sa dá dobre pripraviť! Overte si výšku platu na pozícii, na ktorú sa uchádzate vy, na stránke www.platy.sk.

Čo by sa **vás spýtať nemali?** Nemôžu vás diskriminovať. Na osobnú otázku im môžete odpovedať protiotázkou – ako to súvisí s ponúkanou prácou? prečo to chcete vedieť? Ak sa rozhodnete odpovedať, odpovedzte stručne a pravdivo. **Nepripustné sú otázky o vašom vierovyznaní, politickom smerovaní, sexuálnej orientácie a podobne.**

Aj vy sa môžete pýtať. Prečo obsadzujú práve toto miesto? Aká je vo firme kultúra, kolektív, možnosti odborného rozvoja, prípadne forma doplnkového vzdelávania? Svoje otázky smerujte tak, aby ste zistili atmosféru vo firme.

Najčastejšie chyby, ktorým by ste sa mali vyvarovať:

- nevhodné oblečenie
- neospravedlnené meškание
- nevhodný slovný prejav, slangové, ba až vulgárne výrazy
- pomalé reakcie na otázky
- príliš časté spomínanie platu, benefitov a nadsť
- duplicitné otázky – dávate tak najavo, že ich nepočúvate
- prejavy nervozity
- prerieknutie sa, protirečenia, prezradenie, že ste v životopise klamali

Koľko si vypýtať? Ak túto tému nespomenuli personalista alebo personalistka, opýtajte sa ich na predstavu vy, napríklad uveďte rozsah od-do. Vezmite do úvahy také faktory, akými sú napríklad:

- vaše vzdelanie
- skúsenosti
- veľkosť podniku
- geografické umiestnenie
- možnosť pracovného postupu a sebarozvoja
- miera zodpovednosti, akú by ste na danej pozícii mali mať
- ďalšie pohyblivé zložky, benefity a výhody, ktoré by ste v danej pozícii mohli získať

Pri odchode zistíte, kedy vás budú informovať o výsledkoch a ako (telefonicky alebo mailom), poďakujte sa aj za ich čas, ktorý vám venovali.

Vyskúšali ste niekoľko pracovných pohovorov, no stále sa vám nedarí zamestnať sa?

Jednou z ďalších možností, ako riešiť problém nezamestnanosti, je **rekvalifikácia**. To znamená, že uchádzači a uchádzačky o zamestnanie sa zmenou svojej kvalifikácie pripravujú na také povolanie, o ktoré je na trhu práce záujem. Rekvalifikácia môže byť aj prevenciou pred stratou zamestnania a prípravou na takúto životnú situáciu. Veľký význam má pre uplatnenie:

- žien po skončení materskej dovolenky
- zdravotne znevýhodnených osôb
- absolventov a absolventky škôl bez praxe a podobne

Zároveň vám rekvalifikácia umožňuje uskutočňovať svoje vlastné záujmy, sebarealizáciu a má priaznivý dopad na psychický stav uchádzača/ uchádzačky o zamestnanie a jeho/ jej pripravenosť k výkonu práce. **Rekvalifikačné kurzy zabezpečujú špecializované podniky a úrady práce.**

Ak sa vám stále nedarí zamestnať sa, môžete využiť ďalšiu z možností ako finančne zabezpečiť seba a svoju rodinu. Ide o **podnikateľskú činnosť** – na základe živnostenského oprávnenia. Živnosti sú prevažne malé a stredné podniky, ktoré pôsobia vo sfére obchodu, služieb a remesiel. Zvyčajne ich riadi sám vlastník, vlastníčka – živnostník, živnostníčka, ktorí majú neobmedzené ručenie. Za záväzky a straty svojho podniku teda ručia celým svojím majetkom.

5 užitočných tipov pri hľadaní práce

Tu je niekoľko zaujímavých tipov z portálu profesia.sk, ktoré sa vám môžu pri hľadaní práce zísť:

Kde a ako hľadať pracovné ponuky?

Pravdepodobne najrýchlejšie si prácu nájdete prostredníctvom internetu. Prácu na internete inzeruje mnoho firiem, no s rôznou kvalitou. Pokiaľ si chcete nájsť solídnu prácu, hľadajte na kvalitných webových stránkach. Korektné servery majú dobrú povest a sú často navštevované. Najväčší záujem je v súčasnosti najmä o odborníkov a odborničky z oblasti informačných technológií. Pokiaľ ovládáte cudzie jazyky, dokonca aj tie menej obvyklé, určite nájdete uplatnenie.

Neskresľujte fakty, ale zaujmite.

Pokiaľ uvažujete o tom, že niektoré informácie o sebe vykreslíte nie celkom pravdivo, nemusí sa vám to vyplatiť. Pri hľadaní práce v Česku myslíte aj na to, že znalosť cudzích jazykov sa tu vyžaduje už aj na jednoduchých pracovných pozíciách, ako sú predavači a predavačky, čašníci a čašníčky a podobne. Neposielajte životopis

prostredníctvom elektronickej pošty desiatkam firmam naraz. Váš budúci zamestnávateľ to neocení.

Nestráčajte čas zbytočnými informáciami.

Pokiaľ chcete pracovať v zahraničí, začnite s hľadáním práce tak, akoby ste ju hľadali doma. Vytvorte si najvýznamnejšie pracovné servery, nesurfujte bezhlavo, ale vyberte si dva až tri z nich, aby ste sa nestratili v záplave informácií. Premyslite si, čo by ste chceli robiť a na akú profesiu máte kvalifikáciu. Vo všeobecnosti platí – čím väčšie mesto, tým viac pracovných príležitostí pre vás, ale i väčšia konkurencia.

Ste nezamestnaný/ nezamestnaná, či chcete zmenu?

Ak ste nezamestnaní/ nezamestnané a nenájdete si hneď prácu vo svojom odbore, nezúfajte, pokúste sa vykryť čas svojich príjmov aspoň nájdením si nejakej brigády. Tiež máte možnosť osloviť priamo úrad práce vo vašom mieste trvalého bydliska a opýtať sa, aké pracovné ponuky eviduje trebárs v zahraničí. Rovnako si však môžete vyhľadať aj pracovné ponuky v databáze napríklad českých úradov práce, a to v takej lokalite, v ktorej máte sami a samé záujem v budúcnosti pracovať. Ďalšou možnosťou pre vás zostáva hľadať si prácu cez sprostredkovateľskú agentúru.

Na čo by ste ešte nemali zabudnúť?

Existujú firmy, ktoré vám ponúknu príspevok na bývanie, na dopravu, prípadne i týždeň dovolenky navyše. Ak si nájdete miesto manažéra alebo manažérky, nie je výnimkou, že vám poskytnú aj firemný automobil, notebook a podobne. Ak máte šťastie, firma vám môže pomôcť nájsť aj vhodné ubytovanie, pokiaľ má o vás naozaj záujem. V každom prípade, radšej sa spoľahnite sami na seba. Na internete existuje množstvo ponúk ubytovania, či už ide o ubytovne alebo podnájmy.

8.2. Pracovnoprávne otázky

Aký druh práce si uchádzač alebo uchádzačka o zamestnanie zvolia v trhovej ekonomike, závisí predovšetkým od:

1. jeho/ jej osobných záujmov
2. vedomostí
3. zručností

Základné princípy fungovania vzťahov medzi zamestnancami a zamestnávateľmi určuje **Zákonník práce**. Tento zákon upravuje individuálne pracovnoprávne vzťahy v súvislosti so zamestnávaním fyzických osôb,

právnickými alebo fyzickými osobami a kolektívne pracovnoprávne vzťahy.

Pracovnoprávne vzťahy upravuje aj **Zákon o službách zamestnanosti**. Služba zamestnanosti je nástrojom podpory a pomoci účastníkom a účastníčkam trhu práce pri hľadaní zamestnania. Služby zamestnanosti poskytujú ústredie práce, úrady práce, právnická, fyzická osoba, agentúry dočasného zamestnávania a agentúry podporovaného zamestnávania.

Výber zamestnancov a zamestnankýň

Podniky sa snažia získať záujem čo najväčšieho počtu vhodných uchádzačov a uchádzačiek o zamestnanie s čo najmenšími nákladmi. Využívajú na to rôzne metódy:

- inzerciu v médiách, oznamy na internete, plagáty, letáky, vývesky
- spoluprácu s personálnymi agentúrami, školami, vlastnými zamestnancami a zamestnankýňami, s úradom práce

Spomedzi prihlásených uchádzačov a uchádzačiek vyberajú podľa nich tých najlepších. Najprv posudzujú informácie z ich žiadostí o prijatie a priložených životopisov (prípadne dotazníkov). Preto vždy venujte veľkú pozornosť príprave týchto dokumentov. Do užšieho výberu uchádzačov a uchádzačiek, ktorí sú pozvaní na osobný pracovný pohovor, sa dostane iba niekoľko z nich. Opäť pripomíname – inšpirujte sa na webových stránkach personálnych agentúr, napríklad na profesia.sk alebo kariera.sk.

Vznik pracovného pomeru

Medzi podnikmi a ľuďmi, ktorí v nich pracujú, vzniká viacero pracovnoprávných vzťahov. Spôsobilosť fyzickej osoby nadobúdať práva a brať na seba povinnosti ako zamestnanec alebo zamestnankyňa, vzniká dňom, keď dovŕši **16 rokov** (ak už má skončenú povinnú školskú dochádzku). Až **do dovŕšenia 18 rokov** však **nemôže nieť hmotnú zodpovednosť**. Práca fyzickej osoby vo veku do 16 rokov alebo aj staršej, ak ešte neskončila povinnú školskú dochádzku, je zakázaná (s výnimkou niektorých ľahkých prác pri splnení zákonom stanovených podmienok).

Pracovnoprávnymi otázkami v podniku, firme či v organizácii sa zaoberá personálne oddelenie. To sa snaží získať a vybrať čo najvhodnejších zamestnancov a zamestnankyne na jednotlivé pracovné miesta. Výsledkom takéhoto výberového procesu je **rozhodnutie o prijatí** konkrétneho uchádzača/ uchádzačky za zamestnanca/ zamestnankyňu.

Pracovnoprávne vzťahy medzi zamestnávateľmi a zamestnancami **vznikajú** najskôr od uzatvorenia:

1. **pracovnej zmluvy**
2. **dohody o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru**

V pracovnej zmluve je **zamestnávateľ povinný** so zamestnancom/ zamestnankyňou dohodnúť minimálne **podstatné náležitosti**, medzi ktoré patria:

1. **druh práce**, na ktorý sa človek prijíma do zamestnania
2. **miesto výkonu práce**
3. **deň nástupu do práce** – od tohto dňa človeku vzniká pracovný pomer a s ním súvisiace práva a povinnosti (zamestnanca aj zamestnávateľa)
4. **mzdové podmienky**, ak nie sú dohodnuté v kolektívnej zmluve

Tieto náležitosti vyžaduje **Zákonník práce** a sú povinnou súčasťou pracovnej zmluvy. Pracovná zmluva by však mala obsahovať aj **náplň práce** a rozhodnutie o plate. So zamestnávateľom je potrebné sa dohodnúť aj na druhu pracovného pomeru, teda či sa uzatvára na dobu určitú alebo neurčitú, či ide o prácu na dohodu a podobne. Zamestnávateľ môže zamestnanca zamestnať najskôr na **skúšobnú dobu**, pričom táto doba nemôže byť dlhšia ako **3 mesiace**. Počas nej môžu zamestnávateľ, ale aj zamestnanec, kedykoľvek rozviazať pracovný pomer bez udania dôvodu.

Okrem pracovnej zmluvy môže zamestnávateľ, **výnimočne**, uzatvárať s fyzickými osobami aj **dohody o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru**. Ide napríklad o:

- **dohodu o vykonaní práce** – ak ide o prácu, ktorá je vymedzená výsledkom
- **dohodu o pracovnej činnosti** – ak ide o príležitostnú činnosť vymedzenú druhom práce
- **dohodu o brigádnickej práci študentov** – je podobná dohode o pracovnej činnosti, ale dá sa uzavrieť iba s osobou, ktorá má štatút študenta

Skončenie pracovného pomeru

Pri dohode o pracovnej činnosti i dohode o brigádnickej práci študentov možno pracovnoprávne vzťahy skončiť vzájomnou dohodou alebo jednostranne výpoveďou bez uvedenia dôvodu, a to s 15-dňovou výpovednou lehotou. Od dohody o vykonaní práce môže zamestnávateľ odstúpiť, ak zamestnanec nevykoná pracovnú úlohu v dohodnutom čase a zamestnanec vtedy, ak mu v práci nevytvorili dohodnuté pracovné podmienky.

Pracovný pomer možno podľa Zákonníka práce **skončiť**:

1. **dohodou** – pracovný pomer sa skončí dohodnutým dňom
2. **výpoveďou** – pracovný pomer sa skončí uply-

nutím výpovednej lehoty, ktorá je najmenej dva mesiace a začína plynúť od prvého dňa kalendárneho mesiaca nasledujúceho po doručení výpovede (výpoveď neplatí, ak nie je doručená písomne)

3. **okamžitým skončením** – zamestnávateľ má túto možnosť, ak bol zamestnanec právoplatne odsúdený pre úmyselný trestný čin alebo ak závažne porušil pracovnú disciplínu; zamestnanec zasa vtedy, ak mu nebola vyplatená mzda, náhrada mzdy, cestovné náhrady a podobne do 15 dní po uplynutí ich splatnosti, ak je bezprostredne ohrozený jeho život alebo zdravie
4. **skončením v skúšobnej dobe** – túto možnosť majú zamestnávateľ i zamestnanec a to aj bez uvedenia dôvodu
5. **uplynutím dohodnutej doby** – ak ide o pracovný pomer na dobu určitú

8.3. Naše aktivity, tipy a zdroje

Aktivity:

1.Podnikateľský plán – ukážka aktivity

cieľ aktivity: vytvorenie jednoduchého podnikateľského plánu

cieľová skupina/vek: deti okolo 10 až 15 rokov

čas: viacdenné stretnutia

pomôcky: zemiaky, internet, flipchart, fixky, kuchynské pomôcky, olej

postup: Na jeseň sa zbierali v jednom z centier pre deti a rodiny zemiaky z poľa. Do zberu zemiakov sa zapojili všetci z detského domova. Po vytriedení zemiakov bola trom detským „podnikateľom“ zadaná jednoduchá úloha: „Vytvorte jednoduchý podnikateľský plán. Ako by ste predali 50 kg zemiakov s najväčším ziskom?“

→ **podnikateľ č. 1 – Dominik** prostredníctvom internetu zistil, že 50 kg vrece zemiakov stojí približne 20 eur. Predať ho celé by bolo najjednoduchšie, ale on sa rozhodol, že z 50 kg vrece urobí 20 vriec po 2,5 kg a následne ich predá. 2,5 kg vrece stojí cca 2 eurá. Zarobil by tak 40 eur.

→ **podnikateľ č.2 – Jakub** by všetky zemiaky očistil a urobil by z nich hranolky a tie by následne predal. Z 50 kg zemiakov by ostalo cca 40 kg hranoliek. Potreboval by ešte aspoň 6 litrov oleja (cca 6 eur) a elektrickú energiu (cca 5 eur). Jednu porciu hranoliek, asi 300g, by predal za 1 euro. Urobil by tak približne 120 porcií a zarobil by 120 eur. Po odpočítaní nákladov na energiu a olej (120 – 11) by bol jeho čistý zárobok 109 eur.

→ **podnikateľ č.3 – Adam** by celé 50-kilové vrece zemiakov predal hneď. Zarobil by asi 20 eur.

Podnikateľské plány všetkých chlapcov sa riadne vyhodnotili, a najlepší Jakubov plán nakoniec v centre deti aj zrealizovali. Ale malo to jeden háčik. Ak by sa Jakubov podnikateľský plán realizoval priamo v byte detského domova, stálo by ich to viac eur. Príprava a následne pečenie na panvici by trvalo veľmi dlho. Preto v centre nakoniec skonštatovali, že potrebujú fritovací hrniec – aby boli efektívnejší. Rozhodli sa ho preto kúpiť.

Trom mladým „podnikateľom“ teda zadali druhú úlohu, na ktorej už mali spolupracovať – výber fritovacieho hrnca na základe určitých parametrov (cena, výkon). Zapojili ich aj do objednávky a vyplňania fakturačných údajov, aby sa naučili niečo nové.

Na záver ešte aj vypočítali, aký je Jakubov reálny zisk (po odpočítaní nákladov na olej, energiu a fritovací hrniec).

Moje odporúčanie: Účastníkov a účastníčky treba upozorniť, že takýto predaj sa dá robiť len v rámci centra, jedlo nesmú predávať na verejnosti. Na to je potrebné povolenie od hygieny a registrácia živnosti. Dôležité je, aby mladí dospelí nezískali mylnú predstavu, že podnikáť je jednoduché. (Mária Murray Svidroňová)

2. Ako si zarobiť peniaze

cieľ aktivity: uvedomenie si, ako sa získavajú peniaze a akú majú hodnotu

cieľová skupina/vek: deti vo veku 10 až 15 rokov
čas: 90 minút

potreby: magnetická tabuľa, popisovače, čistič tabule, kartičky na bodovanie, lístky s predmetmi a činnosťami

postup: Deti po jednom prichádzajú k magnetickej tabuli. Vytiahnu si lístok, na ktorom je napísaný predmet alebo činnosť spojená s finančnou gramotnosťou. To, čo je napísané na lístku, nakreslia na tabuľu, alebo pantomímou znázornia. Ktoré z detí v skupine prvé uhádne o čo ide, získava bod. Tak sa vystriedajú všetky deti. Získané body sú vlastne ich zárobkom, pri „bankomate“ si ich potom zamenia za skutočné peniaze. Na záver deti samé zhodnotia priebeh tejto aktivity, kladú otázky o tom, čomu nerozumeli.

3. Vytvoríte si s deťmi kreatívny životopis online

<https://www.profesia.sk/napisat-zivotopis>

Naše tipy:

1. Pracujte, je to obvykle hlavný zdroj príjmu. Vážte si svoju prácu, veľa ľudí ju nemá. No ne nechajte sa zneužívať svojím zamestnávateľom.
2. Nech robíte čokoľvek, usilujte sa byť čo najlepší. To zvýši vaše príjmy, budete bližšie

k dosiahnutiu svojich cieľov – a na tie potrebujete peniaze.

3. Ak ste spokojný alebo spokojná tam, kde práve ste, stále pracujte na sebe, na zvyšovaní svojej hodnoty na trhu práce, ale aj na osobnostnom rozvoji.
4. Poznajete svoje zamestnanecké práva a povinnosti.
5. Venujte dostatočnú pozornosť príprave dokumentov pre vstup do pracovného pomeru (motivačný list, životopis). Prvý dojem môžete urobiť iba raz.
6. Pracovný pohovor nezačínajte otázkou o výške mzdy. Neodchádzajte však z pohovoru bez odpovede na túto otázku.
7. Nemôžete sa uplatniť na trhu práce? Hľadajte možnosti rekvalifikácie. Akademické vzdelanie nie je zárukou zamestnania na celý život.
8. Ak sa chystáte pracovať v zahraničí, overte si miesto a podmienky práce. Zistite si referencie od známych, ktorí danú prácu vykonávali.

Použité (dôležité) zdroje:

www.zakonypreludi.sk – právne predpisy Zbierky zákonov v aktuálnom úplnom znení
www.szk.sk – Slovenská živnostenská komora
www.zbierka.sk – informácie zo Zbierky zákonov a vestníkov ministerstiev SR
www.profesia.sk – sprievodca svetom práce, kariéry a príležitostí
www.kariera.sk – pracovný portál s ponukou práce na Slovensku aj v zahraničí
www.podnikam.sk
www.podnikajte.sk – portál o podnikaní živnostníkov, o zakladaní a riadení obchodných spoločností, daniach, odvodoch a zmluvách v podnikaní
SVIDROŇOVÁ, M. 2015. Kariéra. Žilina: Gymnázium sv. Františka z Assisi. 71 s. Bez ISBN

9. Sme zodpovední spotrebiteľia a spotrebiteľky

Ochrana spotrebiteľov a spotrebiteľiek, ich záujmov a bezpečnosti, je hlavnou súčasťou celkového cieľa Európskej únie – zlepšiť kvalitu života všetkých Európanov a Európaniek. Jedna zo základných hodnôt, ktoré EÚ podporuje v úzkej spolupráci s Európskym parlamentom je podpora práv spotrebiteľov v každom členskom štáte. Okrem toho sa v tejto poslednej kapitole zoznámime s viacerými pojmami, ktoré súvisia s našou i vašou spotrebou.

9.1. Práva a povinnosti spotrebiteľov

Každý spotrebiteľ a spotrebiteľka by mali poznať svoje práva. Tu sú tie najdôležitejšie:

1. Právo na uspokojenie základných potrieb

Spotrebiteľ/ spotrebiteľka musí mať prístup k základnému tovaru a službám, adekvátnym potravinám, ošateniu, vzdelaniu, zdravotnej starostlivosti a hygiene.

2. Právo na bezpečnosť

Trh musí ľuďom ponúkať len výrobky a služby, ktoré neohrozujú ich zdravie a bezpečnosť. To znamená, že existujú bezpečnostné normy, ktoré musia platiť v každej krajine EÚ – pre každý výrobok alebo službu. Spotrebiteľia musia byť chránení pred akýmkoľvek poškodením, ktoré by im mohol výrobok alebo služba spôsobiť. Obchodníci musia informovať spotrebiteľov o možných nebezpečenstvách spôsobených výrobkom (informácie na potravinách, napríklad aké zložky obsahuje tovar). Spotrebiteľia tiež musia byť chránení pred akýmkoľvek fyzickým poranením, ktoré im môže výrobok alebo služba spôsobiť (napríklad normy pre detské hračky – hračky určené do 3 rokov, po troch rokoch a podobne).

3. Právo byť informovaný

Spotrebiteľia musia byť chránení pred ekonomickými podvodmi. Musia si však sami dávať pozor na reklamy, v ktorých sa manipuluje s cenou (napríklad si overovať pravdivosť reklám ako „kúpte si 3 kusy, zaplatíte len za 2 kusy, jeden kus máte zdarma“). Aby mohli spot-

rebiteľia robiť správne rozhodnutia, musia byť dobre informovaní o špecifikácii, cene a kvalite služieb.

4. Právo na voľbu

Spotrebiteľia majú právo na voľbu výrobku alebo služby, ktoré si chcú sami kúpiť. Na trhu musí existovať otvorená konkurencia, aby si mohli vybrať z väčšieho množstva dodávateľov (poskytovateľov) služieb. Dodávateľia nesmú trh monopolizovať.

5. Právo obhajovať svoje záujmy

Spotrebiteľ alebo spotrebiteľka by mali byť vždy riadne reprezentovaní pri svojich spotrebiteľských rozhodnutiach a prípadných sporoch. Mali by mať svojich zástupcov alebo zástupkyne, ktorí im pomôžu aplikovať v praxi ich právo vyjadriť svoj názor v správnom a súdnom rozhodovacom procese priamo alebo nepriamo na miestnej, národnej úrovni či na úrovni EÚ.

6. Právo na nápravu

Spotrebiteľia musia mať v prípade priamych sťažností, napríklad ak bol tovar poškodený, možnosť kontaktovať autorizované orgány, teda dodávateľov či výrobcov. Musia dostať i adekvátne poradenstvo (napríklad od Združenia na ochranu spotrebiteľov, Slovenskej obchodnej inšpekcie, Štátnej veterinárnej a potravinovej správy). Musia mať prístup k jednoduchým finančne nenáročným procesom, ktoré im majú pomôcť napraviť škodu.

7. Právo na zdravé životné prostredie

Aby sa takéto životné prostredie zabezpečilo, musia výrobcovia špecifikovať a modifikovať svoje výrobné metódy a použité materiály. Spotrebiteľia majú právo vybrať si taký výrobok, ktorý rešpektuje zákony na ochranu životného prostredia (napríklad ekologické alebo úsporné chladničky, autá, pri ktorých sú stanovené parametre na exhaláty, triedenie odpadu z domácnosti a podobne).

Každý spotrebiteľia však majú aj svoje povinnosti. Tu sú v jednoduchých odrážkach tie najdôležitejšie:

1. skontrolovať si tovar alebo službu pred prevzatím a zaplatením, prípadne pred uzatvorením zmluvy, ktorej výsledkom je platobná povinnosť (lízing, úver)
2. používať kúpený výrobok alebo službu v súlade s účelom jej používania, prípadne v súlade s návodom na použitie
3. v prípade zistenia chyby na výrobku alebo službe včas a bezodkladne uplatniť reklamáciu
4. uhrádzať svoje záväzky riadne a načas
5. uschovávať si doklady minimálne po dobu trvania záruky (24 mesiacov), prípadne počas premlčacej lehoty (3 roky)

9.2. Inštitúcie na ochranu spotrebiteľa

Spotrebiteľské organizácie na Slovensku:

- sú oprávnené zúčastňovať sa na príprave a tvorbe politiky v oblasti ochrany spotrebiteľov a dohliadajú na jej realizáciu
- majú právo predkladať odporúčania orgánom štátnej správy a orgánom trhového dozoru v záležitostiach týkajúcich sa ochrany spotrebiteľov
- sú súčasťou siete európskych spotrebiteľských organizácií, zameraných na informovanie a vzdelávanie spotrebiteľov, spolupracujú s médiami a využívajú ďalšie formy zviditeľňovania aktuálnych spotrebiteľských problémov
- ochraňujú práva spotrebiteľov tam, kde možnosti jednotlivcov nestačia – pomáhajú pri riešení sporov medzi predajcami/poskytovateľmi služieb a spotrebiteľmi cestou mediácie alebo podávaním žalôb na súdy
- majú sieť poradní vo všetkých regiónoch Slovensku

Ochrana obyvateľov a obyvateľiek Slovenska v spotrebiteľskej oblasti sa od 60. až do 90. rokov minulého storočia v prevažnej miere riadila len Občianskym zákonníkom a jeho novelami. Po vstupe Slovenska do Európskej únie sa táto legislatíva rozšírila a pridal sa k nej aj ucelený a špecializovaný Zákon o ochrane spotrebiteľa č. 250/2007 Z. z. a jeho novelizácia č. 397/2008, ktorými sa v tejto oblasti riadime dodnes.

V súčasnej dobe je riadiacim orgánom v oblasti ochrany spotrebiteľov a spotrebiteľiek na vnútornom trhu Ministerstvo hospodárstva SR. Koordinuje prácu ostatných ministerstiev, orgánov dozoru, obcí a združení na ochranu spotrebiteľov, ktoré sa spoločne zúčastňujú na zlepšovaní spotrebiteľskej politiky.

Kontrolných a ochranných mechanizmov je v štáte viac. Ďalšie inštitúcie na ochranu spotrebiteľov sú aj tieto:

- **Slovenská obchodná inšpekcia (SOI)** – kontrola výrobkov nepotravinárskeho charakteru (okrem kozmetických a tabakových výrobkov, výrobkov prichádzajúcich do styku s požívateľmi a zdravotníckych pomôcok) a poskytovanie služieb spotrebiteľom na vnútornom trhu
- **Štátna veterinárna a potravinová správa (ŠVPS)** – kontrola živočíšnych produktov, potravín a tabaku, aj veterinárna starostlivosť
- **Úrad verejného zdravotníctva (ÚVZ)** – ochrana zdravia, hygiena životného prostredia a výživy, kontrola kozmetických výrobkov
- **Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou** – dohľad nad verejným zdravotným poistením, správne poskytovanie zdravotnej starostlivosti
- **Národná banka Slovenska (NBS)** – dohľad nad bankovníctvom, obchodovaním s cennými papiermi, kapitálovým trhom, poisťovníctvom a dôchodkovým sporením
- **Slovenský metrologický inšpektorát (SMI)** – kontrola správnosti merania objemu alebo hmotnosti výrobku alebo služby (napríklad dodávka elektriny, plynu, tepla a iných médií)
- **Slovenská legálna metrologia (SLM)** – kalibrácia, metrologické kontroly a úradné meranie (napríklad váhy s neautomatickou činnosťou, meradlá na koberce, etalóny)
- **mestá a obce** – dozor na trhových miestach, stavebný dozor
- **polícia, prokuratúra, súdy**

9.3. Záručná doba – čo to je?

Je to zákonom vymedzená lehota, počas ktorej je predávajúci zodpovedný za vady, ktoré sa vyskytnú na predanom výrobku alebo na poskytnutej službe.

- záručnú dobu upravujú paragrafy 620 a 621 Občianskeho zákonníka
- záruka na spotrebný tovar je najmenej 24 mesiacov, ak predajca nestanoví dlhšiu lehotu
- záručná doba potravín, na ktorých nie je uvedený dátum spotreby, je najmenej 8 dní
- ak je na predávanej veci, jej obale alebo návode k nej vyznačená lehota na použitie veci, záručná doba neskončí pred uplynutím tejto lehoty

9.4. Reklamácia

Každý spotrebiteľ a spotrebiteľka má právo vrátiť výrobok, alebo odstrániť chyby, ktoré vznikli na výrobku napríklad výrobnými chybami (nie opotrebovaním).

Predávajúci človek je povinný reklamáciu prijať, zaevidovať, vydať doklad o jej prijatí i doklad o spôsobe vybavenia, pričom aj zamietnutá reklamácia sa považuje za vybavenú. Vybavenie reklamácie nesmie trvať dlhšie ako 30 dní.

Počas prvých 12 mesiacov od kúpy môže predávajúci vybaviť reklamáciu zamietnutím len na základe odborného posúdenia. Bez ohľadu na výsledok odborného posúdenia nemožno od spotrebiteľov vyžadovať úhradu nákladov na odborné posúdenie, ani iné náklady súvisiace s odborným posúdením (Tak hovorí zákon č. 397/2008, § 18, ods. 6).

- Ak si spotrebiteľ alebo spotrebiteľka uplatnili reklamáciu výrobku až po 12 mesiacoch od kúpy a predávajúci ju zamietol, osoba, ktorá reklamáciu vybavila, je povinná v doklade o vybavení reklamácie uviesť, komu môže potom spotrebiteľ/ spotrebiteľka zaslať výrobok na odborné posúdenie. Ak je výrobok zaslaný na odborné posúdenie určenej osobe, náklady odborného posúdenia, ako aj všetky ostatné s tým súvisiace vynaložené náklady znáša predávajúci bez ohľadu na výsledok odborného posúdenia. Ak spotrebiteľ odborným posúdením preukáže zodpovednosť predávajúceho za chybu, môže reklamáciu uplatniť znova – **počas vykonávania odborného posúdenia záručná doba neplynie**. Predávajúci je potom povinný uhradiť spotrebiteľovi alebo spotrebiteľke do 14 dní odo dňa nového uplatnenia reklamácie všetky náklady vynaložené na odborné posúdenie, ako aj všetky s tým súvisiace účelne vynaložené náklady. **Znova uplatnenú reklamáciu už nemožno zamietnuť (zákon č. 397/2008, § 18, ods. 7)**

Ako veci reklamovať?

V prípade, že sa na výrobku vyskytne chyba, ktorú ste vy sami nezavinili, odporúčame vám ho reklamovať.

Zapamätajte si:

- Vaším partnerom pre vybavovanie reklamácie je vždy predajca, u ktorého ste tovar alebo službu kúpili. Ten musí rozhodnúť o vybavení reklamácie.
- Keď je na vykonanie opravy určená iná osoba, reklamáciu môžete uplatniť v ktorejkoľvek pre-

vádzke, v ktorej je prijatie reklamácie možné s ohľadom na sortiment predávaného tovaru alebo poskytovaných služieb, prípadne aj na mieste, odkiaľ je podnik riadený.

- Ak výrobok pre chybu reklamujete do šiestich mesiacov od jeho zakúpenia, zákon to vníma tak, že chyba existovala už v čase predaja a je na predajcovi, aby dokázal, že chyba nie je na jeho strane – mal by to doložiť nezávislým znaleckým posudkom.
- Predávajúci alebo ním poverený pracovník či pracovníčka je potom povinný o reklamáci rozhodnúť ihneď, v zložitých prípadoch do troch pracovných dní odo dňa uplatnenia reklamácie. V odôvodnených prípadoch, najmä ak sa vyžaduje zložitý technický zhodnotenie stavu výrobku alebo služby, najneskôr do 30 dní odo dňa uplatnenia reklamácie. Ako sme už spomínali vyššie, do tejto lehoty sa nezapočítava čas potrebný na odborné posúdenie chyby. Ak ide o chybu, ktorú nemožno odstrániť a ktorá bráni tomu, aby sa vec mohla riadne užívať, má kupujúci právo na jej výmenu alebo má právo od zmluvy odstúpiť.
- Ak predajca reklamáciu vybaví výmenou veci alebo jej časti, začne jej plynúť nová záručná doba. Môže sa dokonca stať, že na niektorú časť bude dlhšia záručná doba, ako na ostatné časti.
- Ak predávajúci odmietne prijať reklamáciu, je potrebné tovar reklamovať písomne, uviesť opodstatnené fakty – dátum nákupu, fotokópiu bloku, výskyt chyby či návrh riešenia. Ak s reklamáciou pošlete rovno aj reklamovaný tovar, je potrebné ho poistiť.

TIPY: Ako pri reklamacii uspieť?

- Pri reklamacii je veľmi dôležité mať schovaný nákupný pokladničný doklad.
- Predajca/ predajkyňa nemá právo vám nákupný pokladničný doklad zobrať, originál si preto vždy ponechajte u seba.
- Výrobok môžete reklamovať aj bez originálneho obalu.
- Reklamovať tovar môžete počas celej prevádzkovej doby – v predajni musí byť vždy prítomná osoba zastupujúca predajcu, tá je oprávnená prijímať aj reklamácie.
- Pred samotnou reklamáciou si vždy starostlivo najskôr prečítajte reklamačný protokol. Jednoznačne formulujte popis chyby a vašu požiadavku na spôsob riešenia reklamácie.

Prioritne nesúhlasíte s vybavením reklamácie až na 30. deň.

- Za vybavenie reklamácie sa považuje odovzdanie výrobku po oprave, výmene alebo zamietnutí reklamácie, poprípade vrátenie peňazí pri odstúpení od zmluvy.

Čo robiť, ak predajca reklamáciu zamietne?

- Ak ste presvedčený/ presvedčená, že vaša reklamácia je oprávnená, pokúste sa s predajcom dohodnúť. Ak to nebude možné, upozornite ho, že ste pripravený/ pripravená brániť sa.
- V prípade, že vám reklamácia nebude opätovne uznaná, môžete si nechať zhotoviť znalecký posudok.
- Ak bude takýto posudok vypovedať vo váš prospech, uplatnite si reklamáciu opäť u predajcu.
- Ak vám ten bude robiť problémy, môžete požiadať o pomoc jednu z organizácií na ochranu spotrebiteľov evidovaných na Ministerstve hospodárstva SR. Viac informácií nájdete na www.economy.gov.sk). Tá sa môže pokúsiť spor urovať mimosúdnou mediálnou cestou, prostredníctvom vyškoleného mediátora.
- Aj sami sa môžete brániť súdnou cestou – so znaleckým posudkom máte veľkú šancu na úspech. Naopak, predajca riskuje, že namiesto ceny za výrobok, respektíve za jeho opravu, bude musieť platiť niekoľkonásobne viac.
- Od roku 2016 môžete spory s predávajúcim riešiť menej formálne, efektívne a bezodplatne, len s minimálnymi nákladmi aj s Úradom pre reguláciu sieťových odvetví, Úradom pre reguláciu elektronických komunikácií a poštových služieb a so Slovenskou obchodnou inšpekciou. Hodnota sporu, teda veci, ktorú vám predávajúci napríklad nechce reklamovať, musí byť v takomto prípade aspoň 20 eur.

9.5. Doba úschovy dokladov o úhrade platieb

Kúpa tovaru v obchode, zaplatenie spotreby elektrickej energie či plynu – takmer všade sa stretávame s otázkou, ako dlho je potrebné uschovávať si doklady o zaplatení. **Vo všeobecnosti odporúčame uschovávať ich najmenej tri roky, minimálne však aspoň po dobu trvania záruky.**

Žiaden právny predpis vám však presne nestanovuje, ako dlho by ste si mali uschovávať doklad o zaplatení. Z toho vyplýva, že je na každom z nás, či si doklad o zaplatení odloží alebo ho zahodí. Druhú možnosť

však neodporúčame. Najmä v prípade platieb za dodávku služieb (napríklad za elektrickú energiu, plyn, káblovú televíziu a podobne) či úhrady nájomného. Je v záujme každého jedného z nás odložiť si doklady preukazujúce dané úhrady bokom. Môže sa totiž stať, že inštitúcia, ktorej bežne platíte, vašu platbu stratí, prípadne ju v dôsledku rôznych chýb nedokáže identifikovať. V prípade, ak by vás vyzvala na úhradu nedoplatku, bude na vás, aby ste preukázali, že platbu ste už uhradili. Uschovanie dokladu o zaplatení je rovnako dôležité z dôvodu preukázania sa – kedy ste ju zaplatili a či ste neboli ako platiteľ/ platiteľka prípadne v omeškaní.

Teoreticky, v prípade, že by od vás opakovane vymáhali už zaplatenú sumu, by ste si mali uschovávať doklady aj **počas plynutia premlčacej lehoty**, a krátko po nej. Po uplynutí premlčacej doby by ste totiž v prípade súdneho konania mohli vzniesť námietku premlčania, žalobca by tak proti vám nebol úspešný. Dĺžka premlčacej doby trvá vo všeobecnosti tri roky. Je tomu tak napríklad v prípade úhrad nájomného, úhrad za služby spojené s užívaním bytu, ako i pri ďalších bežných platbách, akými sú napríklad poplatky za energiu, káblovú televíziu, stravovanie a podobne.

9.6. Zásady označovania výrobkov

Na rozdiel od ostatných tovarov, etikety **na potravinách** musia obsahovať zoznam a kvalitu zloženia potravín prostredníctvom položiek v presnom poradí (od najviac zastúpeného po najmenej). Hovorí sa tmu takzvaná čistá váha alebo množstvo. Na potravinách musí byť uvedené aj dátum spotreby alebo trvanlivost', špeciálne podmienky skladovania a použitia, miesto pôvodu a v prípade potreby aj zmienka o množstve alkoholu.

Všetky **textilné výrobky** musia byť označené visačkou – etiketou, ktorá obsahuje symboly na odporúčaný spôsob údržby: pranie, žehlenie, bielenie, chemické čistenie a sušenie v bubnovej sušičke. Na výrobku nemôžu byť naraz preškrtnuté pranie aj chemické čistenie. Symboly môžu byť tkané, vytlačené alebo inak zhotovené a počas životnosti výrobku musia zostať dobre čitateľné. Zároveň, visačka obsahuje materiálové zloženie vrchného materiálu (shell), prípadne vnútorného materiálu, teda podšívky (lining) a tiež by mala byť identifikovaná veľkosť.

Symboly na údržbu textilných výrobkov:

Pranie Žehlenie Bielenie Chemické čistenie Sušenie v sušičke

Hlavné časti **obuvi** a ich materiálové zloženie sa označujú piktogramom alebo písomne. Označenie materiálového zloženia hlavných častí obuvi (vrch, podšívka a stielka, podošva) musí poskytnúť informáciu o použitých materiáloch:

Symbole na označenie obuvi:

Koža

Koža so syntetickým nástrekom

Syntetický materiál

Textil

Pri tzv. „bielej“ a „čiernej“ technike musia byť spotrebiteľia oboznámení s technickými parametrami, energeticou náročnosťou výrobku (trieda A+ až G), spotrebou vody, kapacitou, objemom či použitými technológiami (LCD, CD, Wi-Fi, USB a iné).

9.7. Ochrana spotrebiteľa v EÚ – 10 zásad

Základné princípy, ktoré majú dodržiavať všetky krajiny EÚ, sú tieto:

→ 1. Kupuj, čo chceš, kde chceš

Nakupujete v inej krajine EÚ?

Po návrate domov sa nemusíte trápiť s platbou cla, alebo s ďalšou platbou DPH. Inštitúcie vo vašej krajine už vám nemôžu brániť doviezť výrobok, ktorý si zákonne kúpite v inej krajine EÚ. Toto sa uplatňuje, či už idete fyzicky na nákup do cudzej krajiny, alebo si tovar objednáte cez internet, poštou, alebo telefonicky. Výnimky existujú napríklad na strelné zbrane alebo tovary ohrozujúce mravnosť.

→ 2. Ak to nefunguje, pošli to späť!

Kúpili ste si nový televízor a ten sa hneď pokazil?

Ak výrobok nezodpovedá zmluve, ktorú ste uzavreli s predajcom v čase kúpy, môžete ho vrátiť späť a dostať ho opravený. Môžete požiadať o zníženie ceny, alebo o kompletne vrátenie vašich peňazí. Princíp, že výrobok musí „zodpovedať predajnej zmluve“, vás chráni aj ak ste nedostali to, čo bolo dohodnuté. Platí to aj v prípade, že kupujete starožitný nábytok a dostanete len reprodukciu, vráťte ho!

Môžete tak urobiť do dvoch rokov od prevzatia výrobku. Počas prvých šiestich mesiacov od dodania tovaru znáša dôkazné bremeno o tom, či predaný výrobok zodpovedá predajnej zmluve predajca, nie spotrebiteľ, teda nie vy.

→ 3. Normy bezpečnosti pre potraviny a iné spotrebiteľné tovary

Keď sa poobzeráte po vašom miestnom supermarkete, uvidíte tam výrobky z celej Európy. Sú bezpečné?

Všetky výrobky, ktoré sa predávajú v EÚ, musia byť bezpečné. Zákony upravujú, ako majú farmári produkovať potraviny (vrátane toho, aké chemikálie používať pri pestovaní rastlín a čím kŕmiť zvieratá), ako sa potraviny spracovávajú, koľko farbív a prísad sa môže pri tom použiť a ako sa predávajú. EÚ má tiež predpisy pre bezpečnosť potravín dovážaných z iných častí sveta. Nároky na bezpečnosť ďalších spotrebiteľných výrobkov je tiež prísna, ak sú na trhu nebezpečné výrobky a predstavujú závažné riziko. Výrobcom/predajcom musia zorganizovať stiahnutie výrobku a informovať o tom orgány v postihnutých krajinách EÚ.

→ 4. Chcete vedieť, čo jete?

Ako môžete zistiť, čo je vo vašom jedle? Stačí sa pozrieť na informácie na obale!

Všetky detaily o použitých zložkách v potravinárskom výrobku musia byť uvedené na štítku so všetkými údajmi o všetkých farbivách, konzervačných látkach, sladidlách a iných použitých chemických prísadách. Ak obsahujú prísadu, na ktorú môže byť spotrebiteľ alergický (napríklad na orešky) musí to byť vyznačené na štítku, aj keď je ich tam použité veľmi malé množstvo.

→ 5. Zmluvy by mali byť voči spotrebiteľom čestné

Podpísali ste už niekedy zmluvu bez toho, aby ste si prečítali všetko, čo je v nej vytlačené drobným písmom?

Legislatíva EÚ stanovuje, že takéto typy nečestných zmlúv sú zakázané. Bez ohľadu na to, akú zmluvu ste podpísali a bez ohľadu na to, v ktorej krajine EÚ ste ju podpísali, legislatíva vás chráni pred takýmito formami zneužitia.

→ 6. Spotrebiteľia môžu niekedy zmeniť svoj názor

Čo ak do vášho domu nečakane zavíta predajca a presvedča vás, aby ste podpísali zmluvu na „masážny prístroj na odstránenie bolesti chrbta a nôh“?

Legislatíva EÚ vás chráni pred takýmto druhom podomového predaja. **Platí zásada, že takúto zmluvu môžete zrušiť do sedem dní.** Ak si kúpite výrobok alebo službu prostredníctvom webovej stránky, e-mailovej objednávky, alebo od telemarketingovej spoločnosti, zmluvu môžete zrušiť bez uvedenia dôvodu do sedem pracovných dní. Pri niektorých finančných službách máte na zrušenie zmluvy dokonca až 14 pracovných dní.

→ 7. Uľahčíte porovnanie cien

Ako porovnať cenu dvoch rôznych značiek toho istého výrobku s rôznou gramážou v balení?

Legislatíva EÚ vyžaduje, aby predajcovia uvádzali „jednotkové ceny“ výrobkov – cena za kilogram alebo za liter. Pomôže vám to pri rozhodovaní, ktoré balenie je cenovo výhodnejšie. Legislatíva EÚ

taktiež vyžaduje, aby vám takéto spoľahlivé informácie a to štandardným spôsobom poskytl aj firma ponúkajúce finančné služby. Napríklad spoločnosti poskytujúce pôžičky a úvery musia okrem mesačných splátok oznámiť spotrebiteľom a spotrebiteľkám ročnú percentuálnu mieru nákladov.

→ 8. Spotrebiteľov by nemal nikto zavádzať

Dostali ste list od spoločnosti, ktorá realizuje zásielkový obchod, v ktorom vám gratuluje k výhre v lotérii, ktorú organizuje? V skutočnosti však nevyhrávate žiadnu cenu! Je tento druh marketingu zákonný?

Nie. Reklama, ktorá zavádza, alebo podvádza spotrebiteľov, je zakázaná. Legislatíva EÚ vyžaduje od predajcov telenákupu, zásielkového obchodu, alebo on-line predajcov, aby vám poskytl všetky podrobnosti o tom, kto sú, aký produkt predávajú, koľko stojí (vrátane DPH a nákladov na doručenie) a koľko času im potrvá, kým vám ho dodajú. Spoločnosti, poskytujúce pôžičky a úvery vám musia poskytnúť písomnú úverovú zmluvu so všetkými dôležitými informáciami (cena, úrok, dĺžka trvania a možnosť zrušenia zmluvy).

→ 9. Ochrana počas vašej dovolenky

Čo ak idete na dovolenku a vaša cestovná kancelária zbankrotuje? Čo ak vám dovolenkový prospekt prisľúbil luxusný hotel a namiesto vášho ubytovania prídete na stavenisko?

Cestovná kancelária je povinná vám poskytnúť kompenzáciu, ak dovolenka nezodpovedá kvalite uvedenej v katalógu, aj ak vám nie je do destinácie umožnený odlet. Ak cestovná kancelária zvýši cenu dovolenky, alebo zmení miesto pobytu bez vášho súhlasu, legislatíva EÚ vám umožňuje zrušiť vašu objednávku. Legislatíva tiež upravuje, že ste oprávnení mať kópiu prospektu timeshare (časovo vymedzené užívanie nehnuteľností – víl alebo apartmánov) a preklad navrhovanej zmluvy vo vašom vlastnom jazyku. Od podpisu zmluvy máte 10-dňovú lehotu na jej zrušenie bez uvedenia dôvodu. (Viac informácií o tejto veci nájdete napríklad na <https://www.asu.sk/>)

Cestujete na dovolenku aj so štvornohým miláčikom? Keď veterinár vydá majiteľovi zvieratá zvierací pas, môžete s ním cestovať do všetkých krajín EÚ. Pozor, zistite si, aké očkovania sú v tej ktorej krajine povinné pred vstupom!

→ 10. Účinná kompenzácia pri cezhraničných sporoch

Chcete reklamovať zničené topánky z Rakúska, pokazené ojazdené auto z Nemecka či elektroniku z Čiech? Predajca je navyše neochotný a nespolupracuje pri riešení reklamácie?

Obráťte sa na Európske spotrebiteľské centrum (ECC-Net). Sieť ECC-Net funguje vo všetkých členských štátoch, na Islande a v Nórsku. Specializujú sa na pomoc tým spotrebiteľom EÚ, ktorí mali problémy pri nakupovaní tovaru alebo služieb v inej krajine EÚ.

9.8. Naše tipy a zdroje

Naše tipy:

- Tak si to ešte raz zhrňme! Predávajúci by mal reklamáciu rozhodnúť ihneď, v zložitých prípadoch do troch pracovných dní. Do tejto doby sa nezapočítava čas potrebný na odborné posúdenie chyby). Vybavenie reklamácie však nesmie trvať dlhšie ako 30 dní.
- Skôr ako sa rozhodnete výrobok zakúpiť, overte si, aké skúsenosti mali s produktom a predávajúcim iní spotrebiteľia.
- Pokiaľ nakupujete v obchode, zákon predávajúcemu neukladá povinnosť umožniť vám následné odstúpenie od zmluvy bez udania dôvodov. Napriek tomu sa vždy vyplatí overiť si, či obchod nevychádza v ústrety svojim zákazníkom nad rámec zákona a neumožňuje v určitej lehote tovar vrátiť.
- Možnosť odstúpenia od zmluvy sa vzťahuje aj na predaj tovaru na výstavách či predvádzacích akciách. Podobné pravidlá platia aj v iných európskych štátoch. Pokiaľ ste takto zakúpili tovar v inom štáte EÚ a neviete si rady ako od zmluvy odstúpiť, môžete sa obrátiť na Európske spotrebiteľské centrum.
- Aj pri podomovom predaji musí predávajúci plniť povinnosti dané zákonom, teda napr. nesmie klamať spotrebiteľa. Pokiaľ sa domnievate, že sa takého konania dopúšťa, obráťte sa na miestny príslušný krajský inšpektorát Slovenskej obchodnej inšpekcie.
- Ak neviete, či sa za prvý deň dovolenky považuje už deň odletu, hoci je odlet plánovaný na 23:00 večer, spýtajte sa.
- Ak neviete, z čoho pozostávajú kontinentálne raňajky, spýtajte sa. Aby ste na dovolenke neboli hladní.
- Všetky informácie o zájazde, napríklad meno, miesto pobytu alebo kontaktná adresa a telefónne číslo zástupcu cestovnej kancelárie, na ktorého sa budete môcť s ťažkosťami obrátiť so žiadosťou o pomoc a ktorý bude oprávnený prijímať a vybavovať vaše reklamácie počas zájazdu, a všetky doklady (letenku, poukaz pre

hotel na poskytnutie dohodnutého ubytovania a stravovania, doklad pre zástupcu cestovnej kancelárie v mieste pobytu na poskytnutie fakultatívnych výletov) vám musí cestovná kancelária poskytnúť najneskôr sedem dní pred začatím zájazdu.

Použité (dôležité) zdroje:

Občiansky zákonník
Zákon č. 250/2007 o ochrane spotrebiteľa
Zákon č. 397/2008 o ochrane spotrebiteľa
Ďalšie zákony na ochranu spotrebiteľa:
Zákon č. 108/2000, 118/2006 o ochrane spotrebiteľa pri podomovom predaji a zásielkovom predaji,
Zákon č. 178/1998 o pomienkach predaja výrobkov a poskytovania služieb na trhových miestach,
Zákon č. 281/2001 o zájazdoch, podmienkach podnikania cestovných kancelárií a cestovných agentúr,
Zákon č. 129/2010 o spotrebiteľských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov,
Zákon č. 182/1993 o vlastníctve bytov a nebytových priestorov v znení neskorších predpisov.
www.portal.gov.sk
www.esc-sr.sk – Európske spotrebiteľské centrum
www.soi.sk – Slovenská obchodná inšpekcia
www.asu.sk – Asociácia užívateľov služieb
www.pravaspotrebiteľa.sk – stránky venované ochrane spotrebiteľov na Slovensku
www.kstst.sk/pages/vht/symboly.htm – Symboly pre údržbu a ošetrovanie textílií
www.economy.gov.sk – stránka Ministerstva hospodárstva SR
<https://www.soi.sk/sk/alternativne-riesenie-spotrebiteľskych-sporov.soi>

Moje poznámky

A series of horizontal dotted lines for writing notes on the left side of the page.

A series of horizontal dotted lines for writing notes on the right side of the page.

Prehľad štátnych sociálnych dávok od 1.1.2022

Názov dávky	Právny predpis	Oprávnená osoba osoba	Podmienky nároku	Výška dávky	Poskytuje	Poznámka
príspevok pri narodení dieťaťa	zákon č. 383/2013 Z. z. o príspevku pri narodení dieťaťa a o príspevku na viac súčasne narodených detí a o zme- ne a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov	a) matka dieťaťa b) otec dieťaťa, ak → matka dieťaťa zomrela alebo po matke dieťa- ťa bolo vyhlásené pátranie alebo → dieťa bolo zverené do osobnej starostlivosti otca na základe rozhodnutia súdu	a) narodenie dieťaťa b) trvalý pobyt a bydlisko oprávnenej osoby na území Slovenskej republiky Nárok nevzniká oprávnenej osobe, ak → nepreukáže bydlisko na území SR, → pre dieťa neuzatvorila dohodu o poskytovaní všeobecnej ambu- lantnej starostlivosti, → pred uplatnením nároku súhlasila s osvojením dieťaťa, → dieťa bolo zverené do starost. nahrádz. starost. rodičov → najmenej jedno z detí op.osoby pred narod tohto dieťaťa je zvere- né do starostl. nahrádz. starostl. rodičov, → dieťa sa narodilo mimo územia SR a opr. osobe bola vyplatená ob- dobná dávka, → je maloletá a nemá súdom prizna- né rodič. práva a povinnosti → od 4. mes. tehot. sa nezúčastň. prevent. prehliadok alebo obdob- ných prehliadok v cudzine → po pôrode opustila zdr. zariadenie bez súhlasu poskytovateľa zdra- votn.starostlivosti	829,86 Eur ak ide o dieťa narodené z prvého až tretieho pôrodu, ktoré sa do- žilo najmenej 28 dní 151,37 Eur ak ide o dieťa narodené zo štvrtého pôrodu a ďalšieho pôrodu alebo ak ide o dieťa z prvého až tretie- ho pôrodu, ktoré sa nedožilo 28 dní o 75,69 Eur sa zvy- šuje suma 829,86 Eur alebo suma 151,37 Eur na každé dieťa, ak sa súčasne narodili dve deti alebo sa súčasne narodilo viac detí a najmenej dve z nich sa dožili 28 dní	úrad práce, sociál- nych vecí a rodiny príslušný podľa miesta trvalého pobytu oprávnenej osoby	štátna sociálna dávka jednorazová Pozn. Nárok zaniká uply- nutím šiestich me- siacov od narodenia dieťaťa.
príspevok na viac súčasne narodených detí	zákon č. 383/2013 Z.z. o prí- spevku pri narodení dieťaťa o príspevku na viac súčasne narodených detí a o zme- ne a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov	a) rodič detí alebo b) fyzická osoba, ktorá prevzala deti do starost- livosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov na základe rozhodnutia súdu (NOS, PS, poručníctvo, predosvojiteľská starostli- vosť, zverenie dieťaťa uznesením o neodkladnom opatrení, súdom uložená ochranná výchova)	a) trvalý pobyt a bydlisko oprávnenej osoby a detí na území Slovenskej republiky b) nárok na príspevok je na každé die- ťa iba raz ročne c) aspoň tri deti sú vo veku najviac 15 rokov	výška príspevku ro- dičom na jedno dieťa je 110,36 Eur	úrad práce, sociál- nych vecí a rodiny príslušný podľa miesta trvalého pobytu oprávnenej osoby	štátna sociálna dáv- ka jednorazová, → vypláca sa raz ročne, → ak v priebehu dvoch rokov boli opakovane na- rodené dvojčatá alebo súčasne narodených viac detí (tri a viac) → najdlhšie sa vy- pláca do 15. roku veku detí, ktoré sa narodili ako prvé Pozn. Nárok zaniká uplynutím šiestich mesiacov od vzniku nároku.

Názov dávky	Právny predpis	Oprávnená osoba osoba	Podmienky nároku	Výška dávky	Poskytuje	Poznámka	
príspevok na pohreb	zákon č. 238/1998 Z.z. o príspevku na pohreb v znení neskorších predpisov	plnoletá fyzická osoba			výška príspevku 79,67 Eur	úrad práce, sociálnych vecí a rodiny príslušný podľa miesta trvalého pobytu oprávnenej osoby	štátna sociálna dávka jednorazová Pozn. Nárok zaniká uplynutím šiestich mesiacov od narodenia dieťaťa.

Názov dávky	Právny predpis	Oprávnená osoba	Podmienky nároku	Výška dávky	Poskytuje	Poznámka
rodičovský príspevok	zákon č. 571/2009 Z.z. o rodičovskom príspevku a o zмене a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov	<ul style="list-style-type: none"> a) rodič dieťaťa b) fyzická osoba, ktorej je dieťa zverené do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov na základe rozhodnutia súdu c) manžel (manželka) rodiča dieťaťa, ak žije s rodičom dieťaťa v domácnosti 	<ul style="list-style-type: none"> B) zabezpečenie riadnej starostlivosti o dieťa → do troch rokov veku → do šiestich rokov veku, ktoré má dlhodobu nepriaznivý zdravotný stav, → do šiestich rokov veku, ktoré je zverené do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov, najdlhšie tri roky od právoplatnosti prvého rozhodnutia súdu o zverení dieťaťa do starostlivosti tej istej osobe b) trvalý pobyt alebo prechodný pobyt (u cudzincov) oprávnenej osoby na území SR alebo je osobou podľa Nariadenia EP a Rady o koordinácii systémov soc.zabezpečenia 	<p>280 Eur (ak žiadateľ/ poberateľ nemal nárok na materské)</p> <p>→ táto suma sa zvyšuje o 70 Eur (zvýšenie sumy o 25 %) ak sú súčasne narodené dve a viac detí a to na každé ďalšie súčasne narodené dieťa</p> <p>383,80 Eur (ak žiadateľ/ poberateľ mal nárok na materské na dieťa uved. v žiadosti)</p> <p>→ táto suma sa zvyšuje o 95,95 Eur (zvýšenie sumy o 25 %) ak sú súčasne narodené dve a viac detí a to na každé ďalšie súčasne narodené dieťa</p> <p>→ suma 280 Eur alebo suma 383,80 Eur sa znižuje o 50 % v prípade, ak staršie dieťa poberateľa RP zanedbáva plnenie povin.škol.dochádzky</p> <p>→ vo výške rozdielu medzi rodičovským príspevkom a materským, ak výška materského za celý kalendárny mesiac je nižšia, než suma rodičovského príspevku</p> <p>Nárok nevzniká</p> <p>→ ani jednému rodičovi, ak</p> <p>→ jeden má nárok na materské alebo obd. dávku v štáte EÚ</p> <p>→ sa jednému z rodičov poskytuje príspevok na starostl. o dieťa</p> <p>→ opr. osoba sa spolu s dieťaťom zdržiava mimo štátov EÚ a v tom čase nie je povinne verejne zdravotne poistená v SR</p> <p>→ maloletý rodič nemá priznané rod.práva a povinn.</p> <p>→ rodič má predch. dieťa zverené do náhr. starostl. alebo druhému rodičovi a RP sa mu vypláca</p>	úrad práce, sociálnych vecí a rodiny príslušný podľa miesta trvalého pobytu alebo prechodného pobytu (u cudzincov) oprávnenej osoby	štátna sociálna dávka opakovaná Nárok za kalendárny mesiac zaniká uplynutím šiest mesiacov od posledného dňa v mesiaci, za ktorý patril. Nárok nevzniká maloletej matke , ktorá nemá súdom priznané rod. práva a povinnosti.

Názov dávky	Právny predpis	Oprávnená osoba osoba	Podmienky nároku	Výška dávky	Poskytuje	Poznámka
prídavok na dieťa	zákon č. 600/2003 Z.z. o prídavku na dieťa a o zmene a doplnení zák. č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov	a) rodič nezaopatreného dieťaťa b) rodič, ktorému bolo dieťa zverené rozh.súdu c) osoba, ktorej je nezaopatrené dieťa zverené do starostlivosti nahrádzajúcej starostl. rodičov na základe právopl. rozh. súdu d) plnoleté nezaopatrené dieťa, → ak nemá rodičov, → ak do dosiahn.plnolet. bolo zverené do náhr.starostl. → ktoré uzavrelo manželstvo → ktorého manželstvo zaniklo e) maloletý rodič, ktorý má prizn. rodič. práva a povin.	a) starostlivosť oprávnenej osoby o nezaopatrené dieťa b) trvalý pobyt alebo prechodný pobyt (u cudzincov) oprávnenej osoby na území SR Nárok nevzniká, ak → sa nezaopatrenému dieťaťu poskytuje starostlivosť v zariadení soc.-právnej ochrany detí a soc. kurately alebo v špeciálnom výchovnom zariadení alebo bola uložená ochranná vých. alebo vých. opatrenie na základe rozh.súdu → nezaopatrené dieťa je vo výk. väzby → sa oprávnená osoba zdržiava spolu s dieťaťom v štáte, ktorý nie je štátom EÚ, zmluv. stranou dohody alebo Švajčiarskou konfed. a nie je verejne povinne zdravotne poistená v SR	výška prídavku 25,88 Eur na každé nezaopatrené dieťa od jeho narodenia, najdlhšie do 25 rokov veku 106,33 Eur jednorazovo pre dieťa a to za kalendárny mesiac, v ktorom nezaopatrené dieťa oprávnenej osoby prvýkrát nastúpilo do prvého ročníka základnej školy.	úrad práce, sociálnych vecí a rodiny príslušný podľa miesta trvalého pobytu alebo prechodného pobytu (u cudzincov) oprávnenej osoby	štátna sociálna dávka opakovaná Pozn. Nárok za kalendárny mesiac zaniká uplynutím šiestich mesiacov od posledného dňa v mesiaci, za ktorý prídavok patril. Oprávnená osoba je povinná k trvaniu nároku preukazovať platiteľovi zabezpečenie starostlivosti o dieťa (kde, kedy a kým) od troch do šiestich rokov veku dieťaťa. Toto neplatí ak rodič dieťaťa je poberateľom rodičovského príspevku alebo materského.
príplatok k prídavku na dieťa	zákon č. 600/2003 Z.z. o prídavku na dieťa a o zmene a doplnení zák. č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov	→ rodič alebo náhradný rodič, ktorý je poberateľom prídavku na dieťa	a) splnenie nároku na prídavok podľa § 7 b) poberanie dôchodku: starobného, predčas.starobného, invalidného o viac ako 70%, výsluhového po dovŕšení veku na starobný dôchodok alebo poberanie dôchodku v cudzine oprávn.osobou a ďalšou fyz. osobou, ktorá si môže uplatniť nárok na daňový bonus c) nevykonávanie zárobkovej činnosti oprávn.osobou a ďalšou fyz.osobou d) nepriznanie daňového bonusu na nezaopatrené dieťa Všetky podmienky musia byť splnené naraz u oboch rodičov.	výška príplatku k prídavku 12,14 Eur	úrad práce, sociálnych vecí a rodiny príslušný podľa miesta trvalého pobytu alebo prechodného pobytu (u cudzincov) oprávnenej osoby	štátna sociálna dávka opakovaná Pozn. Nárok za kalendárny mesiac zaniká uplynutím šiestich mesiacov od posledného dňa v mesiaci, za ktorý príplatok patril.

Názov dávky	Právny predpis	Oprávnená osoba osoba	Podmienky nároku	Výška dávky	Poskytuje	Poznámka
Jednorazový príspevok dieťaťu pri jeho zverení do náhradnej starostlivosti	zákon č. 627/2005 Z.z. o príspevkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa v znení neskorších predpisov	maloleté dieťa zverené do náhradnej starostlivosti (NS)	zverenie dieťaťa rozhodnutím súdu → inej fyzickej osobe než rodičovi → do pestúnskej starostlivosti → do poručníctva → do predosvojiteľskej starostlivosti → osobná starostlivosť náhradného rodiča (NR) o zverené dieťa → ku dňu zverenia dieťa bolo v ústavnej výchove, ak nebolo v ústavnej výchove, má nárok, ak nemá zabezpečené základné vybavenie	výška príspevku na jedno dieťa 829,86 Eur	úrad práce, sociálnych vecí a rodiny príslušný podľa miesta trvalého pobytu náhradného rodiča	sociálna dávka jednorazová Pozn. Nárok za kalendárny mesiac zaniká uplynutím jedného roka od posledného dňa kalendárneho mesiaca, za ktorý príspevok patril.
Jednorazový príspevok dieťaťu pri zániku náhradnej starostlivosti	zákon č. 627/2005 Z.z. o príspevkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa v znení neskorších predpisov,	plnoleté dieťa	NS – zverenie dieťaťa inej fyzickej osobe než rodiča, do pestúnskej starostlivosti alebo do poručníctva právoplatným rozhodnutím súdu, trvala aspoň jeden rok pred dosiahnutím plnoletosti dieťaťa	výška príspevku na jedno dieťa 1015,60 Eur	úrad práce, sociálnych vecí a rodiny príslušný podľa miesta trvalého pobytu NR	sociálna dávka jednorazová Pozn. Nárok za kalendárny mesiac zaniká uplynutím jedného roka od posledného dňa kalendárneho mesiaca, za ktorý príspevok patril.
opakovaný príspevok dieťaťu zverenému do náhradnej starostlivosti	zákon č. 627/2005 Z.z. o príspevkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa v znení neskorších predpisov,	nezaopatrené dieťa zverené do NS → inej fyzickej osoby než rodiča, → do pestúnskej starostlivosti, → do poručníctva; to neplatí, ak rodičia dieťaťa nie sú plnoletí, → uznesením o neodkladnom opatrení súdu, ak bol súdu podaný návrh na začatie konania do náhradnej starostlivosti inej fyzickej osoby než rodiča alebo do pestúnskej starostlivosti	Nezaopatrené dieťa v zmysle zákona o prídavku na dieťa maloleté alebo plnoleté, ktoré po dosiahnutí plnoletosti naďalej žije v domácnosti s NR a ktoré nemá príjem alebo má príjem nižší ako suma opakovaného príspevku príjem zdaňovaný podľa zákona o dani z príjmu sa sleduje len u plnoletého nezaopatreného dieťaťa	výška príspevku mesačne → dieťa do 10 rokov veku – 199,20 Eur → dieťa nad 10 do 15 rokov veku – 229,00 Eur → dieťa nad 15 rokov veku – 248,90 Eur ak má dieťa príjem, vypláca sa príspevok → vo výške rozdielu medzi sumou opakovaného príspevku dieťaťu a príjmom dieťaťa poskytuje sa preddavkovo , ak sa začalo konanie o sirotskom dôchodku, pozostalostnej úrazovej rente, o sirotskom výsluhovom dôchodku alebo o obdobnej dávke v cudzine	úrad práce, sociálnych vecí a rodiny príslušný podľa miesta trvalého pobytu náhradného rodiča	sociálna dávka opakovaná Pozn. Nárok za kalendárny mesiac zaniká uplynutím jedného roka od posledného dňa kalendárneho mesiaca, za ktorý príspevok patril.

	Právny predpis	Oprávnená osoba osoba	Podmienky nároku	Výška dávky	Poskytuje	Poznámka
Opakovaný príspevok náhradnému rodičovi	zákon č. 627/2005 Z.z. o príspevkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa v znení neskorších predpisov,	Náhradný rodič (NR), ktorému bolo zverené dieťa do náhradnej starostlivosti (NS)	NR zverené dieťa → do pestúnskej starostlivosti, → do poručníctva, → právoplatným rozhodnutím súdu, → osobná starostlivosť NR aspoň o jedno zverené dieťa, → trvalý pobyt NR na území SR → NS nie je vykonávaná NR v zariadení pestúnskej starostlivosti Nárok nevzniká , ak NR → má nárok na materské alebo na obdobnú dávku v cudzine alebo → má nárok na rodičovský príspevok na zverené dieťa alebo → zverené dieťa je jeho príbuzným v priamom rade	výška príspevku bez ohľadu na počet detí mesačne 194,20 Eur tento príspevok sa zvyšuje o 138,40 Eur mesačne, ak sa NR osobne stará o tri deti a viac detí, ktoré sú súrodenci Táto zvýšená suma sa poskytuje aj vtedy, ak NR sa osobne stará o tri deti a viac detí, ktoré sú súrodenci a z dôvodu nároku na materské alebo nároku na rodičovský príspevok pri starostlivosti o zverené dieťa a preto mu nevznikol/zanikol nárok na opakovaný príspevok NR	úrad práce, sociálnych vecí a rodiny príslušný podľa miesta trvalého pobytu náhradného rodiča	sociálna dávka opakovaná Pozn. Nárok za kalendárny mesiac zaniká uplynutím jedného roka od posledného dňa kalendárneho mesiaca, za ktorý príspevok patril.
Osobitný opakovaný príspevok náhradnému rodičovi	zákon č. 627/2005 Z.z. o príspevkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa v znení neskorších predpisov,	NR, ktorému bolo zverené dieťa do náhradnej starostlivosti, ktoré je občan s ťažkým zdravotným postihnutím	→ zverenie dieťaťa NR do NS na základe rozhodnutia súdu → osobná starostlivosť NR o dieťa, ktoré je občan s ťažkým zdravotným postihnutím → trvalý pobyt NR na území SR Nárok nevzniká NR, ak → sa NR poskytuje za starostlivosť o dieťa peňažný príspevok za opatrovanie → NR poskytuje dieťaťu opatrovateľskú službu alebo → dieťaťu sa poskytuje peňažný príspevok na osobnú asistenciu	výška príspevku na každé dieťa, ktoré je občan s ťažkým zdravotným postihnutím mesačne 79,70 Eur	úrad práce, sociálnych vecí a rodiny príslušný podľa miesta trvalého pobytu NR	sociálna dávka opakovaná Pozn. Nárok za kalendárny mesiac zaniká uplynutím jedného roka od posledného dňa kalendárneho mesiaca, za ktorý príspevok patril.

Názov dávky	Právny predpis	Oprávnená osoba osoba	Podmienky nároku	Výška dávky	Poskytuje	Poznámka
Príspevok na starostlivosť o dieťa	zákon č. 561/2008 Z. z. o príspevku na starostlivosť o dieťa a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov,	→ jeden z rodičov dieťaťa alebo → fyzická osoba, ktorej je dieťa zverené rozhodnutím súdu do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov → ak bolo dieťa súdom zverené jednému z rodičov, oprávnenou osobou na príspevok je rodič, ktorému bolo dieťa zverené.	→ vykonávanie zárobkovej činnosti, štúdium dennou formou na strednej škole alebo na vysokej škole → poskytovanie starostlivosti dieťaťu na území SR → trval. (prech.) pobyt rodiča na území SR → trval. (prech.) pobyt dieťaťa na území SR. Za zárobkovú činnosť sa považuje → činnosť, ktorá zakladá nárok na povinné dôchodkové poistenie a poberanie: → materského, najdlhšie do 6 týždňov odo dňa narodenia ďalš. dieťaťa, → obdobných dávok v cudzine. Nárok nevzniká, ak sa za celý mesiac poskytuje jednému z rodičov alebo manželovi rodiča dieťaťa → materské po uplynutí 6 týžd., → rodičovský prisp., → prisp. na služby pre rodinu s deťmi	výška príspevku za starostlivosť na každé dieťa do 3 rokov alebo do 6 rokov veku dieťaťa , ktoré má dlhod. nepr. zdrav.stav a dieťa je v starostlivosti: → ktorú zabezpečuje zariadenie, iná právnická osoba alebo fyzická osoba na živnosť je 280 eur/mesačne → ktorú zabezpečuje materská škola zarad. do siete škôl a školsk. zariadení SR zriadená obcou alebo orgánom miestn. štát. správy v školstve je 80 eur/mesačne → inej fyz. osoby (nie na živnosť), ktorej sa nevypláca rodič. prisp. alebo rodiča dieťaťa je 41,10 eur/mesačne Nevypláca sa za mesiac, v ktorom bol vyplatený rodičovský príspevok. Vypláca sa mesačne alebo za obdobie dlhšie ako jeden mesiac, najviac však za 6 po sebe nasledujúcich mesiacov.	úrad práce, sociálnych vecí a rodiny príslušný podľa miesta trvalého pobytu rodiča na základe, zmluvy, dohody, rozhodnutia alebo iného relevantného dokladu vydaného poskytovateľom starostl. o dieťa, v ktorom sú uvedené mesačné úhrady/príspevky za poskytovanú starostlivosť o dieťa (týmto zaniká rodičovi povinnosť mesačne predkladať na daňových dokladoch zaplatené úhrady poskytovateľovi starostl. o dieťa)	sociálna dávka opakovaná Pozn. Nárok za kalendárny mesiac zaniká uplynutím šiestich mesiacov od posledného dňa v mesiaci, za ktorý príspevok patril.
Kompenzačný príspevok baníkom	zákon č. 385/2019 Z. z. o kompenzačnom príspevku baníkom a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov	→ fyzická osoba, ktorej pracovný pomer v baníctve so stálym pracoviskom v podzemí v hlbinných baniach na území SR trval najmenej 3 roky a ktorý skončil z dôvodu uskutočnenia útlmového programu schváleného vládou SR.	Nárok vzniká žiadateľovi, ktorého pracovný pomer v baníctve so stálym pracoviskom v podzemí v hlbinných baniach na území SR trval najmenej 3 roky a ktorý skončil z dôvodu uskutočnenia útlmového programu schváleného vládou SR. Nárok nevzniká, ak je žiadateľovi priznaný: → osobitný príspevok baníkom, starobný dôchodok, predčasný starobný dôchodok, výsluhový dôchodok → invalidný dôchodok, invalidný výsluhový dôchodok, úrazová renta, náhrada za stratu na služobnom plate alebo náhrada za stratu na výsluhovom dôchodku a suma týchto dávok je rovnaká alebo vyššia ako je suma kompenzačného príspevku baníkom.	207,50 Eur mesačne a poskytuje sa počas doby: → 12 mesiacov, ak zamestnanie trvalo najmenej 3 roky, → 24 mesiacov, ak zamestnanie trvalo najmenej 6 rokov 363,10 Eur mesačne a poskytuje sa počas doby → 36 mesiacov, ak zamestnanie trvalo najmenej 10 rokov, → 84 mesiacov, ak zamestnanie trvalo najmenej 15 rokov. Uvedené sumy môžu byť navýšené v závislosti od počtu odpracovaných rokov v baníctve prostr. koeficientov 18,2 alebo 24,2.	úrad práce, sociálnych vecí a rodiny príslušný podľa miesta trvalého pobytu	štátna sociálna dávka opakovaná Pozn. Nárok na KPB za kalendárny mesiac zaniká uplynutím troch rokov od posledného dňa v mesiaci, za ktorý patril.

Názov dávky	Právny predpis	Oprávnená osoba osoba	Podmienky nároku	Výška dávky	Poskytuje	Poznámka
Dávky, na ktoré sa koordinácia vzťahuje: → príspevok na pohreb → rodičovský príspevok → prídavok na dieťa → príplatok k prídavku na dieťa → dávky v náhradnej starostlivosti (aj jednorazové)	Nariadenia EP a Rady (EHS) upravujúce koordináciu systémov sociálneho zabezpečenia: Nariadenie Rady (ES) → č. 883/2004 → č. 987/2009 → č.1231/2010	Nariadenia sa vzťahujú na : → zamestnané osoby → SZČO → štátnych zamestnancov, úradníkov → študentov → dôchodcov → rodinných príslušníkov → pozostalých	Koordináčné predpisy sa uplatňujú: → v štátoch EÚ → v Nórsku → na Islande → v Lichtenštajnsku → vo Švajčiarsku	Úrady členských štátov EÚ si vymieňajú informácie ohľadom nárokov, výšky, oprávnených osôb vo vzťahu k jednotlivým dávkam prostredníctvom E – formulárov. Pre potreby rodinných dávok sa používajú formuláre série E 400.	E 401 – Potvrdenie o zložení rodiny na účely priznania rodinných dávok (RD) E 402 – potvrdenie o pokračujúcom štúdiu na účely RD E 403 – potvrdenie o učňovskom vzdelávaní alebo o príprave na povolanie na účely RD E 404 – lekárske potvrdenie E 405 – potvrdenie o sčítaní dôb poistenia alebo SZČO, apod. E 406 – potvrdenie o vykonaní lekárskeho vyšetrení po narodení E 407 – lekárske potvrd. pre priznanie osobitných rodin. prídavkov alebo zvýšených E 411 – informácie o nároku na RD v členskom štáte EÚ E 001 – informácie, oznámenie, upomienka	Slováci pracujúci v zahraničí si uplatňujú nárok na rodinné dávky na príslušných inštitúciách, zodpovedných za výplatu rodinných dávok v krajine ich zamestnania. V prípade Rakúska a ČR, ak si zvolí rodič skrátený variant výplaty RP, Slovenská republika vyplatí iba vyrovnávaciu dávku k vyplatenej dávke v Rakúsku a ČR (to zn.: odpočíta sa vyplatená suma v uvedených štátoch).

